

KUTƏƏSUTU TAKƏLAYA NAALƏ NYƏŊKA Kutəlutu

Pa keesəyi takəlaya kanə ka taa tətəyo Tafiiti pəyalu Saluməŋ kawulaya təyəu təm. Iso seəu təm kenə pə tənə pə kite. Pə təo ké takəlaya ŋmaalu keesəyi Saluməŋ ŋmau ke Iso təsele na Lefii kətəlaa kpaυ təm, na Yuta awulaa lelāa tayənyu ke iso seəu, na iso seela Təəu acima tayənyu na isəna pa hiiwa kiin takəlaya tə.

Isəna pa faya Kutəəsutu II takəlaya tə:

Saluməŋ kawulaya təyəu na Iso təsele ŋmau, titite
1–9

Iso seəu tayənyu na Yosalem nyəma kuuu təm,
titite 10–36

ISEYELI WULAU SALUMƏŋ TƏM

¹ Mpyəy Tafiiti pəyalu Saluməŋ nyəsa i kawulaya. I Iso Taca ka wə i waali ké na í kusəyi i nyuyə.

*Saluməŋ sələma Iso ké ləmayasəe
(Awulaa I 3:4-15)*

² Mpyəy kuyaku nakuli Saluməŋ kota Iseyeli nyəma tənə. Uəna pə tu kələnə yoolaa iyaya (1000) nyəŋ nyəma, na nuuwa (100) nyəŋ nyəma, na təm huulaa na luləŋ nyəŋ nyəma. ³ Uəna í na pa tənə mpa paa kota i kin tə pá polo təfəenle nte tə wə Kapawəŋ tə. Mpi tə, tənaya Iso təmlə tu Moisi ka lapa cokəle nteye wulaya tətə taa tə tu wəe.

⁴ Waatu un Tafiiti ka tema Iso atakaa kpaγau ke Kiliyatı-Yeyalim na í pona-i Yosalem. Na í su lonte

n̄te t̄o taa ɪ ka taɣana-ɪ t̄oɣo cok̄ale taa. ⁵ Ama ɪ su nȳəɣəl̄ȳu kuɣeem̄ȳu k̄otaya t̄elate ke cok̄ale ɪsentaa. N̄teɣe Ulii p̄əyal̄u P̄əsal̄eli wei ɪ k̄e Uu saali t̄o ɪ ka lupa.

T̄ənaya Sal̄um̄əŋ na ɪ waali nȳəma t̄əna pa polaa na p̄a p̄əsi ɪs̄o. ⁶ Nȳəɣəl̄ȳu kuɣeem̄ȳu k̄otaya t̄elate n̄te tu w̄e t̄əsulle cok̄ale kin̄ t̄əna t̄o t̄o t̄o k̄e Sal̄um̄əŋ lapa Tacāa ke k̄otas̄i n̄si k̄ək̄o nȳaya si t̄əna t̄oɣo iȳaya (1000). ⁷ M̄p̄ȳḡ Tacāa lu ɪ t̄o k̄e ahōo an̄i na ɪ t̄əm̄i-ɪ si: S̄əl̄əm̄i-m̄ mpi n̄ caa si ma ha-ŋ t̄o.

⁸ N̄t̄əna Sal̄um̄əŋ c̄ə-ɪ si: K̄opant̄u ke n̄ lapa ma caa Tafiiti na ɪ yele si m̄a l̄eeti ɪ lonte taa. ⁹ M̄p̄u t̄o, Tacāa ɪs̄o, la n̄oɣo ŋka n̄ ka su ma caa Tafiiti t̄o. M̄pi t̄o, piitim̄ mpi p̄ə t̄o n̄ k̄pa-m̄ wulav̄ t̄o p̄ə ȳelaa w̄e p̄aɣale k̄e ɪsu kanȳəŋa. ¹⁰ Ūe la suulu na ɪ ha-m̄ l̄əmayas̄e na nȳəm̄ na m̄a c̄ek̄əna kawulaya t̄oɣo ke ȳelaa pan̄e pa t̄o. Ye p̄ə t̄aya m̄p̄u n̄oɣo k̄a p̄əsi nȳa ȳelaa samaa ɪn̄e.

¹¹ N̄t̄əna ɪs̄o c̄ə Sal̄um̄əŋ si: Tim̄pi n̄ ta s̄əl̄əm̄i-m̄ w̄enav̄, yaa teeli, yaa nȳa kolontunaa ɪ si, yaa weesuȳu k̄otayal̄ȳu, ɪl̄ena ɪ s̄əl̄əm̄i-m̄ l̄əmayas̄e na nȳəm̄ si ɪ p̄əsi na ɪ t̄oɣona kawulaya ke ma ȳelaa m̄pa pa t̄o ma k̄pa-ŋ wulav̄ t̄o. ¹² Maa ha-ŋ l̄əmayas̄e na nȳəm̄ m̄pi, na w̄enav̄, na teeli, na p̄ə k̄əli awulaa t̄əna. Paa k̄op̄əma, paa nȳa waali nȳəma.

¹³ M̄p̄ȳḡ Sal̄um̄əŋ kula cok̄ale c̄əl̄o t̄ənaya Kapāw̄əŋ t̄əf̄eɪnle na ɪ m̄əli Yosalem̄ na ɪ t̄oɣo ɪs̄eɣeli nȳəma t̄o k̄e kawulaya.

Sal̄um̄əŋ t̄oŋ na ɪ w̄enav̄ p̄ə t̄əm̄

(Awulaa I 10:26-29; Kotōosoto II 9:25-28)

¹⁴ M̄p̄ȳḡ Sal̄um̄əŋ k̄p̄eɣela ɪ yoou keek̄enaa na p̄ə k̄paɣan̄əŋ na p̄ə lu keek̄enaa iȳaya na nas̄əle (1400), na k̄paɣan̄əŋ iȳisi naan̄wa na naale (12000). ɪl̄ena

í su pə taa lenti ke ı kin ke Yosalem. Pə kaasa nti ilena pá su təleye timpi timpi paa tayanaa sı pá su-ti tə. ¹⁵ Salbməŋ kawulaya waatu liyitee ka we Yosalem taa ké ısu pəe. Na pə kaası na kpenkpelası kupaŋı náá təli yem ısu tuŋ wei pa yaa sı Sikoməə na í nyəkı tetəkəle taa tə. ¹⁶ Icipiti na Silisii pə acaləe taa ké payətəlaa pukaya na pá yaki Salbməŋ krayanəŋ na pá kəŋna. ¹⁷ Liyitee nyəgətu nasətoso nasətoso (600) ke payətəlaa yakaya Icipiti yooü keekənaa. İlena pá yaki krayanəŋ ke nyəgətu nunuwa na nule na naanuwa naanuwa (150). Pa yakaya na pá pəetəgəna mpv tətəgə Hiti na Silii pə awulaa.

*Salbməŋ tayanəgi İsə təsele ŋmav təm
(Awulaa I 5:15-32; 7:13-14)*

¹⁸ Mpyúy Salbməŋ tú ı taa sı ı ká ŋmá Tacaa ke ı təsele na ı kawulaya təyaya.

2

¹ Mpyúy Salbməŋ caa wontu səgəllaa ke yəlaa iyisi nutoso na naanuwa (70000), na pəe saakəlaa ke iyisi nunaasa (80000) sı pá la təmlə ke puɣv taa. Na yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600) feŋiyi pa təə.

² Ntəna Salbməŋ tili na pá heeli Tiiri wulav Hilam sı: Tilina-m kpenkpelası kupaŋı nsi n ka tilina ma caa Tafiiti na í ŋmana ı təyaya tə. ³ Ma təŋa İsə Tacaa ke kutuluɣu ŋmav ké sı paa wəkı-ti tulaalvnaa na pá haaki-ti potopotonaa ke kutamsa. Na pá laki-ti kətasi nsi kəkə lusa sı təna təgə tanəŋ na taanaya, na kuyəeŋ kuvəesəŋ, na ıətənaa kuyəeŋ kancaalaya nyəŋ, na Tacaa acima kuyəeŋ leləŋ. Təmlə ke pə tv İseɣeli nyéma ke tam təə. ⁴ Mpi tə, kutuluɣu ŋku ma caa ŋmav tə kv ké səsəəv ké. Pə taya pulv, ta İsə

kəla tuŋ tənaya səsəntu ké. ⁵ Paa na mpv tə, nəχəlv u pəsəyi na í ŋma-ı təcəyalē. Pə taya pulv, ısətənyu na kv təv tənə, kv ta tala-ı. Pə təv ké ma maɣamaya maa həŋ ma ti si ma ŋmaaki-ı təcəyalē. Ama timp̄i paa sɛɛki-ı na pá lakı-ı kətasi təχə. ⁶ Mp̄v tə, Hilam tilina-m wei ı nyəmə wula na liyitee nyəχəlvu na kvseemvu na nyəχəlvu maɣamaya pə tayanvu tə. Na í nyəmə tətəχə pəŋ kvseeməŋ cəŋcəŋ, na kvseeməŋ maɣamaya, na akpaayala nyəŋ tayanvu na fotoonaa ləsvu tə. Uena p̄ntv na yəlaa mp̄a ma caa Tafiiti ləsaa na pá wɛ Yosalem na Yuta tetv taa tə pá lá təmle nté. ⁷ Nyá təmle nyəma í seti-m Lipaŋ p̄vu taa tuŋ kvpaŋ. Mpi tə, pa nyəmə pə təmle ke teu ké. Ma nyəma ká polo na pá sənə-wɛ. ⁸ Uena pá k̄penti na pá seti-m k̄pɛŋkpelasi ke səsəm. Mpi tə, ısə təsɛɛle nte ma ŋmaaki tə tu təv səsəm ké na tə tewa. ⁹ Maa cɛla tuŋ setəlaa mp̄ɛɛ mvlm tənənəa iyisi naatoso (6000), na təχənaya p̄e tənənəa iyisi naatoso (6000), na svl̄m ke liitilinaa iyisi nasənəasa (80000), na nim ke mpv tətə.

¹⁰⁻¹¹ M̄p̄yú Tiii wulav Hilam cə Saləməŋ na takəlaya si: Ma sɛɛ ıseyɛli ısə Tacaa wei ı lapa ısətəa na atɛ, na í ha Tafiiti pəyaya nyaya ləmaɣasɛɛ na nyəm na layatv si ŋ ŋma-ı ısə təsɛɛle na nyá kawulaya təyaya tə. Tacaa səla ı yəlaa təχə ı k̄pa-ŋ pa wulav. ¹² Maa tilina-ŋ apalv wei pa yaa si Hulam-Api tə. Apalv ıni ı nyəmə niŋ təma ké na í wɛna layatv. ¹³ ı too ke Taŋ k̄pɛkəle tv ké, na ı caa ke Tiii tv. Mpi mpi pə təmle ı nyəmə təχəle, wula na liyitee nyəχəlvu, na kvseemvu na nyəχəlvu maɣamaya, na p̄e na k̄pɛŋkpelasi na pəŋ wei pa sɛɛsaa tə, na kvseeməŋ cəŋcəŋ na wei pa lii akpaayala tə, na k̄pɛŋk̄p̄ontu

toŋ nyəntu pəəŋ pə taɣanɔyɔ. ɪ nyəmə tətəyɔ lɛɛsəŋ saakɔyɔ təm. Paa təmle nteye n tu-ɪ ɪ lakɪ ké. ɪ na nyá nyéma na mpa nyá caa wulav Tafiti ləsa tə paa lana. ¹⁴ Pənentɛ tacaa, tilina-tuyɔ təyənaya pɛɛ na solum na nim mpi pə təm n yəyətə tə. ¹⁵ Tu polo Lipaŋ puyɔ taa, na tɛ seti tuŋ wei ɪ tənə n caa tə, na tɛ həkə-ɪ na tɛ tu tenku taa na pə tala Safa. ɪlɛna n yele na pá kpaɣa na pá pona Yosalem.

¹⁶ Ḿpúyú Saluməŋ kala caɣalaa tənə mpa paa wɛ lɛyɛli taa tə, na pə kɛɛsəna kəkəlyɔ ŋku ɪ caa Tafiti ka lapa tə. Paa wɛ yəlaa iyisi nunɔwa na nule na naanɔwa na tooso na nasətoso (153600). ¹⁷ Ḿpúyú Saluməŋ ləsa wontu səyɛlla ke iyisi nutoso na naanɔwa (70000), na mpa pa saakəyi pɛɛ ke puyɔ taa təyɔ iyisi nunaasa (80000), na mpa pa tuyi lɛlaa ke təma na pá fɛŋyi a təyɔ yəlaa iyisi tooso na nasətoso (3600).

3

Isə təsɛɛɛ ɲmav (Awulaa I 6:1-38)

¹ Ḿpúyú Saluməŋ sɔv Tacaa təyaya ɲmav ke Moliya pulaya təy. Tənaya Isə ka lu ɪ caa Tafiti təy, na Tafiti taɣanɪ lonte ke Yɛpusi tu Olənaŋ kataya taa.

² Saluməŋ kawulaya pənaya liyiti nyəŋka, isətu naale nyəŋ kuyaku naale nyəŋku wule ke ɪ caala-kɛyɛ ɲmav.

³ Kutuluɣu ŋku Saluməŋ ɲmaaki mpɔ tə, ku taɣaləŋ wɛ mɛɛtələnəa hiu na naanɔwa, na ku waŋ ke mɛɛtələnəa naanɔwa. ⁴ ɪlɛna pá lá kpaəŋ na isentaa təy. Ku waŋ wɛ mɛɛtələnəa naanɔwa ké teitei, isu Isə təsɛɛɛ, na ku kɔŋkɔluməŋ ke mɛɛtələnəa nutoso. Na pá waasi ku taa ké wula maɣamaya. ⁵ ɪlɛna pá waasi

Isō tōsele mayamaya tō kē kpenkpelasi kōpaŋsi. Na pā pō si tō kē wula, na pā la pō tō kē paŋ na alukpalisi pō fotoonaa. ⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lapa kutuluyu ŋkuyv kacōka na liyitee p̄e. Paafayim tetv taa kē pa hika wula wei pa lakayana tō. ⁷ Na pā waasi-*i* kutuluyu kpatəŋ na kv nənəkp̄ete na kv kampvnaa na kv mayamaya kv tō. Na pā ləsi isōtaa taŋlaa leesəŋ tōtō.

⁸ M̀p̀r̀ỳg̀ pa ŋmá kate taa kate naŋ, kv taŋaləŋ ka we meətələnaa naanvwa ke teitei, isu Isō tōsele waŋ, na kv waŋ ke meətələnaa naanvwa tōtō. Uena pā matv kv taa tō kē wula mayamaya ke tōnənaa hiu. ⁹ Wula nyómá wena pa lapənaa tō a ka we kiloo həŋluyv. Na pā waasi wula tōtəŋ isōtaa kutulvŋ taa.

¹⁰ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lupa isōtaa taŋlaa leesəŋ naale na pā waasi-*i* wula na pā si kate taa kate kutuluyu taa. ¹¹⁻¹³ Paa səŋsa isōtaa taŋlaa ke tōma tō kē na pa ise hana nənəŋ na pā heta pa keŋ. Na pa kenəssi naale suli hekv taa, na leŋsi yoosina kutuluyu. Keluyu kulomuyv we meətələnaa naale na həŋluyv. Keŋ liyiti krenta meətələnaa naanvwa. ¹⁴ Na pā lvv kponkponu toŋ nyəntv nti pa lii akpaayala, na kvseemtv, na kvseemtv cəŋcəŋ təŋ p̄uyv kukakayav. Na pā ləsi kv tō kē isōtaa taŋlaa leesəŋ.

*Nyəŋluyv kvseemuyv akelenaa na kōtaya tōlate
(Awulaa I 7:15-22)*

¹⁵ M̀p̀r̀ỳg̀ pa ŋmá akelenaa sōsaa naaleŋ Isō tōsele isentaa. Pa taŋaləŋ we meətələnaa naanvwa na naatosompəŋlaya. Na pā la pa nyəŋ taa kē kahusi taka, na si taŋaləŋ ke meətələnaa naale na həŋluyv. ¹⁶ M̀p̀r̀ỳg̀ pa lupa alukpalisi isu nsi si we Isō tōsele tō na pā tv-səŋi akelenaa m̄pe pa nyəŋ taa. Na pā lu

tuyu nakuli ku pee leesəŋ ke nunuwa (100) na pá tó alukpalisi taa. ¹⁷ Uena pá siki akelenaa naale inəyi cemace ke Iso təseele nənəŋ. Pa yaaki ntəŋəŋ nyəŋ si, Iso nyōōsəŋi, na mpətəŋ nyəŋ si, inəŋəle ton tu.

4

¹ Ḿpóyó pa lupa nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu kətaya təlate. Tə taŋaləŋ na tə waŋ ke meətələnaa naanuwa naanuwa, na tə kuŋkuluməŋ ke meətələnaa kakpası.

*Iso təseele taa wontu
(Awulaa I 7:23-26)*

² Uena pá lu nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu ke nyampaani anaam taka na í kulutaa. I waŋ we meətələnaa kakpası, na i kuŋkuluməŋ ke meətələnaa naale na titite. I ikulutav tō we meətələnaa naanuwa na kakpası. ³ Uena pá ŋmaa latəcenaa leesəŋ ke nyampaani inı i luɣu tee ké i lupu waatu na pá cō na pá tá loosi naale. Paa meətəli wei ke leesəŋ hiu. ⁴ Uena pá lu nyəŋəluɣu kuɣeemuɣu ke naaŋ naanuwa na naale. Pá na nyampaani inəyi nyəŋəluɣu kulumuɣu na pá puli-i tooso tooso ke təm liyiti. Na lum nyampaani ke i tō. Naaŋ leləŋ nyənəŋəna ilim təlule, leləŋ na pə tətule. Na leləŋ na pə ntəŋəŋ, na leləŋ na pə mpətəŋ, na i tapəŋ nyənəŋi təmaŋa nyampaani tee. ⁵ Nyampaani kpūsəŋ we ké isu yulu ntantaku waŋ. Na i tompee isu poosiya, na á nəŋəsəna yaayenaa. Nyampaani inı i təkı isu lum liitilinaa iyisi nunuwa na hiu (120000).

⁶ Ḿpóyó pa lupa lum kusəŋəm cemsənaa ke naanuwa. Na pá su kakpası na Iso təseele ntəŋəŋ tō na kakpası na tə npətəŋ tō. Pa taa ké pa nyaalaya kpəna wena pa lakaya kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tō. Nyampaani anaam taa lum ke kətəlaa səkaya.

Isò tæsele wontu nyæætɔ nyæntɔ
(Awulaa I 7:40-51)

⁷ M̀p̀ỳg̀ pa lupa fətəla kpatəŋ naanɔwa ke wɔla, isu isəna pa keesa-we tɔ. Na p̀a su Isò tæsele ke cemace. Kakpasɩ na ntəŋəŋ na kakpasɩ na mpətəŋ.

⁸ Na p̀a saaki taapələnaa naanɔwa na p̀a su-weye cemace tətɔ. Kakpasɩ na ntəŋəŋ na kakpasɩ na mpətəŋ.

Na p̀a lu wɔla poosiyanaa mpa pa ŋmusəŋəna caləm təŋə nɔnɔwa (100).

⁹ Na p̀a lá kətəlaa kolaya, na taya səsaya. Na p̀a waasɩ ka kətəkəŋ ke nyəŋəlyɔ kuseemɔyɔ.

¹⁰ Isò tæsele ntəŋəŋ ŋkulunja cələŋə paa su lɔm nyampaani anaam na ilim mpətəŋ na pə təlule həŋəlyɔ tɔ.

¹¹ Waatɔ wei Hulam tɛesa təlɔma nyənasi na a ləŋəlasɩ, na caləm poosiyanaa ɩɛ, ɩ tema Isò tæsele tɔma wena wulav Salɔməŋ ka tɔ-ɩ tɔ a lapɔ ntɛ.

¹²⁻¹³ Pə kpaŋav akelenaa naale na pa kahusi, na sɩ caŋəm wontu. Isu sɩ tɔ pulun təm naale, na sɩ tɔ tɔyɔ pee fotoonaa nasələ.

Paa akele wei ke loosi naale.

¹⁴ ɩ ka lupa tətəŋə keekɛnaa taka, na pə tɔ lɔm cemsɛnaa səsaa.

¹⁵ Na nyampaani anaam wei pa tənə latəcɛnaa lɛesəŋ naanɔwa na naale tɔ tɔ.

¹⁶ Na təlɔma nyənasi na pə ləŋəlasɩ na nantɔ nyənsɩ.

Nyəŋəlyɔ kuseemɔyɔ ke Hulam-Api lapəna wontunaa mpa pa tənə Salɔməŋ ka tɔ-ɩ sɩ í lu Taca Isò tæsele taa tɔ, na í sotiti-tɩ. ¹⁷ Yaatanɩ tetekələ taa ké pa pəla nyəŋəlyɔ ke cɔyɔ taa, na pə lu wontu ntɩ tə tənaya Sukəti na Seletata pa heko taa. ¹⁸ Wontu tuutuuma

ke Salwməŋ yelaa na pá lu. Nəγəlv kaa nəki si i nyəŋ
nyəγəlvu kuɛɛmuvu kiloona a isəna pə təγaa tə.

¹⁹ M̄p̄r̄ȳ Salwməŋ lapa na pá lu wola wontunaa na
pá t̄ Taa a t̄s̄eɛɛ taa.

Isv tulaalvnaa t̄w̄t̄e wola nȳənt̄e,
na taap̄əl̄naa m̄pa pa t̄ə pa suk̄i Isov potopotona a t̄ə.

²⁰ Na wola k̄ə k̄ə krat̄əŋ
na p̄ə f̄ət̄əl̄naa m̄pa pa m̄v̄i kat̄e
taa kat̄e naŋ is̄ent̄aa t̄ə, isv p̄aa k̄eɛsv̄v̄-w̄e t̄ə.

²¹⁻²² Na pá lu wola t̄ət̄əγ̄ə p̄ə t̄ə caŋəm
na p̄ə k̄r̄ət̄əl̄əŋ t̄əm naal̄e.

Na c̄ems̄ena a na poosiyanaa m̄pa
pa ŋm̄us̄əγ̄əna cal̄əm t̄ə.

Na k̄əp̄v̄naa, na cofolona a,
na kamp̄v̄naa m̄pa pa t̄əka kat̄e taa kat̄e naŋ
n̄əŋəγ̄ə t̄ə, na Isov t̄əɛɛɛ nȳəma t̄ət̄ə.

5

¹ Waatv wei Salwməŋ t̄ema Isov t̄əɛɛɛ ŋm̄av, il̄ena
í k̄əna mpi i caa Tafiiti ka ha Taa a t̄ə. Paa liyitee
nȳəγ̄ətv, na wola, na wontunaa lent̄ənaa. Na í sv p̄ə
t̄ənaγ̄a Isov t̄əɛɛɛ k̄rancoou taa.

*Isov atakaa svv ke Isov t̄əɛɛɛ taa
(Awulaa I 8:1-13)*

² Waatv wei Salwməŋ t̄ema Isov t̄əɛɛɛ ŋm̄av, il̄ena í
koti Isev̄li k̄v̄paγ̄alaa na pa k̄p̄eka na pa l̄vl̄əŋ nȳv̄v̄
nȳəma ke Yosalem. Na í tv-w̄e sv pá k̄p̄aγ̄a Isov atakaa
k̄ə Tafiiti t̄e timp̄i pa yaa t̄ət̄ə sv Siȳəŋ t̄ə, na pá pona
Isov t̄əɛɛɛ taa. ³ M̄p̄r̄ȳ Isev̄li nȳəma t̄əna kota wulav
t̄əγ̄e pa is̄ətv naatosomp̄əγ̄əlaȳa nȳəŋ ke acima t̄əγ̄əv.

⁴ Isev̄li k̄v̄paγ̄alaa kotaa, il̄ena Lefii nȳəma k̄p̄aγ̄a Isov

atakaa ⁵ na pá pona Iso taseele taa. Na kōtēlaa sēna-we na pá pona cokāle na tē taa wontunaa. ⁶ Ilena wulav Salōmōn na Iseyeli nyōma mpa paa kotina Iso atakaa tō, pá lá kōtaya ke heen na naan tuutuuma pō fei kalvū.

⁷⁻⁸ Pō waali kē kōtēlaa sōna Iso atakaa ke katē taa katē nan taa kē i lonte ke isōtaa tanlaa ken tē. Na pá kenti í na i kpatēn wei pa kpakēgāna-i tō i tō. ⁹ Kpatēn in i ka tayālaa kē. Halēna ye n kpatēna pūvū kukakayav n naaki-i kē. Ama ye n hatēlaa n kaa na-i. Mprōyū pō we halēna sanā. ¹⁰ Kusēsuto pē kpaatanaa naale ke Iso ka cela Moisi ke Holēv pūvū tō. Waatu inōyi Iso na Iseyeli nyōma paa pēla nōyo ke pa Icipiti luw waali. Pē an i a tike a ka wenna atakaa taa.

¹¹ Mprōyū kōtēlaa luna Iso taseele taa. Kōtēlaa tēna mpa paa we tēna tō pa lapa nyōn tō asilima keelvū kōtaya kē. Ie pa ta keēsāna isōna kpeka tēnā tēma tō. ¹² Ilena Lefi nyōma mpa pa kē wontu mataa, isu Asafi, na Heman, na Yetutun. Na pa pōyalaa, na pa lūlvū nyōma lēlaa mpa pa suu kponkrontu ton nyantu wontu tō, pá sēnā kōtaya tēlate ilim tēlule tō na pá tōka kpeḅkpeḅnaa, na cēmōn na sanḅnaa. Ilena kōtēlaa mpa pa nyōmā akantēe hūlvū tō pá sēnā pa kin ke yēlaa nunūwa na hiu (120). ¹³⁻¹⁴ Mprōyū wontu mataa na yonyoolaa pa krentaa na pá san Iso na yontu si: I sa Tācaa, mpi tō i kē kōpan. I sōlvū we tam tō. Mprōvle Iso teu nawa Iso taseele taa. Na isōmōntv nyala na kōtēlaa kpisi pa tēmlē lapv.

6

¹ Mprōvle Salōmōn sama Iso si:
Hai, Tācaa, sēkpetvū taa kē n ka sōlaa na í caya.

kpawa tə təə, na í lun kotilaa təna isentaa ke kətaya təlate kəŋkəŋ taa təna. Na í kraasi ɪ niŋ na isə na í sələmi si: ¹⁴ Hai, Taa, Iseyeli nyəma Iso. Iso nəyɔlv ɪ fei isu nyá. Paa isətənyu taa, paa tetv təə ké ate cəne. N səla mpa pa laki nyá təmle na lotu kulvmtv təyɔ, na ń laki-weyə isəna n ka suwa tə. ¹⁵ Mpyú n təkə nəyɔ ŋka n ká su ma caa Tafiiti tə, na saŋa ń yoosi nti n ka yəyətəna nyá nəyɔ tə na nyá toŋ. ¹⁶ Hai, Taa Iseyeli Iso, la tətəyɔ nəyɔ ŋka n ka su ma caa Tafiiti tə. Si ye ɪ lɔlvu nyəma təma teu isu inɪ ɪ təm tə, mpe paa təkəna kawulaya ke ɪ waali ke tam təə. Na pá kaasəyi təmayə Iseyeli yəlaa təə. ¹⁷ Hai, Taa Iseyeli Iso, la nəyɔ ŋka n ka su ma caa Tafiiti tə.

¹⁸ Ue tampana Iso pəsəyi na í caya yəlaa hekv ke ateyele? Mpi tə, paa isətənyu na kv təməŋ tə, ɪ ta maya kv taa. Pəyele kutuluɣu ŋku ma ŋma-ɪ tə kole kv ta haŋna mpv. ¹⁹ Hai, Taa, paa na mpv keesi nyá ise na ma təə. Nu nyá təmle tv má ma wiinav na ma yaav. ²⁰ Kuli nyá ise na ń paasəna kutuluɣu kvneye ilim na aho. Mpi tə, tənaya n təma si n ká caya. Nu nyá təmle tv má ma kvsələmvtv. ²¹ Nu yaav mpi nyá təmle tv ma na nyá yəlaa Iseyeli nyəma yaaki-ŋ cəne tə. Hai, nu ta kvsələmvtv ke isətəa timpɪ n wee tə, na ń husi tá isayətv.

²² Ye nəyɔlv wakələna ɪ təyəntəle na pá caali-ɪ, si í tuuna. Uena pɔntv kəə kutuluɣu kvne kv taa na í tuuna kətaya təlate. ²³ Nuna pɔntv ke isətəa na ń hvvna nyá təmle nyəma na ń kú tasəkəle tv təm na pé məli ɪ nyuɣv taa. Uena ń keesəna kvpaŋ kvpaŋtv na ń ha-ɪ tampana.

²⁴ Yaa ye pə kəma na Iseyeli nyəma wakələna-ŋ. Uena pa kolontunaa kəli-we, na pá layasi na pá məli

nyá kin na pá tu nyá hətə ke teeli. Uena pá sələmi-
 η na pá wiina-η kutuluɣu kənə ku taa cənə. ²⁵ Ue
 hai, Taca, nu pa təm ke hatoo isətə, na í tayanı
 nyá yəlaa Iseyeli nyəma isayatu. Na í məhna-weyə
 pa tetənaa mpa n ka ha pa na pa caanaa tə.

²⁶ Yaa ye pa wakələna-η, na í yele na tən wəli-wə
 na pá cəkəna mpv. Uena pá kəsəna kutuluɣu kənə
 ku təə na pá sələmi-η na pá sɛɛ-η, na pá pasa pa ti na
 pá tayanı timpri taa pa wakələna-η tə. ²⁷ Ue Taca, nu
 pa təm ke hatoo isətə, na í husi pa isayatu. Mpi tə,
 pa ké nyá yəlaa ké na nyá təmle nyəma. Ue hólí-weyə
 isəna paa tə teu tə. Uena í yele na tən nu tetu nti n
 ha-wə si tə pəsi pa nyəntu tə.

²⁸ Yaa ye yuləkusuku luna, yaa kutəɣəv məənaa
 yaa ku səpa. Paa kutolon yaa nyəɣəsi luna, yaa
 kolontunaa sənna Iseyeli nyəma koloosi acaləe taa
 na pá ηmakəli-wə. Paa wahala nəɣəlν yaa kutəη
 nakuli ku tu kəmna, ²⁹ na pə ha-η nyá yəlaa Iseyeli
 nyəma na pa taa nəɣəlν nu i isayatu səη, na í kəsəna
 nyá kutuluɣu kənə ku təə, na í wiina-η, na í tɛɣɛ-η
 niη. ³⁰ Ue hai, Taca, nu i təm ke nyá təcayalə ke
 hatoo isətə na í tayanı paa wei i təkəllə na í
 kəsəna i təntə. Mpi tə, nyá tike n nyəməna paa yulv
 wei i lotu. ³¹ Laki mpv, uena Iseyeli nyəma tə isu n
 səəlaa tə, na pá seeki-η tam ké tetu nti n ha pa caanaa
 tə tə taa.

³² Ye isu kpai tu wei i ta ke Iseyeli tu tə i nu nyá hətə
 səsələ na nyá ton wei n lakəna tə i təm, na í luna tetu
 pooluη na í kəə kutuluɣu kənə ku taa si i sələməɣi-η.
³³ Ue Taca, nu i təm ke nyá təcayalə ke hatoo isətə,
 na í lap-i i kəsələməm. Mpv pu yelina na atə yəlaa
 təna nyi-η na pá seeki-η, isu nyá yəlaa Iseyeli nyəma

seeku-yu-ŋ tō. Paa nyi tōtō si kutulu-yu ŋku ma ŋma-ŋ tō ku ké nyá nyəŋku təkpataa.

³⁴ Yaa ye n tó nyá yəlaa lseyeli nyóma si pá yooŋa pa kolontunaa. Uena pá keesəna nyá icate kuləsəle tənə tə kutulu-yu ŋku ma ŋma-ŋ isəntō tō ku tō na pá sələm-i-ŋ. Ile, ³⁵ nu pa wiinau ke hatoo isətaa na ŋ waasi-we.

³⁶ Yaa ye pə kəma na pá wakələna-ŋ. Mpi tō, yulə nəyələ fei si u wakələyi. Ntanyi n ka mu-we na pááná, na ŋ yele na pa kolontunaa kəli-we, na pá kra-we, na pá pona-weye kolontunaa acaləe taa ke pə cələ pə cələ, yaa pooluŋ taa. ³⁷ Ye pa pəsəna laakali ke icate nte tə taa pa pona-we tō, na pá məli nyá tee na pá wiina-ŋ tetu nti tə taa pa we mpv tō na pá tó si pa pəntaa, pa lapa mpi pə fei teu tō, pa lapa isayatu. ³⁸ Uena pa məli nyá tee na pa lotu təna na pa ləsasi təna ke tetu nti tə taa pa pona-we tō. Na pá keesi pa ləmayasəe na nyá icate tənə na kutulu-yu ŋku ma ŋmana nyá hətə isəntō tō ku tō ké tetu nti n ha pa caanaa tō tə taa cənə. ³⁹ Ile hai, Taca, nu pa wiinau ke nyá təcəyalə ke hatoo isətaa. Na ŋ waasi-we na ŋ tayanu timpī pa wakələna-ŋ tō.

⁴⁰ Ma Isə kuli nyá isə na ŋ ké ŋkraŋ na ŋ nu sələmvu-yu ŋku ma sələməyi-ŋ nəonə isəntəyə cənə tō.

⁴¹ Hai, Taca Isə, kuli na ŋ təŋ nyá atakaa wei i huləyi nyá toŋ tō, na ŋ kəə nyá təhəsəle cənə. Nyá kətəlaa í suu nyuvu yapu isu toko. Na nyá yəlaa kupaŋa náa hólí pa laŋhuləmlə na pa leleŋ.

⁴² Taca, Isə, taa lə wuləv wei n ləsaa tō. Təəsi kupantu nti n ka lapa nyá yulə Tafiiti tō tə tō.

7

Isō tāsēele tlvbyv kōtasi
(Awulaa I 8:62-66)

¹ Waatu wei Salomōn tēma sēlēmuyv ηku, ilena kōkō tiina isō na kā nyaya kōtaya ηka kōkō lusiγi ka tēna tō na nōγō kulōmāya krentuyv nyēnsi. Ilena Tacaa teeli su Isō tāsēele. ² Halēna kōtēlāa kpisi tē taa suuv. Mpi tō, Tacaa teeli ka su tē taa kē. ³ Mprōγy Iseyeli nyōma tēna nawa kōkō tiina isō na Isō teu ke Isō tāsēele taa. Ilena pā hoti pa isentōō ke taya tōō. Na pā sē Tacaa na pā sam-i i kypantu na i sōlvbyv tam nyēηku tōō.

⁴ Mprōγy wulav na Iseyeli nyōma tēna pa lapa kōtasi ke Tacaa. ⁵ Naan iyisi hiu na naale (22000), na heen ke iyisi nunōwa na hiu (120000). Isēna wulav na yēlāa tēna pa tula Isō tāsēele tōγōle. ⁶ Kōtēlāa ka sēηa pa tēsēηlenāa kē. Na Lefii nyōma nāā makī wontu nti Tafiiti ka saaka Isō tō. Na pā saηna Tacaa ke i sōlvbyv tam nyēηku tōō na yontu nti Tafiiti ka hōlāwe tō. Na kōtēlāa nāā pūla pa isentāa na pā hōlōyi akantēe na yēlāa tēna sēηa isō. ⁷ Kōtasi ta māya nyēγōlvbyv kusēemuyv kōtaya tēlate tōō kē kuyaku ηku. Ilena Salomōn yele na pā tayanī Isō tāsēele kataya hekū taa na pā lā kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tō. Na tōγōnāya nyēnsi, na ciikuγy nyēnsi na nim cōlō nim cōlō ke tēna.

⁸ Waatu inī i taa kē Salomōn na Iseyeli samaa tuutuuma, mpa pa luna tetv tēna taa kē pē kpayav Lepo-Hamatī halēna pō suna Icipiti lōōv na pētēe tōō tō, pa tōγa cōka acima. ⁹ Ilena pā koti kotuyv sōsōōv ke acima kuyaku pōlefēi naanōwa nyēηku. Na pā tōγō kōtaya tēlate tlvbyv acima ke kuyēēη

naatosompōgōlaya, na coka nyēna ke kuyēn naatosompōgōlaya tōtō. ¹⁰ Pə waali ké wulav yasa Iseyeli nyéma ke isōtu naatosompōgōlaya nyēn kuyaku hiu na tooso nyēnku wule. Ilena pá kpena lahōlōmlē. Mpi tō, Tacaā lapa kōpantv ke Tafiiti na Salōmōn na i yēlaa Iseyeli nyéma.

Tacaā tasa Salōmōn tōō ké luw
(Awulaa I 9:1-9; Kotāosoto II 1:7-12)

¹¹ Waatu wei wulav Salōmōn tēma Išo tōsēele na i tōyaga ke ŋmau, na mpi i ka tū i taa si i laki Išo tōsēele na i mayamaya i tōyaga pə taa tō. ¹² Ilena Tacaā lu i tōō ké ahoō na í tōmī-i si: Ma nu nyá sēlēmuyv na má tisi na má lēsi lonte tēne si pá laki-m kōtasi. ¹³ Ye isu kuyaku nakuli ma tēka isōtōnyv na tev yele nuw, na má kēna kōtolōn na kú wakēli tetv, yaa ma tisi yulokōsukv ke ma yēlaa tōō. ¹⁴ Ye ma yēlaa mpa pa yaaki ma hēte tō, pa pasa pa ti na pá sēlēmī na pá pēekēyi-m. Ye pa yela pa mpaan isayan, maa nuna-wēye hatoo isōtaa, na má wii-wēye pa isayatu na má tayanī pa tetv. ¹⁵ Pə kraγav pōnentē tō, maa kuli ise na má ke ŋkraŋnyv na má nukī sēlēmōn wei i tēna pa sēlēmōyi-m lonte tēne tē taa tō. ¹⁶ Má lēsēna-te na má pēsī-tēye ma nyāntē si maa wēē tē taa ké mē hekv ke tam tōō na má fenīyi tē tōō, na má laki-mēye kōpantv. ¹⁷ Pə kaasa nyá tō, ye n tōn tev, isu nyá caa Tafiiti, na í laki pə tēna mpi ma tōyō-ŋ tō. ¹⁸ Ile nyī si maa yele na nyá awulumpiitu la tōn isu nōyō ŋka maa sí nyá caa Tafiiti si, i lōlōyō nyéma ká tōkēna i kawulaya na pá kaasōyi tēmāya Iseyeli nyéma tōō tō. ¹⁹ Ama ye í kisa má na ma kiin na ma kusēsutv na í laaki tun na í lunīyi-i. ²⁰ Ile maa lēeki tetv nti ma ha-mē tō, na má lō Išo tōsēele nte pa yaakēna ma hēte tō. Ilena piitimnaa

təna paana Iseyeli nyóma na pá won-wε. ²¹ Waatu wei yəlaa ká təhəyəna Išo təsele nte tu tewa teu ke mpv tə tə kin tə, səyontv ká kra-wε na pá pəəsəyi pa ti si: Ile pepe təw kə Tacaa wakəla tetv na Išo təsele tənəye mpv? ²² Ile paa cə-wε si: Iseyeli nyóma ləwa pa Išo Tacaa wei i ləsa pa caanaa ke Icipiti tetv taa tə. Na pá matəna tuŋ na pá luŋiyi-i na pá seeki-i. Pə təw kə Išo kəna mpusinaa pane pa tənəya pa təw.

8

Salvməŋ təma (Awulaa I 9:10-28)

¹ Pusi hiu yoosaa, ile Salvməŋ təma Tacaa Išo təsele na i maɣamaya i təyaya ŋmav nté. ² Mpyúyú i tayana ŋmav ke acalɛ nna Tiii wulav Hilam ka ha-i tə, na í su Iseyeli nyóma.

³ Pə waadli kə i yoona Hamati-Sopa pə acalɛ na í lɛeki-yɛ. ⁴ Ilena í ŋmá Tatəməw icate ke wulaya tetv taa, na acalɛ nna a təna i ka ŋmá Hamati həyɔlvɔy taa tə, na í suku i təyənaya. ⁵ Mpyúyú i ŋmawa Peti-Holon icate isətaa nyənte na pətee nyənte. Acalɛ anɪ a ka kə koloosi nyəna kə na pá tv a nənəsi ke kəkələsəŋ, ⁶ na Palati icate na acalɛ təna nna a taa pa sukaya wontu na á kə Salvməŋ nyəna tə. Na nna a təna a taa pa sukaya yoou kəkənəna na kraɣanəŋ tə. Na Salvməŋ ŋma pə təna mpi i səlaa təyɔ Yosalem icate taa, na Lipan tetv taa na tetv təna nti tə taa i təkaya kawulaya tə.

⁷ Piitim lempi nyóma mpa pa ta ke Iseyeli nyóma tə, isu Hiti nyóma, na Amolii nyóma, na Peliisi nyóma, na Hifi nyóma, na Yepusi nyóma, paa kaasa tetv taa kə. ⁸ Iseyeli nyóma taa kpiisi pa təna.

Mpeye Salbmān ka tó tēlasī tēma, na pá tēnā-yeyē larū ke halēna saŋa tōtō. ⁹ Ama pē kaasa lseyeli nyóma tō, wulav ta tu peleyē tēma ke mpv. Peleyēle i yoolaa, na pa sōsaa, na yōou kēekēnaa na krayanēn pē paasēnlāa. ¹⁰ Mróyó wulav Salbmān kra nyuyū nyóma ke ḡmūnyū na nule na naanōwa (250) si pá feŋiyi samaa wei i lakaya tēmle tō.

¹¹ Uēna Salbmān lēsi i alv Icipiti wulav pēelō ke Tafiti icatē taa, na í caya tēyaya ŋka pa ḡma-i tō ka taa. Mpi tō, i tēyaya ké si: Pē fei si ma alv mayamaya í caya lseyeli wulav Tafiti tēyaya taa. Pē taya pulv, kutulun wei i taa pa su lso atakaa tō i ké lso nyēn tōtōyō.

¹² Lso tēsēle ḡmav tēma tōyō Salbmān suv Tacaa ke kōtasi nsi kōkō lusa si tēna tōyō larū, ke kōtaya tēlate nte i ka ḡma-i tō tō tō ké lso tēsēle isentaa.

¹³ Teitei isu Moisi suv paa kuyaku ŋku kv kōtaya larū tō tō. Pa lakaya kōtasi ke kuyaku kvhēsuyū wule ké. Na isōtv kvfalu kuyaku kancaalaya nyēnkv, na pēnaya taa acima sōsōna kuyēn, isu kukusum fei potopotonaa acima, na Pentakōnta acima na Coka nyēna. ¹⁴ Salbmān tēnāa ké isu i caa Tafiti ka yōyōtuyū tō. Uēna í kra kōtēlāa kpeka na Lefii nyóma mpa pē wēe si pá saŋ Tacaa ke paa kuyaku ŋku na pá sōosi kōtēlāa tō ké pa tēma taa tō, na nōnōosi tanlāa na pē kēsēna pa tēma ke paa nōnōyō ŋka. Isēna lso yulv Tafiti ká suwa tōyōle. ¹⁵ Salbmān ta cōlō tē taa natēli. Paa kōtēlāa yaa Lefii nyóma yaa kpancoōn tēm taa.

¹⁶ Isēna Salbmān tayana i tēma tōyōle. Pē krayav kuyaku ŋku pa su lso tēsēle kite tō, halēna kuyaku ŋku pa tēma-te tō. Kutuluyū ŋku kv tēmle tēma teu ké.

17 M̄p̄ȳḡ Salbm̄əḡ pola səsəncaas̄i tenku nəḡə ɪcətə ke Isiyəḡ-Kereε, na ɪlati ɪcətə ke ɪtəm tetu taa. 18 ɪlena wulav Hilam tilina-ɪ kpułəḡ na ɪsaalaa kupaama, mpa pa ke Fenisii nyəma tə na pá na Salbm̄əḡ nyəma pá polo Ofii tetu taa na pá kraḡa wula tənənəaa ɪsu naanəwa na tooso na waali na pá pona ɪ té.

9

Sapa wulav alv nyəḡ pote ke Salbm̄əḡ wiiluyu (Awulaa I 10:1-13)

1 M̄p̄ȳḡ Sapa tetu wulav alv nyəḡ nuwa Salbm̄əḡ hətə yaav. ɪlena í polo Yosalem si ɪ p̄əsəḡi-ɪ təmnaa kate nyəntu, na í na ɪ nyəm tənaya. ɪ waali samaa ka we tuutuuma ké. Yooyoonaa səḡəla tulaalvnaa na wula ke səsəm, na liyitee p̄ε. ɪlena wulav alv nyəḡ inɪ í p̄əs̄i Salbm̄əḡ ke təmnaa mpa ɪ ka taḡanaa tə. 2 Na ɪlé í cə tə tənə ɪ ta səə paa kulvm̄ȳv. 3 M̄p̄ȳḡ alv inɪ ɪ nuna ɪ n̄kraḡȳv ke Salbm̄əḡ ləmaḡasε təm, na í sá ɪ kawulaya təḡaya n̄ka ɪ n̄mawa tə. 4 Na təḡənaḡa n̄ka pa saakaya tə, na ɪ waali nyəma təsulənəaa, na kutəḡəv na konyənyəəm tallaa wontu kususuuu. Na í ná tətəḡə ɪsəna wulav na ɪ yəlaa pa puləḡi na pá kraaki ɪsə təsεε tə, na p̄ə lapɪ-ɪ piti na p̄ə məti ɪ nəḡə. 5-6 Ntəna wulav alv nyəḡ inɪ í tə si: Pa k̄εsa-m nyá ləmaḡasε təm ke hatoo ma tetu taa. Ama ma ɪsε taa nata, ɪε ma ta mv-ti. Pəyele pu ké tampana ké. Halɪ pa ta tu heelim nyá ləmaḡasε həḡəlv̄ȳv. Pə t̄εwa ɪsu paa k̄εsa-m tə t̄εḡaḡaya. 7 Nyá waali nyəma na nyá təḡaya taa yəlaa tənə nuwa leleḡ ké. Mpi tə, pa we nyá kin na pá nuki ləmaḡasε təm ke tam. 8 Ma sama nyá ɪsə Tacaa wei ɪ l̄sa-n̄ si n̄ təḡə kawulaya na ɪ hətə ke ɪsɛḡeli nyəma təə tə. ɪsə inɪ ɪ səəla ɪ yəlaa ké, na ɪ caa

si pá wεε tam tǎǎ. Pǎ tǎǎ kǎ i kpa-η pa wulav na í tu-η si ḡ tǎη tampana na ḡ laki kusiyisim.

⁹ Pǎle pǎ waali kǎ Sapa wulav iní i hawa Salbmǎη ke wula ke tǎǎnǎnaa tooso na hǎyǎlvǎyǎ na tulaalv ke sǎsǎm, na liyitee pεε tǎtǎ. Too tǎ nǎyǎlv ta nata tulaalv isu ḡpǎyǎyǎ Iseyelí taa.

¹⁰ ḡpǎyǎyǎ wulav Hilam tǎmle nyǎma na Salbmǎη nyǎma mpa paa pola Ofii tǎ, pa kǎna wula na kpenkpelasi kupaḡsi na liyitee pεε. ¹¹ Kpenkpelasi kupaḡsi ke wulav Salbmǎη ka lapa Isǎ tǎseεle, na i kawulaya tǎyaya tǎkpale. Na pá saaki-si tǎtǎyǎ saḡkǎnaa na cǎmǎη ke yonyoolaa. Too tǎ, pa ta nata pulv isu ḡpǎyǎyǎ Yuta tetv taa.

¹² ḡpǎyǎyǎ Salbmǎη hawa alv inǎyǎi pǎ tǎna mpi i nawa na i sǎlǎmí-i tǎ. Halǎna pǎ tεε isu alv ka ha iní tǎ. Ilena wulav alv nyǎη iní na i waali nyǎma pá mǎli pa tetv taa.

Salbmǎη toḡ tǎm
(Awulaa I 10:14-29)

¹³ Paa pǎnaya ḡka, wula tǎǎnǎnaa hii ke pa kǎna wulav Salbmǎη. ¹⁴ Ilena pǎcǎ pǎ kaasi mpi mpi taatǎlaa felaya-i wontunaa tǎǎ tǎ. Na wulanaa na liyitee nyǎyǎtv nti i tetv hǎyǎlvǎη nyǎǎη nyǎma na laalupunaa awulaa ná felǎyǎ-i tǎ.

¹⁵ ḡpǎyǎyǎ wulav Salbmǎη yelaa na pá lu wula kusitu ke kpalǎη ke ḡmǎnǎyǎyǎ (200). Paa ḡku kv tǎyǎ kiloonaa naatoso. ¹⁶ Na kpalǎη sǎkpen ke ḡmǎnǎyǎyǎ nunǎwa (300). Paa ḡkuyǎ nyǎyǎtv kiloonaa tooso. Ilena pá si kutuluyǎ ḡku pa yaa si Lipaḡ hǎtvǎyǎ tǎ kv taa.

¹⁷ Na Salbmǎη yele na pá saaki kawulaya kpelaya na tuu kela, na pá tǎ ka tǎǎ kǎ wula mayamaya. ¹⁸ Na

pá su-keɣe kumte nte tə wena kumlisi kəkpaɣasi naatoso tə tə tə. Ulena pá tú-keɣe nəəheɣe təsulɛ ke wola. Paa saaka-keɣe na pá tú tətteesile kukulukulle, na pá tú təɣlası leɣsəɣ ke tə ɣkpalası təsulɛ. ¹⁹ Ulena pá lá təɣlası leɣsəɣ naanəwa na naaleɣe kumlee anı a tə. Naatoso ke ntəɣəɣ tə, na naatoso na mpətəɣ tə. Wulav nəɣəlv ı ta saakəta kawulaya kumte ńté tə taka.

²⁰ Wola ke paa lupa Saləməɣ təyaya taa lum poosiyanaa təna, na Lipaɣ hətəvəv kutuluyə taa wontunaa kutəsətv. Liyitee nyəɣətv ná taa fəina teeli nəɣəlvəv Saləməɣ waatv taa. ²¹ Wulav ka wena ı kpuləɣ ké, na Hilam nyəɣ saalaa yełəɣəna-ı. Paa pusi tooso wei, pa kəɣna wola, na liyitee nyəɣətv, na tuu kela, na təkpaaləɣ, na kacəka suması səsəənsı nasəli.

²² Saləməɣ ka tée antulinya təna awulaa tənaya toɣ ké na ləməyaseɣ. ²³ Pəpətv fəi lelen, ləɣ ka ha-ı ləməyaseɣ ké. Na awulaa lukəna paa timpi na pá kəɣı-ı təmnaa pəəsvəv. ²⁴ Paa pənaya ɣka, yəlaa mpe pa kəɣayana-ı kvcəəɣ ké, na liyitee wontu, na wola, na wontu kvsusuutu, na yoou wontu, na tulaaləvnaa, na kraɣanəɣ, na kraɣası.

²⁵ Saləməɣ ka wena yoou keekənaa kraɣanəɣ ke iyisi liyiti (4000) ké. Kraɣanəɣ kvcacayaɣ ke iyisi naanəwa na naale (12000) wei Saləməɣ ka suwa acalɛ nna a taa ı yoou keekənaa ka weɣ tə, na leləɣ ke ı cəłəɣə Yosalem ıcatɛ taa. ²⁶ Saləməɣ ka ɣmakəla awulaa tənaya. Mpa pa tətə pəwa pə kraɣav pəɣə səsaya Ifəlatı tə. Haləna Filiisi nyəma tətə na pə yoosina Icipiti nyəma nyəntv toɣa. ²⁷ Saləməɣ kawulaya waatv tə, liyitee nyəɣətv ka we Yosalem taa ké ısu pɛɛ. Na pə kaası na kpeɣkpelası kupaɣı naa təli yem, ısu pa tɛ tuɣ wei pa yaaki sı Sikoməə

na í nyəəki tətəkəle taa tə. ²⁸ Icipiti na tətunaa lentí ke pəyatəlaa pukaya na pá kəhna Saləməh ke í krayanəh.

Saləməh səm

(Awulaa I 11:41-43)

²⁹ Pa kəesa Saləməh təm lentí, pə krayav tə kancaalaya na tə tənaya təyə takəlasí nsi pa yaa sí Isə kuyəyətutv teləsolv Natanə təma takəlaya tə ka taa. Na nti pə hula Silo tv Ahiya tə pə takəlaya taa, na Yeto kənanatv nyəhka taa. Takəlaya kantəkaya nyəhka hke ka taa ké pa kəesəyí Nepatí pəyalv Solopwam wei í ké Isəyeli wulav tə í təm. ³⁰ Pusi nule təcu ké Saləməh təya kawulaya ke Isəyeli kəkrentəyv təna yəlaa təə ké Yosalem. ³¹ I kəma na í sí, ilena pá pimi-í í caa kin ke Tafiiti tē. Ilena í pəyalv Ləpəwam ləeti í lonte taa.

YUTA AWULAA TƏM

10

Isəyeli nyəma kotuyv ke Sikem

(Awulaa I 12:1-15)

¹ M'pəyú Ləpəwam pola Sikem. Mpi tə, tənaya Isəyeli kpeka nna a wenna ilim ntəyənə təə tə, a kotaa sí a kpaaki-í wulav. ² Waatv iní tə, Nepatí pəyalv Selopwam wei í ka sewa wulav Saləməh na í cəəsí Icipiti tə í we tənaya tam. I nuwa Sikem kotuyv hku kv təm, ilena í lu Icipiti na í kpe. ³ M'pəyú pa tila í waalı na í kəə na í səəsí Isəyeli tətə ilim ntəyənə kpeka təə, na pá yəyətí Ləpəwam sí: ⁴ Nyá caa ka lakaya-tuyv isv yomaa, ye nəənəə nyaa pásə ta səyəla wena a nu-tuyv isəntə tə, tá səəlv puwa sí tē la-əh təmle.

⁵ Μπυγυλε Λυρωωam si: ǀ tan na kuyeeη tooso tee, ǀlena í koo na tó ná.

Μρύγύ yəlaa teewa. ⁶ Ntena Λυρωωam pəəsi səsaα mpa paa we ǀ caa cəɔɔ waaɔv wei ǀlé ǀ ka wena ǀ weesuyu tə si: Suweye má cə yəlaa mpe?

⁷ Nti pa cə-ǀ təɔle si: Ye n laki yəlaa mpeye kypantv na ń mvyi-weye teu na ń yəɔtəɔəna-weye təm lelenj nyəntv. Paa wee nyá təmle nyəma ke tam təó ké.

⁸ Ama Λυρωωam ta mv səsaα layatv tasuyv mpi. ǀlena í polo í pəəsi ǀ malanaα ifepiya mpa pa we ǀnǀ ǀ kin tə si: ⁹ Yəlaa mpe si má pasa-weye səɔəla nna ma caa ka sukα-we tə. ǀle má cə-we suwe?

¹⁰ Μπυγυλε Λυρωωam ifepu təɔəntəlenaα mpe pa təma si: Cə-we si, mpalvm ta kisi-meye təɔv, kacanfana pəɔv na? ¹¹ Mpv tə, səɔəla yuj nyəna ke ma caa ka sukα-me, maa səəsi-meye səɔəla lenna tətə. Hikasi ke ma caa həmna mə ηkpaηη. Ama maa hə mə nyəη na hikasi nsi si təó we nyəma tə.

¹² Μρύγύ Selopwam na yəlaa pa məla Λυρωωam kin ke kuyeeη tooso wule, ǀsu ǀ ka heeluyv-we tə.

¹³ Na wulav kisi layatv nti səsaα ka tasa-ǀ tə, na í holina yəlaa ¹⁴ ǀsu ifepiya ka tasuyv-ǀ layatv tə si: Səɔəla yuj nyəna ke ma caa ka sukα-me. Maa səəsi-meye səɔəla tətə. Hikasi ke ma caa həmna mə ηkpaηη. Ama maa hə mə nyəη na hikasi nsi si təó we nyəma tə.

¹⁵ Μρύγύ wulav Λυρωωam kisa yəlaa kvsələmvv. ǀle Tacaα ǀsə ka lapəna mpv. ǀlena pə lá ǀsu ǀsə ka suw ǀsə kuyəɔtvtv teləsvlv Ahiya ke nəɔv si í teləsi Selopwam tə.

*Kawulaya fayav
(Awulaa I 12:16-25)*

16 Waatu wei ilim ntəχəη təw Iseyeli nyəma cekənaa si wulaw kisa pa təm ke mnyu, ilena pá təm-i si:

Tá na Tafiti tə feina natəli.

Ta na Seseə pəyalu tə kaa we?

Paa wei í kpe i te.

Tafiti luluyu tu nyá,

nyaa paasəna nyá kawulaya.

Ilena pa ya. 17 Yuta tetu tike yəlaa nyənaγana Luyuwam ke pa wulaw. 18 Paa na mpv na í tili təlasu təma nyuytu tu Atolam ke Iseyeli nyəma mpa pa we ilim ntəχəη təw tə pa té. Ilena pele pá yaγa Atolam ke pəe na pá ku. Mpyúγú Luyuwam kra i keeke təw ké kprakraa na í se na í polo Yosalem. 19 Isəna ilim ntəχəη təw nyəma kisina Tafiti luluyu nyəma kawulaya təχəle. Na mpyúγú pə we haləna saηa.

11

1 Waatu wei Luyuwam tala Yosalem, ilena í koti Yuta na Pencamee pə yoolaa taa yoolaa ke iyisi nunəwa na nunaasa (180000) si pá polo pá yoona Iseyeli nyəma na pá məηna-i i kawulaya. 2 Ama Iso heela i kuyəχətutu teləsulu Semaya si: 3 Heeli Saləməη pəyalu Luyuwam wei i ké Yuta wulaw tə, na Iseyeli nyəma təna mpa pa we Pencamee na Yuta tetu taa tə si: 4 Tacaa yəχətəa si í taa yoona mə mayamaya mə tetənaa. Má yelina si pá la isu pə lapu mpv tə. Paa wei í məli i té.

Pa nu Tacaa təm nti, ilena pá kú pa páána ke Selopuwam təw.

Luyuwam ηman ke koloosi acaləe

5 Waatu wei Luyuwam caya Yosalem taa, ilena í ηmá koloosi na í cəəna Yuta acaləe lenna. 6 Pə kraγau

Petəlehəm, na Itam, na Tekowa. ⁷ Na Peti-Suu, na Soko, na Atulam. ⁸ Na Kati, na Malesa, na Sifi. ⁹ Na Atolayim, na Lakisi, na Aseka. ¹⁰ Na Sola, na Ayaləŋ, na Hepələŋ tō. Yuta na Pencaməe pə koloosi acaləe nté. ¹¹ M̀p̀ỳg̀ỳ L̀p̀wam ημά koloosi kupaŋsi na í cəəna-ye. Na í su nyuɣu nyéma ke a taa. Na í nyəki təyənaya na nim na suləm. ¹² Acaləe anı paa nte tə taa ka we kpaləŋ ké na ηmantaasi. Na a toŋ tō ḱe í kawulaya taəŋa Yuta na Pencaməe pə tetu taa.

Lefii nyéma na kətəlaa pa təna L̀p̀wam tō

¹³ M̀p̀ỳg̀ỳ Iseyeli tetu təna kətəlaa na pə Lefii nyéma pa polaa na pá krentəna L̀p̀wam. ¹⁴ Paa yela pa nyəmnaa ke pəcəlō pəcəlō acaləe taa ké. Uena pá polo Yosalem ke Yuta kawulaya taa. Mpi tō, Selopwam taŋaya-weye si pá taa la Tacaa katuyu təmlə. ¹⁵ Tampana tō, Selopwam ka kpawa ı mayamaya ke pəŋtuləŋ, na nawee leesəŋ wei pa laakaya təkətələnaa taa tō pə kətaya nyéma ké. ¹⁶ Uena Iseyeli kpeka yəlaa təna mpa pa luyu ka we pa ıə sɛɛv ke teu tō, pá təŋ Lefii nyéma waalı ké Yosalem si pa laki pa caanaa ıə Tacaa ke kətasi. ¹⁷ Na pá səna Yuta kawulaya na L̀p̀wam nyō toŋ. Pa tōma Tafiiti na Saləməŋ pa ıkpatə taa ké m̀p̀ỳg̀ỳ pusi tooso ké.

L̀p̀wam l̀l̀v̀v̀ nyéma

¹⁸ M̀p̀ỳg̀ỳ L̀p̀wam kpaŋa Tafiiti pəyalv Yeliməti pəelō Mahalati. Mahalati too kele Seseə pəyalv Iiyari na ı alv Apihayili pa pəelō. ¹⁹ Uena Mahalati l̀l̀-ı apaləpiya tooso. Yewusi, na Semaliya, na Saham. ²⁰ Pəle pə waalı ké L̀p̀wam kpaŋa Apəsələm pəelō Maaka. Na í l̀l̀-ı apaləpiya liyiti.

Apiya, na Atayi, na Sisa, na Selomiti. ²¹ Ama Luruwam ka sɔla Maaka na pɛ kɛhi lelaa. Luruwam alaa sɔsaa ka we pɛlefei hiu na sɛkpema ke nutoso. I lɔla apalɔpiya ke pɛlefei hiu na naanɔwa na alɔpiya ke nutoso (60). ²² Mɔrɔgɔ Luruwam kusa i alɔ Maaka pɛyalɔ Apiya nyɔɔ, na Apiya pɛsi lelaa nyɔɔ tu. Mpi tɔ, Luruwam caakaya kɛ si Apiya i tɔgɔ kawulaya. ²³ Uena Luruwam la layatu, na i yasi i pɛyalaa lelaa ke Yuta, na Pencamee pɛ koloosi acalɛ taa. Na i cele-weye tɔgɔnaya ke sɔsɛm, na alaa ke tuutuuma.

12

Icipiti wulav Sisaki yoonav ke Yuta (Awulaa I 14:25-28)

¹ Waatu wei Luruwam kawulaya caya teu na i yoo ton uena i lɔ Taca kiiɲ, na i yɛlaa tɛna nɔa la mpɔ tɔtɔ. ²⁻³ Luruwam kawulaya pɛnaya kakpasɔ nyɛɲka taa kɛ Icipiti wulav Sisaki polaa na i yoonaa Yosalem. Pa yoo keekɛnaa ka we iyaya na ɲmɔnyɔ (1200). Na kpaɲanɛɲ cayalaa ke iyisi nutoso (60000). Na Lipii na Suki na Itiyopii pɛ yoolaa ke tuutuuma. Luruwam na Yuta nyɛma pa lɔv Taca tɔ pɛ kasɛyaya ntɛ. ⁴ Icipiti wulav inɔ i lɛka Yuta koloosi acalɛ kɛ, halɛna i tala Yosalem. ⁵ Uena Isɔ kyɔɔɔtɔtu telɛsɔlv Semaya polo na i mayana Luruwam na Yuta nyɔɔ nyɛma pa kota Yosalem. Waatu inɛyi Sisaki kpeɲetaa. Uena i heeli-we si: Taca tɔma si, timpɔ i lɔ-m tɔ, maa tu-mɛye Icipiti wulav Sisaki niɲ taa.

⁶ Mɔrɔgɔ wulav Luruwam na nyɔɔ nyɛma pa nɔa pa tasɛkɛle na pɔ tɔ si: Taca kele tampana tu.

⁷ Tacaa ná mpv, ilena í tayani Semaya ke heeluyu si: Timpi pa ná pa tasəkəle tɔ, ma kú ma pááná ke pa tɔɔ. Ma kaa tasa-weyɛ kpiisuyu. Maa waasi-weyɛ nɔɔnɔɔ. Ma kaa tɔ Yosalem ke Sisaki niŋ taa na í wakəli-te. ⁸ Paa na mpv tɔ, maa yele na Icipiti wulav ŋmakəli-we. Waatv inɪ paa cəkəna si ye yulv pɛta-m i ti, pə fayana ye i pɛta i təyi ate awulaa.

⁹ Ḿpógó Icipiti wulav Sisaki yona Yosalem nyéma, na í koosi Isɔ tɛsɛɛɛ na kawulaya tɔyaya kpancoou tɛna. Ilena pə tu kəlɛna wɔla kpaləŋ wei Salɔməŋ ka lupa tɔ. ¹⁰ Ḿpógó wulav Lɔpɔwam lupa nyəxəlɔyɔ kɔsɛɛmɔyɔ kpaləŋ, na í lɛɛti wɔla nyəŋ inɪ i lonte. Na í cɛɛ-i kawulaya tɔyaya tanlaa nyuyɔ nyéma. ¹¹ Na wulav í puki Isɔ tɛsɛɛɛ, ilɛ tanlaa polo na pá kɔaya kpaləŋ inɪ na pá sɪna-i. Ye pa tɛma, ilɛ pa məŋna-i i tɛcayalɛ.

¹² Pə tɔɔ ké Tacaa pááná hɛɛ Lɔpɔwam tɔɔ, na í yele-weyɛ kpiisuyu. Mpi tɔ, i ka nawa i tasəkəle na í tisi. Ilena kɔpantv wɛɛ Yuta taa.

*Lɔpɔwam kawulaya tənaya
(Awulaa I 14:21-24,29-31)*

¹³ Ḿpógó wulav Lɔpɔwam tɔyɔ kawulaya ke Yosalem taa ké i lolɔyɔ pusi nule na kulɔmaya nyəŋka taa. Pusi naanɔwa na naatosompɔyalaya ke i tɔya i kawulaya ŋkɛ. Na í nyɔɔsi i kawulaya ke teu. I too ka ké Amoni tɔ, na pá yaa-i si Naama. Yosalem ke Tacaa lɛsa Yuta tɛtv taa si paa sɛɛki-i. ¹⁴ Ḿpógó Lɔpɔwam lapa mpi pə fɛi Tacaa ke teu tɔ. I ta lana lotu kulɔmtv si í nyi i luyɔ nyəntv.

¹⁵ Pa kɛɛsa Lɔpɔwam tɔm kancaalaya na tɔ tənaya ke Isɔ kɔyɔɔtɔtv tɛlɛsulv Semaya na nalv ltoo pa tɛma takɛlasɪ taa. Tənaya pa ŋmaa lɔlɔŋ loosi. Lɔpɔwam

na Selopowam pa yookaya tam ké. ¹⁶ Waatu wei Lupoam sapa, uena pá pimi-ı Tafiti te. Uena ı pəyalu Apiya leeti ı lonte.

13

Apiya kawulaya (Awulaa I 15:1-8)

¹ Iseyeli wulau Selopowam kawulaya pənyaya pələfei hiu nyəŋka taa ké Apiya pəsa Yuta nyəma wulau. ² Uena í təgə puıı tooso ké Yosalem. I too keke Kipeya tu Uliyeli pəelo Mikaya.

Apiya na Selopowam pa yookayana təmaya.

³ Mpygy Apiya kraya ı yoolaa taa yoolaa ke iyisi nasəle (400000) sı ı yookina Selopowam. Na Selopowam tayanı ı nyəma ke iyisi nasənaasa (800000) sı ı suliyi-ı. ⁴ Mpygy Apiya krawa Semalayim pulaya təo ké Ifəlayim pəəŋ taa. Uena í holina Selopowam na Iseyeli nyəma sı: I nu ma təm yoo. ⁵ İ ta nyı taa sı Tafiti na ı luluyu nyəma ke Iseyeli İso Tacaa towa kawulaya ke tam təo, pu layasəyi. ⁶ Pəyele Nepati pəyalu Selopowam ná kula ı caa Saluməŋ wei ı təmlə ı lakaya tə ı təo. ⁷ Mpygy yuluyemnaa na tetelataa kotina Selopowam na pá la na í kəli Saluməŋ pəyalu Lupoam. Mpi tə, Lupoam ká ké pəyaya ké, ı ta nyı pulu ile ı ta pəsi na í səŋ pa isentaa. ⁸ Uena nəəŋə mu caaki sı í yoonə kawulaya ŋka Tacaa towa Tafiti luluyu nyəma tə. I lapa yoolaa kpekəle səsəle. Pəyele í təkə wula nawee nna Selopowam lupa tə, na í laaki. ⁹ İ təgəna Tacaa kətəlaa Aləŋ luluyu nyəma, na Lefii nyəma, na í kpa mə təyi kətəlaa, isu tetvnaa lentı yəlaa lapu tə. Ye wei ilé í kəna latəce, na ıwaəŋ naatosompəyəlaya,

ι p̄sa tuŋ k̄otulu nt̄e mp̄u. ¹⁰ Ama t̄a ile, Iso Tacaa tike ke t̄a nȳn̄ax̄i, t̄a ta k̄p̄ēs̄ana-i. Na Al̄ŋ l̄ulyu nȳma nt̄e Tacaa k̄ot̄elaa na Lefii nȳma n̄aá lak̄i pa t̄ema. ¹¹ Tan̄ŋ na taanaya k̄e t̄a lak̄i k̄otas̄i n̄si k̄ak̄o lusa si t̄ena t̄o. Na t̄e w̄ak̄i tulaalunaa ke k̄ot̄aya t̄elate t̄o. Na t̄e suk̄i Iso potopotonaa ke ι taap̄eli t̄o. Na t̄e m̄us̄ax̄i f̄et̄ela s̄as̄o ke taanas̄i. T̄a lak̄i teu ke Tacaa t̄amle k̄e. Ama m̄a k̄isina-i. ¹² T̄o, p̄an̄ente Tacaa kele t̄a nȳȳu tu. Na ι k̄ot̄elaa nt̄o, si p̄a h̄ul̄ax̄i yoou tutuyu, na m̄a na-i í sul̄ix̄i. Ile l̄seyeli nȳma me, í taa yooa m̄a c̄as̄onaa Iso Tacaa. Mpi t̄o, í k̄aa k̄p̄aya ι t̄o k̄e nȳulyu.

¹³ Waatu in̄ax̄i Selop̄wam faya ι yoolaa taa, na p̄a polo pa pap̄i Yuta nȳma waali. Na ι yoolaa lel̄aa na isentaa t̄o, na p̄e tu-w̄eȳe h̄ek̄u. ¹⁴ Yuta nȳma p̄asaa ile, pa c̄ek̄onaa kele si p̄aa yoo taa na waali. N̄tena p̄a wiina Tacaa si í waasi-w̄e. Waatu wei k̄ot̄elaa yaya tutuun̄, ¹⁵ il̄ena pa yoolaa kiisi. T̄enaya Tacaa yelaa na Selop̄wam na l̄seyeli nȳma pa tuli tap̄ŋ. ¹⁶ Na p̄a se na Iso tu-w̄eȳe Yuta nȳma niŋ taa. ¹⁷ M̄p̄ȳȳ Apiya na ι yoolaa pa k̄ela-w̄e t̄ek̄p̄ataa, na p̄a ku pa yoolaa taa yoolaa ke iyisi nas̄ele na nun̄wa (500000). ¹⁸ l̄seyeli nȳma n̄a k̄p̄isa mp̄u t̄o na Yuta nȳma n̄aá t̄ax̄o akait̄u. Mpi t̄o, pa c̄as̄onaa Iso Tacaa ke pa t̄elaya. ¹⁹ M̄p̄ȳȳ Apiya t̄ax̄ona Selop̄wam, na í l̄ek̄i Pet̄eli, na Yesana, na l̄f̄el̄ŋ na p̄e c̄olo acal̄enaa.

²⁰ Hal̄ena Apiya s̄am, Selop̄wam ta tasa ι ton̄ k̄up̄ŋ taa k̄e m̄al̄ȳu. Ama Tacaa t̄ēs̄ana-i k̄ȳu k̄e. ²¹ Il̄ena Apiya ton̄ n̄aá s̄as̄ax̄i na í k̄p̄aya alaa naan̄wa na liyiti. M̄p̄ȳȳ ι l̄bla ap̄al̄piya ke hiu na naale, na al̄piya ke naan̄wa na naatos̄o.

²² Apiya tṁm lenti we takəlaya ŋka pa yaa si Iso kywəɣətutu tɛləsulɔ Itoɔ kytṁwəstɔ takəlaya tɔ ka taa. Ka taa ké pa keesa i kulaputu na i tɔma. ²³ Apiya səpa, ɪlena pá pimi-i Tafiiti tɛ, na i pəyalɔ Asa lɛɛti i lonte.

14

Asa kawulaya kancaalaya (Awulaa I 15:9-11)

Μρύγυ tetu caya təpamm ke Asa kawulaya waatu ke pusi naanɔwa. ¹ Μρύγυ Asa lapa mpi pə we teu na pá maya Iso Tacaa tɔ. ² I kpiisa tɛfɛnlenaa na timpi timpi cefelinaa laaki tɔ. Na í yəki pɛɛ kusikee, na í seti tesikasi kulalaasi. ³ Na í tɔ Yuta nyəma si pá sɛɛ pa cəɔnaa Iso Tacaa na pá tɔki i kiiu na i kusəsutu. ⁴ Asa ka kpiisa cefelinaa tɔlaalenaa tɔna, na tulaalɔ təwətɛnaa tɔnaya Yuta acalɛɛ tɔna taa ké. ɪlena i kawulaya caya təpamm. ⁵ Nəɣɔlɔ ta yoonaa Asa ke pusi nsi si taa. Mpi tɔ, Tacaa mayamaɣa ka yelina na í heesi. Heesuyɔ pusi nsi si taa ké Asa tayana Yuta acalɛɛ lenna. ⁶ Asa tɔma Yuta nyəma si: Tɔ ŋmá koloosi na tɔ cəɔna acalɛɛ anɪ na tɔ tɔ kukaləsəŋ. Mpi tɔ, tɔ tɔka ta Iso Tacaa tɔm ke teu, na í yele na tá tetu we tá niŋ taa na tɔ heesi.

Ntɛna pá suv tɔmlɛ taa na pá tɔ tɔ nyuyɔ.

⁷ Asa yoolaa Yuta kpekəle nyəma mpa pa tɔkaya kpaləŋ səsəŋ na ŋmantaasi tɔ, paa we iyisi ŋmunuyɔ na nuɔwa (300000) ké. Na Pɛncamɛɛ nyəma ke iyisi ŋmunuyɔ na nunaasa (280000) na pá tɔka kpaləŋ səkpeŋ, na pá nyəma tɔŋ tɔm. Pa tɔnaya mpu, paa ké yoolaa taa yoolaa ké. ⁸ Μρύγυ Itiyopii tu Sela kpa Yuta nyəma tɔɔ, na i yoolaa ke iyisi iyaya (100000). I yoou keekɛnaa ke ŋmunuyɔ na nuɔwa

(300). Haləna í tala Malesa ícate. ⁹ Na Asa na ı yoolaa pá pulı Sefata tetəkəle taa ke Malesa kiŋ. ¹⁰ Ntəna Asa wiina İso Tacaa sı: Hai, Tacaa pə fei-ŋ katə sı ń waası ıcamiya ısu toŋ tv. Mpu tə, kəə na ń waası-tv. Mpi tə, nyaya tə teeləyi. Nyá hətə taa ké tə kpaaki yoolaa tuutuuma inə ı təə. Hai, Tacaa nyayale tá İso, taa yele sı yulu í kəli-ŋ.

¹¹ Ḿpúyú Tacaa yelaa na İtiyopii yoolaa tuli tapəŋ, na pá se Asa na ı yoolaa. ¹² İlena pəle pá tú pa waalı na pá tana-weyə Kelaa. Na pá kv-weyə tuutuuma, na pá pəli pa niŋ. Mpi tə, Tacaa kəna-wə na ı yoolaa nəyə. Na Yuta nyəma náá kuu pa wontu ke səsəm. ¹³ Na pá ləkı Kelaa cələ acaləe təna. Mpi tə, Tacaa səyontv ká pu a taa yəlaa ké. Ḿpúyú pa kuu a wontu ke tuutuuma. ¹⁴ İlena pá kvli tiikilaa piitim təə, na pá kuu heeŋ na yooyoonaa ke səsəm. Na pá məli Yosalem.

15

Asa tayanvıv ke İsosele (Awulaa I 15:12-15)

¹ Ḿpúyú İso Feesuyu kuləna Otətı pəyalv Asaliya. ² İlena í lu na í polo í mayana Asa na í heeli-ı sı: Hai, tá caa wulav. Yuta nyəma, na Pəncamee nyəma me í nu ma təm. Ye í wə Tacaa waalı, ílé ı ká wəe mə waalı ké ḿpúyú. Ye í pəkəyi-ı ı ká yele na í na-ı. Ama ye í lə İso, ílé ı ká lə-me tətə. ³ İso yela İseyeli nyəma tə, pə leelaa ké. Kətvlv nəyəlv ı fei sı ı ká seyesi-wə. Pəyele pa feina kiiu. ⁴ Ama pa məla İseyeli İso Tacaa kiŋ na laŋwakəlle, na pá pəkı-ı na í yele na pá na-ı. ⁵ Waatv inı ı taa, yulu u pəsəyi na í polo tiili na í mələna weesuyu. Pu ké wahala waatv ke tetv yəlaa

tənaɣa. ⁶ Piitim ləmpɪ ná kuyi ləmpɪ ké. Na ɪcətɛ lɛntɛ náá kó lɛntɛ. Mpi tɔ, Tacaɑ ciɣitaya yɛlaa ké na wahalanaa tɛna. ⁷ Ama mu nyɔɔ ton, í taa yele na mə apalɔtu yɔɔli. ɪ ká hiki mə təmlɛ kasəyaya.

⁸ Waatu wei wulav Asa nu Isə kuyəɣɔtutu tɛləsɔlv Asaliya təm nti, ɪlɛna í kaasi ɪ ti na í kpiisi Yuta na Pɛncamɛɛ pa tɛtu tɛna taa tuɲ. Na í la mpv tɔtəɣɔ acalɛɛ nna ɪ ka lɛka Ifəlayim pəɲ taa tɔ a taa. Pə waali, ɪlɛna í tayani Tacaɑ kətaya tɛlatɛ nte tu wɛ Isə təsɛɛɛ tɔ. ⁹ Ḿpóyú wulav kota Yuta na Pɛncamɛɛ nyéma tɛna, na Ifəlayim na Manasee na Simiyəɲ pə nyéma mpa paa kəma na pá caɣa pa tɛ tɔ. Pa nawa si Tacaɑ wɛ ɪ waali, ɪlɛna pá polo ɪ kin. ¹⁰ ɪlɛna pá koti Yosalem kɛ Asa kawulaya pusi naanɔwa na kakpasɪ nyəɲka ɪsətu tooso nyəɲ taa. ¹¹ Kuyəɲku pa talaa, ɪlɛna pá lá Tacaɑ kɛ kətaya kɛ tɔla nna pa kpa kolontunaa kin tɔ. Naəɲ ka wɛ nasətoso na nunɔwa (700) na heeɲ kɛ iyisi naatosompəɣɔlaya (7000). ¹² Ḿpóyú pa su pa nəɣɔ si paa tayani Isə ké sɛɛv na lotu kvlɔmtv. Na pa ləsaɣa svv pa cəsənaa Isə Tacaɑ kɛ teu. ¹³ Ye wei ɪ ta tayani Isɛɣɛli Isə Tacaɑ kɛ sɛɛv, ɪsu pa kv-ɪ. Paa apalv, yaa alv, yaa səsɔ, yaa pəyaya. ¹⁴ ɪlɛna pá tuuna nəɔsi səsənsɪ na pá hvli tutuɲ na akantɛɛ na pá wiliti. ¹⁵ Ḿpóyú Yuta nyéma tɛna lanlɛ hvlməna pa lotu kvlɔmtv tuunav mpi. Na ɪsəna pa tayana pa Isəsɛɛɛ na luyv kvlɔmvvɔ tɔ. Na Tacaɑ mv na í yele na tɛtu hɛɛsi.

¹⁶ Ḿpóyú Asa ləsa ɪ too Maaka tɔɔ ké ɪ alv kawulaya ton. Mpi tɔ, Maaka ka sika tɣv, ɪsayav ŋku pa yaa si Asela tɔɣɔ. Ntɛna wulav tɔ si: ɪ kpesi tɣv ŋkv na í yəki-kv na í wə-kvɣv Setəlɔɲ ləɔv nəɣɔ. ¹⁷ Paa na wulav inɪ ɪ səla Tacaɑ na lotu kvlɔmtv tɔ, ɪ ta wakəli

təkətələnaa mpa paa we lseyeli tetu taa tō. ¹⁸ Ama ɪ yelaa na pá kəna lso taseele taa ké wula, na liyitee nyəgətu, na wontunaa lempa mpa ɪ na ɪ caa paa hawa Taca tō.

¹⁹ Yoou ta tasa kuluyu, haləna Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na kakpasi nyəŋka.

16

Asa yoonav ke lseyeli wulav Pasa (Awulaa I 15:16-22)

¹ Asa kawulaya pənaya hiu na naanowa na naatoso nyəŋka taa ké lseyeli wulav Pasa pola Yuta tetu yoonav. Uena í suv kolunja ŋmau, na í cəəkəna Lama ɪcate si Yuta nyəma í taa pəsi na pá suv yaa pá luki. ² Mpyule Asa cosa wula na liyitee ke lso taseele na kawulaya kpancoou pə taa. Na í tilina Tamasi ke Silii wulav Pəni-Hatati si: ³ Ma na-ŋ tə pəeli nəgə, isu tá caanaa ka lapa tō. Ma ha-ŋ kuvəu ŋkuyu si tə pəeli nəgə. Uena nyá na lseyeli wulav í yá, na ílé ɪ læsi ɪ yoolaa ke ma tetu taa. ⁴ Mpyú Pəni-Hatati ná mu Asa təm nti, na í kusi ɪ yoolaa na pá polo pa yoonav lseyeli nyəma, na pá leeki pa acalɛɛ. Isu Yon, na Tan, na Apəeli-Mayim. Na pə kpenna Nəfətali acalɛɛ tənana a taa pa sukaya wontu tō. ⁵ Pasa nu mpu, uena í yele Lama ɪcate kolunja ŋmau. ⁶ Mpyú Asa kota Yuta nyəma tənana pə ta sə paa ɪgəu pəyaya. Na pá kuu pəe na kpenkpelasi nsi ɪ ka kaawa si ɪ ŋmaakəna Lama ɪcate kolunja tō si, pá taɣani timpi pa yaa si Kepa na Misipa tō.

Asa təkə saləka ke lso kuyəgətutu teləsvu Hanani

⁷ Waatu unu ɪ taa ké lso kuyəgətutu teləsvu Hanani pola Yuta wulav Asa kin, na í kaləna-ɪ si: N kisa

Tacaa ke preekuyv, na í sòli si Silií wulav í tu-η nin tò. N læsa Silií yoolaa ke nyá nin taa ké. ⁸ Itiyopii na Lipii nyóma ka ké yoolaa sòsaa ké. Pa keekena na pa kpaγanəη fei kaluyv. Paa na mpv, n lapa Tacaa ke naani. Uena Tacaa tu-weye nyá nin taa. ⁹ Tacaa nyənəyi tetv təna taa ké na í səηna mpa pa yekina-i pa təyi teu tò. Ama pənente η lapa kumelentu ké. N kaa tasa yoou ke lanuyv tətò.

¹⁰ Μρύγύ Iso kuyəγətvtv teləsulu təm nti tə wu Asa. Uena í tu-i saləka. Na í svv tetv nyóma ləlaa ke konyəη tuyv ke waatu inu.

*Asa kawulaya tənaya
(Awulaa I 15:23-24)*

¹¹ Pa keesa Asa təm ke pə kpaγav tə kancaalaya, na tə tənaya təγə Yuta na Iseyeli pə awulaa takəlaši taa. ¹² Μρύγύ kutəη isayav nakuli, kv kra ι nəəheε ke ι kawulaya pənaya pəγəlayafei nule nyəηka taa. Uena í yele Tacaa ke sələmvuyv si í waasi-i na í polo lokotulonaa kiη. ¹³ Μρύγύ Asa səpa ι kawulaya pənaya nule na kuləmayə nyəηka taa. ¹⁴ Uena pá pimi-i ι pəlaəη wei ι ka hula Tafiti icate taa tə ι taa ləηkv taa. Paa tvwa kv taa ké tulaalunaa pəγale ké, isu tulaalv lataa lakuyv tò. Na pá wə tulaalvnaa tətəγə səsəm ke ι ləyaya təə.

17

Sosafatí kawulaya na ι təmle kvpante

¹ Μρύγύ Yuta wulav Asa pəyalv Sosafatí təγə kawulaya ke ι caa lonte na í nyəsui ι kawulaya ke Iseyeli nyóma təə. ² Uena í svv yoolaa kpeka ke Yuta koloosi acaləε təna taa. Na ι kawulaya acaləε nna ι

caa Asa ka lēeka Ifəlayim nyéma tō a taa tətō. ³ Taca ka wε Sosafati waali ké. Mpi tō, Sosafati tōma i cōsō Tafiiti ikpate taa ké i kawulaya kancaalaya ké, i ta laa tōyū Paali. ⁴ Ama i caala i təy i si i nyi i cōsō Tafiiti Iso luyū nyəntu, na í tək i kiin. I ta kēena lseyeli awulaa. ⁵ Uena Taca la na Sosafati kawulaya la ton na Yuta nyéma haaki kvcōn, na í sūv ton ke teu na teeli. ⁶ Na Sosafati lanje hēna Iso tēmle lapu na í kpiisi Yuta kawulaya taa ké təkətələnaa na pə tūj.

⁷ M̀p̀ỳỳ i kusa i akewenaa sōsaa ke i kawulaya pənaɣa tooso nyəŋka taa, na í tili-wε si pá seyeŋi Yuta acalēe yəlaa ke Iso kiin. Tillaa mpe pa həla nté Pəni-Hayili, na Opatiya, na Sakali, na Netaneyeli, na Mikaya. ⁸ Na Lefii nyéma pəyolayafei naanowa su-wε. Pēle pa həla nté Semaya, na Netaniya, na Sepatiya, na Asayeli, na Semilaməti, na Yonatan, na Atoniya, na Topiya, na Topi-Atoniya. Na kətələa naale, Ilisama na Yolam. ⁹ M̀p̀ỳỳ pa kpenna Taca kiiu takəlaya na pá cō Yuta acalēe na pá seyeŋi icate yəlaa təna.

Sosafati ton

¹⁰ M̀p̀ỳỳ Taca səyəntu kpa piitimnaa mpa pa cōna Yuta tō pa kawulası tənaya sōsəm. Ue pa ta yoonā Sosafati. ¹¹ Haləna Filiisi nyéma ha-i kvcōn na pá feli-i lampuu ke liyitee. Laalupunaa ná kəna-i iwaan ke iyisi naatosompəyolaya na nasətosō na nunowa (7700), na pəŋtuləŋ ke mpv tətō.

¹² M̀p̀ỳỳ Sosafati ton sōsaa na pá puki. Sosafati ŋmá Yuta taa ké acalēe na təyənasi təsule. ¹³ Na í wēna wontu ke sōsəm ke Yuta acalēe taa. Na i yoolaa taa yoolaa ke Yosalem taa. ¹⁴ Pēle pa kpeka ntō na pá

kəesəna pa ləluŋ. Yuta kpekəle taa səsaa nté yoolaa taa yoolaa iyisi ηmυnυγυ na nunəwa (300000) nyυγυ tu Atəna. ¹⁵ Atəna waali ké yoolaa iyisi ηmυnυγυ na nunaasa (280000) nyυγυ tu Yohanaŋ. ¹⁶ Na yoolaa iyisi ηmυnυγυ (200000) nyυγυ tu Sikəli pəyalə Amasiya. Amasiya sələna na í suv Tacaa təmle taa. ¹⁷ Pəncamεε kpekəle taa ké yoolaa taa yoolaa tətəlaa iyisi ηmυnυγυ (200000) nyυγυ tu Iliyata. ¹⁸ Iliyata waali nyəŋ nté yoou wontu təkəlaa iyisi nunəwa na nunaasa (180000) nyυγυ tu Yosapatı. ¹⁹ Mpa paa ké wulav yoolaa ke Yosalem taa təγəle. Na pə səsəna mpa ı ka su koloosi acalεε taa ké ı kawulaya təna taa tə.

18

Sosafatı na Akarı pa nəγə kulvmaya lapu (Awulaa I 22:1-4)

¹ Wulav Sosafatı ka suv toŋ ké na í wəna teeli. Mpyóγ ı caa ı pəyalə ké Iseyeli wulav Akarı pəelə ke alə. ² Pusi cəwa pəcə, ılena Sosafatı polo Akarı tεye Samalii. Mpyóγ Akarı kuwa heeŋ na naaŋ ke tuutuuma si ı saakəna í na ı waali nyəma. Pə waali ké ı kaana Sosafatı si í səsı ı tə na pá polo pá yoona Lamətı ıcate ke Kalaatı. ³ Iseyeli wulav Akarı sələma Yuta wulav Sosafatı si: Tə polo na tə yoona Lamətı ke Kalaatı.

ılena Sosafatı cə Akarı si: Ma na-ŋ tə ké kulvm ké mεε. Ye nyá yəlaa kulaa, ma nyəma sələ puwaya.

Isə kyəγətvtv teləsəlaa pəpətənaa (Awulaa I 22:5-12)

⁴ Paa na mpυ, ılena Sosafatı si: Pəəsı Tacaa na pəcó.

⁵ Μπυγυλε Iseyeli wulav kota ι Iσo kuyogotutu telasela. Pa we yulonyooh nasale (400) ke mpv. Na í pòosi-we si: Pə wee si tó polo tó leeki Lamoti icate ke Kalaati yaa tə yelee? Ntena pelee si: I polo, Tacaá ká tó-teye nyá niñ taa.

⁶ Paa na mpv Sosafati ta nyalo-ti. Ilena í pòosi si: Pə ta kaasi Iσo kuyogotutu telasolv wei ι ka yogotona-tuyv Tacaá tó? ⁷ Ntena Akari si: Ee, Iməla pəyalv Misee wee yaa. Ama maa caaki-ι kέ. Isayavu ke ι heeliyi-m tam.

Ntena Sosafati ma kapuka si: Paa yogotayi Iσo kuyogotutu telasolv ke mpv.

⁸ Μπόγυ Akari yaa kawulaya təyaya təmle tu nəyolv, na í tili-ι si: Polo η yaa Misee ke loh.

⁹ Awulaa mpe pa naale pa suu pa kawulaya wontu kέ na pá caya pa kpelasi tóo kέ Samalii təm təhuvle cəlv, na Iσo kuyogotutu telasela kpaaləyi pa təmnaa.

¹⁰ Μπόγυ Kenana pəyalv wei pa yaakaya si Sitekiya tó í kέ pa taa lelv kέ. Inu ι ka lupina ι təyi nyəyəlvuyv həñ na í təñ si: Həñ ine ι huləyəna təñ wei n ká kələna Silii yoolaa tó.

¹¹ Μπόγυ Iσo kuyogotutu telasela lelaa ná yogota təm kulomtν nti tətə si: Tá caa, polo η leeki Lamoti icate ke Kalaati. Tacaá ká tó-teye nyá niñ taa kέ na η pəsi-te.

*Misee kpaalvyv ke Akari kpisuyv
(Awulaa I 22:13-28)*

¹² Μπόγυ tillu wei ι pola Misee waali tó ι heela-ι si: Iσo kuyogotutu telasela təna kpentaa kέ na pá heeli wulav si ι ká la aka. Pə tóo tó, nyana-we í kpentu nəyo.

¹³ Ntena Misee si: Ma tuuna Tacaá si nti ma Iσo caa təyo maa yogoti.

14 Misee tala wulav kin, ilena wulav pòosi-i si: Misee, tó polo na tó lèeki Lamoti icate, yaa má taa polo? Ntèna Misee si: Ma ta tan-me se. I polo. Tacaa ká tu-teye mə niñ taa ké.

15 Mpuşyle wulav si: Aweye n siwa si í pòolayi-ñ na pécó ñ teləsayi-m təm nti Tacaa heela-ñ tó?

16 Ntèna Misee si:
Ma nawa Iseyeli yoolaa yawa yem
ké pəñ taa, isu heeñ wei i feina tiikilu tó.
Ilèna Tacaa yəgəti si, pa feina wulav.
Paa wei í kpe.

17 Kelèna Akari pəsəna Sosafati tóo si: Ntəñ maa heela-ñ si isayatu tike ke i heeliyi-m tam?

18 Mpuşyó Misee tasaa si: Tóv, í nu Tacaa təm. Ma ná-i na í caya i kawulaya kumte tóo. Na isətaa tillaa səña na pá tu-i heku. 19 Mpuşyó i pòosa-we si: Awe ká polo na í tsi Iseyeli wulav Akari si í lèeki Lamoti icate na pá ku-i? Ine si i nyəntu ntó. Ine ílé si i nyəntu ntó. 20 Mpuşyle feesuyu nakoli ku kulaa si ηku ku polo. Tacaa si: Isənya n ká la? 21 Mpuşyle si, ηku ku tú Akari Isə kuyəgətutu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tacaa si: Tóv, polo na ñ lá mpv. 22 Ilèna Misee tasa si: Ntəgəle, Tacaa yelina si pá tú nyá Isə kuyəgətutu teləsəlaa taa ké pəpətu. Tófó, mpusi ké i caa i kəna-ñ.

23 Tənaγale Sitekiya krətəna Misee na í mari-i katanə na í pòosi-i si: Tacaa Feesuyu luna ma taa na kó heeli-ñ yaa?

24 Mpuşyle Misee si: Kuyaku ηku n ká se na ñ ηmeli nyá nan ləkətəlkaya taa ilè, kuyaku ηkuyule n ká tisi.

25 Ilèna Akari tó i təmle nyəma si: I kpa Misee na í cəla icate nyuyv tu Aməñ, na wulav pəyalv Yowasi.

26 I heeli-we si pá tu-i saləka na pá haaki-i potopoto

hɔɔliya na lom. Na halɛna mǎ kɔnna tɔyoole na alaafɔya.

²⁷ Mprɔyɔle Misee cɔ-i si: Ye n kɔmna alaafɔya, ɔle pɛ taya Tacaɔ heelina-m tɔm si mǎ yɔɔti.

*Wulav Akarɔ sɔm ke yooɔ taa
(Awulaa I 22:29-40)*

²⁸ Mprɔyɔ Iseyeli wulav Akarɔ na Yuta nyɔɔ Sosafati pa pola Kalaati tetu ɔcate Lamati ke yoonav. ²⁹ Ilena Akarɔ tɔ Sosafati si: Ma yusɔyi ma ti na mǎ polo yooɔ. Ama nyaa suu nyǎ kawulaya wontu.

Ilena Akarɔ la mpv. ³⁰ Pɔyele Silii wulav ka heela ɔ yooɔ keekɛnaa nyɔyɔ nyɔma si pǎ taa paasɛna yoolaa sɛkpema yaa sɔsaa. Ama pǎ pɛeki Iseyeli wulav.

³¹ Pɛ tɔɔ kɛ waatu wei Silii yoolaa nyɔyɔ nyɔma mpe pa nǎ Sosafati, ɔlena pǎ hɔv pa taa si Iseyeli wulav. Na pǎ tamɔ-i si pa yookina-i. Ama Sosafati yaa Iɔ si ɔ yari-i. Na Iɔ Tacaɔ waasi-i na ɔ yele na kolontunaa mɛli. ³² Kolontunaa cekɛnaa si pɛ taya Akarɔ, ɔlena pǎ mɛli.

³³ Mprɔyɔ Silii tɔ nɔɔlɔ ɔ tɔ nyɛmlɛ ke yem, na tɔ yaya Akarɔ ke timpi taa ɔ yooɔ toko fɛɛ-i tɔ. Ilena ɔ tɔ ɔ keekɛ saalɔ si: Kɛɛ na tɔ mɛli pɛ hika-m.

³⁴ Ama koyaku ŋku yooɔ lapa ton kɛ. Mprɔyɔ Iseyeli wulav sɛɔna ɔsɔ kɛ ɔ keekɛ taa, halɛna taanaya. Na Silii yoolaa nyɔnɔyi mpv. Ilim tɔkaya, ɔlena wulav hɛɛ.

19

Sosafati kpawa hvvɔlaa ke Yuta taa

¹ Mprɔyɔ Yuta wulav Sosafati kpema ɔ tɛ Yosalem na alaafɔya. ² Ilena Hanani pɔyalɔ Yehu wei ɔ kɛ Iɔ

kuyōgōtutu teləsulu tō, í polo ι sēnyū na í pōōsi-ι si: Pepe tōō ké n polaa si n sēhna yulu isayau? Paa sōlōyi wei ι caaki Tacaa tō se. N lapa mpv tō Isō taa kpana-η ké. ³ Paa na mpv n lapa teu ke timpri n kpiisa tuij ke tetv taa tō. Pōyele n ha nyá tōyi Isō luyū nyəntv tēnyū taa.

⁴ Pə krayau waatv unv tō, Yosalem taa ké Sosafati saalaa. I ta mēli Iseyeli. Mpyōyō Sosafati cōō tetv taa ké pə krayau Peesepa, na Ifəlayim pulasi hōyōlyū taa tō, si ι mēlōyōna Yuta nyōma ke pa caanaa Isō Tacaa kinj. ⁵ Ulena í kpa hūlaa ke Yuta kawulaya koloosi acalee tēna taa. ⁶ Ulena í heeli-we si: I la laakali na mē tēmlē. Mpi tō, pə taya yēlaa tōō ké í hūuki mē hūle. Ama Isō tōō ké. I mayamaya ι ká wēē mē waali ké pə taa. ⁷ Mpv tō, í nyana Tacaa ke sōsōm na í fenj mē tēmlē tōō. Mpi tō, Tacaa Isō lanjle ι heekōna mpi pə ta siyisi tō, yaa yēlaa fayasyū yaa kuvōōv mūyū na tampana tōō takuyū.

⁸ Mpyōyō Sosafati tasa kpaυ ke Lefii nyōma, na kōtēlaa, na Iseyeli lūlvj nyōōj nyōma ke Yosalem taa si pá hūuki yēlaa tōmnaa na Tacaa hōte taa. Na pá tayanōyi icate yēlaa yōōj. ⁹ Ulena í tō-we si: Pə wēē ké si í nyanāna Tacaa ke teu, na í laki pə tēna tōcōj na luyū kulōmūyū. ¹⁰ Ye mē nyōma mpa pa wē acalee taa tō pa kōna-meyē tōm sōsōntv. Isū yulōkūle yaa yōōv tōm, na pə ké kiiu, yaa kuvōōv, yaa kōtōtōv, yaa kulaputōnaa wakōlyū tōm. Uē í kilisi-wēyē-ti. Uē mē na-we mē tōm kaa sōna Tacaa, na ílé ι mv-mē na pááná. ¹¹ Kōtvlv sōō Amaliya ká fenjyina mē Isō sēēv tōma tēna tōō. Na Isōmayeli pōyalv Sepatiya wei ι ké Yuta kawulaya nyūyū tv tō, ílé í fenjyi mē tōō ké tetv tōkuyū tōm taa. Ye pə kaasa Lefii nyōma, uē pēlēyēle hūle tōma lataa. I kaasi mē ti na tēmlē. Tacaa wē

kupantu lataa waali ké.

20

Kolontu yoonav ke Yuta nyáma, Sosafati sálamuyv

¹ Páe pə waali ké Mowapu nyéma, na Amoni nyéma, na Meuni nyéma lɛlaa pa kulaa si pa yookina Sosafati. ² Ḿpúyú pa heela wulav si: Yoolaa tuutuuma luna Itəm tetv taa ké tenku kusəpu kənkəŋ taa, na pá kəŋ nyá waali. Pa wɛ Hasasəŋ-Tamaa timpi pa yaa si Aŋ-Ketii tə.

³ Səxəntv pu Sosafati, ɔlena í tú Yuta kawulaya yəlaa tənaya nəhəkutv si ɪ yəxətəyənə Taca. ⁴ Ḿpúyú tetv tənə taa acalɛ kotaa si pa wiina Taca si í sənə-wɛ. ⁵ ɔlena Sosafati na Yosalem nyéma, na Yuta nyéma lɛlaa pa koti Isə təsɛɛɛ taya kɔfalaya tə. ⁶ ɔlena Sosafati sələmɪ Isə si: Hai, tá cəsənə Isə Taca wei nyá n təkɪ kawulaya ke isətə, na n ti piitimnaa tənə tə. Nyaxalɛ toŋ tv na pəsəlv. Nəxəlv u pəsəxi na í səŋ nyá isəntaa. ⁷ Ta Isə nyá, nyá təxəŋna tetv tənə tə yəlaa, na ń ha-təxi nyá taapalv Apələham ləlvɔv nyéma taya tam tə. ⁸ Na tá cəsənə caxə tə taa, na pá ɲmá-ŋ kutuluyv na pá tə si: ⁹ Ye isv n həma tá ɲkraŋvɔv, na wahala nəxəlv, isv yoo, yaa yuləkusəkv, yaa nyəxəsi, tu kə tə səŋ kutuluyv kənɛ kv kiŋ ke nyá isəntaa. Mpi tə, nyá hətɛ wɛ kv taa ké. Tu yaa-ŋ ta laŋwakəllɛ taa si ń waasi-tv. ɔlena nyaa nu na ń waasi-tv. ¹⁰ Təv, nəxəxə nyənɪ isənə Amoni nyéma, na Mowapu nyéma, na Itəm nyéma, yookuyuna-tv tə. Pəyɛɛ waatv wei tá cəsənə lu Icipiti tə n kisina-wɛ si pá taa fayana piitimnaa mpe pa tetənə taa. ɔlena pɛɛ pá kɛɛ na pá yɛɛ-wɛyɛ kuyv. ¹¹ Ama tá kucəxəv pəsə ɪkpatəɛ. Pɛɛ pa təxəŋəxi-tuyv

tetu nti n ha-tu to ta taa. ¹² Tacaa Iso, ho pa nkpanhu. To ke acamaa ke kolontunaa tuutuuma ine i isentaa ke. To ta nyi isena to la to. Pa too ke to keesa ise na nya too.

¹³ Yuta nyoma tona, na pa alaa na pa piya paa sagna Iso taseele kin.

Yuta nyoma akaitv

¹⁴ Mpyu Tacaa Feesuyu kulona Lefii tu Sakali poyalv Yasiyeli ke samaa taa tona. Sakali ini i caa kele Penaya. Penaya caa kele Yeiyele. Yeiyele caa kele Asafi lulvu tu Mataniya. ¹⁵ Ntona Yasiyeli yagatona nago sasa si: Yuta na Yosalem yalaa me, i tu nkpanhu ke teu. Iena pa tu kulona wulav Sosafati nya. Tacaa si, i taa nya. Poo yoolaa tuutuuma ine i tom i taa la-mege sagantu. Pa taya mo tom ke yoo nku. Ama Tacaa nyantu ke. ¹⁶ Cele i ka polo mo kolontunaa too. Pa tagna ntege krav na yaayenaa mpaav. I ka suli-weye tetekele nyuvu ke Yeluweli wulaya tetu kin. ¹⁷ Yuta na Yosalem yalaa me, i kaa naki mo kolontunaa mpe pa yoonav. Mu sag mo tasehle. I ka na isena maa waasi-me to. I taa nya. Poo sagantu i taa la-me. Cele i ka polo pa too, maa wee mo waali.

¹⁸ Mpyu Sosafati henta Tacaa ke ate. Na Yuta na Yosalem yalaa naa henti mpv toto, na pa see Iso. ¹⁹ Pa waali ke Lefii lulvu nyoma Kehati na Kolee pa kulaa na pa sa lseyeli Iso Tacaa na noosi sasansu.

²⁰ Tev fema tanahe tee, iena pa tu pa tanyaga Tekowa wulaya tetu mpaav. Pa teekaya, iena Sosafati to-we si: Yuta na Yosalem nyoma me, i ke nkpanhu. I la mo Iso Tacaa na i koyagotutu telasalaa ke naani. I nyoo ton, na i la akanaa.

21 Μρύγύ Sosafati na samaa pa kpentaa na pá teləsi yonyoolaa ke yoolaa nəχə təə. Na pá saŋ Tacaa Iso na yontu si: ɪ sa Tacaa, ɪ səəlvəy fəi tənaya.

22 Pa kpaɣa yontu ntəyi mpv, ɪlena Tacaa tisi acufu ke Amoni nyéma, na Mowarv nyéma, na Itəm nyéma, mpa inɪ paa pukaya Yuta nyéma yoonav tə pa hekʊ taa. Na pá kú təmayə pa taa pa tike. 23 Amoni nyéma na Mowarv nyéma ná kula Itəm nyéma təə ké na pá kv-wɛ təcaɣacaya. Pə waali ké pa kú təmayə səsəm. 24 Waatv wei Yuta nyéma kpa tontɔŋle təə timpi pa loosiyi wolaya tetv tə. ɪlena pá nyənna pa kolontunaa təə. Ama sətəa tike ke pa nawa na pá selətəa. Paa kvləm ɪ ta fiti. 25 Μρύγύ Sosafati na ɪ yəlaa pa nika kolontunaa təla ke kuuu ke tuutuuma, na wɛnav, na wontu kvsusuutu, na liyitee nyəm. Pu kəla təəv, ɪle kvyeɛŋ toosoɣo pa kuuwa, pa ta tu tem.

26 ɪlena pá koti kvyakv liyiti nyəŋkv wule ke Pelaka kvpantv təkoolle tətəkəle taa. Mpi tə, tənaya pa koola Tacaa ke kvpantv. ɪlena pá ha lonte ntɛɣe hətɛ si kvpantv kooluyv tətəkəle, na pá yaaki-tɛɣe mρύγύ haləna saŋa. 27 Μρύγύ Yosalem nyéma na Yuta nyéma leləa, na pa nyuyv tv Sosafati pa tʊ mpaav, na pá məli Yosalem na laŋhvləmle. Pə taya pulv təə, Tacaa yapa-wɛɣe pa kolontunaa niŋ taa ké. 28 Μρύγύ pa svv ɪcate na cəməŋ na saŋkvnəa na akantɛe haŋaa. Na pá polo Tacaa təsɛɛle taa.

29 Waatv wei piitim lɛmpi nyéma leləa nuwa si Tacaa Iso yoonə ɪsɛɣɛli nyéma kolontunaa. ɪlena ɪ təm kpa pa tənaya səχəntv. 30 ɪlena Sosafati təχə ɪ kawulaya təpamm. Mpi tə, Iso ka yeləa ké na tetv tənə hɛɛsi.

Sosafati kawulaya tənaya
(*Awulaa I 22:41-51*)

³¹ M̀p̀ỳg̀ Yuta wulav Sosafati t̀g̀w̄ kawulaya ke ı lulɔyɔ pusi hiu na naanɔwa na kakpası nyəŋka taa. Yosalem ıcate taa ḱe ı t̀g̀w̄ kawulaya ke pusi hiu na kakpası. ı too kele Sili p̄elɔ Asupa. ³² ı t̄nt̄e ka siyisaa ḱe, na ı t̄ŋ̄ḡı ı caa Asa ık̄pate na ı laki mpi Taca caaki t̄. ³³ Ama ı ta wak̄eli t̄k̄t̄el̄naa. P̄ t̄w̄ ḱe ı ȳlaa l̄saya taa suv Is̄ ısu pa caanaa. ³⁴ Pa keesa Sosafati t̄m̄ kancaalaya, na t̄ t̄naya ke Hanani p̄yalɔ Yehu tak̄alaya taa. Nkeye pa s̄ta İseyeli awulaa tak̄alaya taa.

³⁵ M̀p̀ỳg̀ Yuta wulav Sosafati na İseyeli wulav ısayav Ahasiya pa k̄p̄ntaa. ³⁶ İlena p̄a mayasi na p̄a saaki k̄p̄l̄ŋ ke İsiyŋ-Kep̄ee teesaŋ taa. Na p̄a pukina-ı pooluŋ. ³⁷ Ama Malesa t̄v Totafa p̄yalɔ Is̄ k̄ȳḡɔt̄t̄v t̄l̄s̄lv İliyes̄e heela Sosafati sı: Timpi n k̄p̄nt̄ana Ahasiya t̄, Taca k̄a wak̄eli mpi n lapa t̄.

İlena l̄vm̄ t̀g̀w̄ k̄p̄l̄ŋ ın̄ḡı tampana, ı ta tala tiili.

21

¹ Waatv wei Sosafati s̄pa, ılena p̄a pimi-ı pa t̄yaya p̄laav taa ḱe Tafiiti t̄. Na ı p̄yalɔ Solam l̄eti ı lonte.

Solam kawulaya
(*Awulaa II 8:16-24*)

² Solam ka w̄na newaa m̄pa ı na-w̄e pa kaa caa k̄lv̄m̄ t̀g̀w̄. Pa h̄la nt̄e Asaliya, na Yehiyeli, na Sakali, na Asaliyahu, na Mikaȳeli, na Sefatiya. ³ Pa caa ka ha-w̄e w̄nav ke s̄s̄m̄ ḱe. Paa liyitee, paa wola, na liyitee wontunaa. İlena ı t̄v-w̄e Yuta

acalee fenuyu. Na í kpa pa taalv Solam sí í læti i lonte ke kawulaya tōyov taa.

⁴ Pə kōma na kawulaya sov Solam niñ taa ké teu na í ká lila, ilena í kú i newaa tēna, na i waali nyóma lelāa ke kawulaya taa. ⁵ Waatu wei i tōya kawulaya tō, i pusi we hiu na naanōwa na naale. Na í caya ka taa ké pusi pələfei naanōwa ké Yosalem taa. ⁶ Mpróyó i tōma isayatu taa ké teitei isu lseyeli awulaa, Akarı na i luluyv nyóma. Mpi tō, Akarı pələ ke i ka tōkaa. Solam lapa mpi pə ta maya Tacaa tō. ⁷ Paa na mpv tō, Tacaa ta sōli sí í kpiisi Tafiiti luluyv nyóma. Pə taya pulv, Iso na Tafiiti paa pēela nōosi ké sí i luluyv nyóma ká tōkēna kawulaya ké tam tōo ké Yosalem.

⁸ Yuta wulav Solam iní i waatu taa ké Itəm nyóma kula i tōo, na pá kpa pa tōyi pa wulav. ⁹ Mpróyó Solam kpaaya i yoolaa sōsaa, na i yooi keekēnaa tēna na pá tii Itəm nyóma mpa paa tama-weye kotaya tō pa tōo, na pá kəli-we. ¹⁰ Pə kpaayav kuyaku ŋku tōyō Itəm nyóma cēpa Yuta nyóma, na pá cayanā pa ti.

Mpróyó Lipina icate ná kisa cei tōtōyō waatu iní i taa. Na pá fiti Solam niñ taa. Mpi tō, Solam ka kisa i cōsōnaa Iso Tacaa ke nunav tōyō pə lapa mpv. ¹¹ Solam ka ŋmawa tuñ təkōtēlena ke Yuta pōñ taa ké. Mpv pə tusina Yuta na Yosalem pə yēlaa na pá lō Iso na pá laaki paa tūyū ŋku.

¹² Mpróyó Kuyaku nakvli Iso kuyōyōtutu telōsōlv Ilii ŋmaa Solam ke takōlaya sí: Nyá cōsō Tafiiti Iso Tacaa yōyōtaa sí, n ta tēñ nyá caa Sosafati na i caa Asa mpa pa ké Yuta awulaa tō pa ikpatē. ¹³ Halí n mēlaa ké na í kpaaya lseyeli awulaa yaasi. Na í kusi Yuta na Yosalem pə yēlaa kunyuluyv, na pá keesēna tuñ tōo, isu Akarı luluyv nyóma. Halēna í kú nyá newaa.

Pócs p̄ele pá k̄ela-ŋ teu. ¹⁴ P̄ə t̄ə k̄é Tacaa ká tu nyá ȳelaa na nyá p̄əyalaa na nyá alaa na nyá nyəm t̄ənaɣa wahala s̄əs̄ə. ¹⁵ Lotu k̄ut̄əŋ isayav nak̄ul̄əɣi i ká tó nyá mayamaɣa. Na kú s̄əs̄əɣi p̄aa k̄uyaku ŋku. Hal̄əna nyá taa lotu lu.

¹⁶ M̄p̄úɣú Tacaa tula Filiisi nyéma na Laalupunaa m̄pa p̄a c̄əna Itiyopii nyéma t̄ə, na pá yoonaa Solam.

¹⁷ Na pá s̄u Yuta, na pá kuu p̄ə t̄əna mpi pu w̄e kawulaya t̄əɣa taa t̄ə. Na pá k̄pa wulav piya na i alaa k̄e yomaa. I p̄əɣaɣa s̄əkp̄elaya Ahasiya tike k̄e p̄ə s̄əwa.

¹⁸ P̄əle p̄ə waali k̄é Tacaa t̄ú Solam k̄e lotu k̄ut̄əŋ ŋku k̄v f̄ei waav t̄ə. ¹⁹ P̄usi sika is̄u naale k̄e m̄p̄v, ɪ̄ena i k̄ut̄əŋ ŋku kú yas̄i i lotu na t̄é lu, na í s̄əna w̄usasi s̄əs̄əns̄i. Ama i ȳelaa ta w̄ə i l̄əɣaɣa wule k̄e tulaal̄vnaa, is̄u p̄a lap̄v i c̄əs̄ənaa t̄ə.

²⁰ Solam l̄ul̄vɣv p̄usi hiu na naan̄vwa na naale nȳəŋka k̄e i t̄əɣ̄na kawulaya. Yosalem taa k̄é i t̄əɣa i kawulaya k̄e p̄usi p̄əlefēi naan̄vwa. Waatu wei Solam s̄əpa t̄ə n̄əɣ̄lv ta wii-i. Tafiti t̄əɣe p̄a p̄ima-i. Īe p̄ə t̄əɣa kawulaya p̄əlaav taa.

22

Ahasiya kawulaya

(Awulaa II 8:25-29; 9:27-29)

¹ M̄p̄úɣú Yosalem nyéma k̄pa Solam p̄əyalv s̄əkp̄elu Ahasiya k̄e kawulaya na pá l̄eeti i caa lonte taa. P̄ə t̄əɣa p̄ulv, Laalupunaa k̄pek̄əle nat̄əli tu s̄ú Yuta yoolaa t̄əɣe, na pá kú Ahasiya taal̄vnaa t̄əna. P̄ə t̄ə k̄é Ahasiya hika kawulaya na í t̄əɣ̄. ² Ahasiya l̄ul̄vɣv p̄ənaɣa hiu nȳəŋka taa k̄é i t̄əɣ̄ kawulaya k̄e Yosalem k̄e p̄ənaɣa kul̄vmaɣa. I too ka k̄é Omili l̄ul̄vɣv tu

κέ. Pa yaaki-ι si Atalii. ³ Μρύγύ Ahasiya tōma tōnte isayale ke teitei isu Akari lōlyō nyōma. Mpi tō, ι too tasayana-ι layatu isayatu nti. ⁴ Uena ί la mpi pē ta maya Tacaα tōyō teitei, isu Akari lōlyō nyōma. Mpi tō, mpe paa kena Ahasiya layatu tasēlaα ke ι caα sēm waali si pē tsi-ι. ⁵ Halēna pā tasa-ι layatu si, ί polo ι sōsi Akari pēyalō Solam wei ι kē Iseyeli wulav tō ι tō. Na pā yōona Silii wulav Asayeli ke Lamōti icate taa kē Kalaati tetv taa. Yōou ηkv kv taa kē Silii nyōma yaya Solam. ⁶ Uena ί mēli Sisilee si pā lapi-ι kōlē. Uena Yuta wulav Ahasiya polo ι alaafōya nav. Mpi tō, ι salēmayaα kē.

⁷ Μρύγύ Tacaα lapa na Solam alaafōya nav mpi pē kōna Ahasiya ke sēm. I tala kpakpaa, uena ί na Solam pā polo Nimsi pēyalō Yehu kin. Pēyele Tacaα ka tēma ilēye kawulaya krau kē na ί tu-ι si ί kv Akari lōlyō nyōma tēna. ⁸ Μρύγύ Yehu sula Ahasiya taalō piya mpa pa kē Yuta nyōyō nyōma na pā kē wulav tēmle lataα tō. Na ί kō pa tēna isu Isō ka suw tō. ⁹ Pē waali kē Yehu tilaa na pā pēeki Ahasiya na pā kra-ι Samalii timpi ι ka ηmelaa tō na Yehu kv-ι. Uena pā pimi-ι. Mpi tō, ι ka kē wulav Sosafati wei ι nukayana Tacaα na lotu kulōmtv tō ι lōlyō tv kē.

Ama Ahasiya lōlyō tv nōyōlv taa mōna kawulaya tōyō.

*Atalii tōyōv ke kawulaya
(Awulaa II 11:1-3)*

¹⁰ Waatu wei Ahasiya too Atalii nuwa si ι pēyalō sēpa. Uena ί tv ι taa si ι ká kv Yuta wulav tōyaya nyōma tēna. ¹¹ Pa kukaya wulav nyōma ke mpv, uena Solam pēlv Yosepa, kōtvōv Yoyata alv, unι ι kena Ahasiya neu. Μρύγύ alv unι ι lapa kookali, na

í ηmulí ι taalv pəyaya Sowasi, na í seena na í ηmesi ká na ka nukulv ke Iso taseele nanv kuhəntuyv nakulv kv taa. Atalii ta nyi ka tō. Haləna ká fiti kulaa mpe. ¹² Mpyóy Sowasi na ι tō fenlaa pa saala Iso taseele taa tənaya pusí naatoso. Na Atalii náá tənə kawulaya təyov.

23

Sowasi kawulaya təyov (Awulaa II 11:4-20)

¹ Pənyaya naatosompəyolaya nyəhka taa ké kətulv Yoyata kaasa ι ti, na í ná yoolaa səsaa, Yellowam pəyalv Asaliya, na Yohananə pəyalv Isəmayeli, na Opəti pəyalv Asaliya, na Ataya pəyalv Maaseya, na Sikəli pəyalv Iləsafati. ² Mpyóy panə uní pa cō Yuta kawulaya taa ké acaləe tənə taa, na pá yaa Lefii nyéma na lseyeli lulv nyōnə nyéma, na pá na-we pá polo Yosalem. ³ Yəlaa mpe pa tənə pa kota mpyóy Iso taseele taa, iləna pá krenti nəyō ke wulav təm taa, na Yoyata heeli-we si: Pu mənəa ké isu wulav pəyalv Sowasi inə í təyōna kawulaya. Isu Tacaa ka suw Tafiiti lulv nyéma tō tō. ⁴ Mpu tō, isəna í ká la təyōlv. Waatu wei kətəlaa na Lefii nyéma pa suvki Iso taseele taa ké təmlə lapv ke kuvaku kuhəesuyv wule tō, í ká faya yəlaa ke kpekə tooso ké, kpekəle kancaalaya nyəntə ká tan Iso taseele nənōsi. ⁵ Na kpekəle naale nyəntə ke kawulaya təyaya. Na tooso nyəntə ke Kite nənōyō. Iləna yəlaa tənə náá sənə Iso taseele taya tō. ⁶ Kətəlaa na Lefii nyéma pa tike pa wənna mpaav si pá suw Iso taseele taa. Mpi tō, mpeye paa tōwə. Pə kaasa yəlaa mpa tō pələ pá saali awalí, isu Tacaa suw tō. ⁷ Lefii nyéma ləlaa ka tōka pa yoo wontu ke pa

nin taa, na pá tu wulau ke heku na pá tēnəxi-i. Ye pə cəpa wei na í mayasi si i suuki Iso taseele taa, paa ku-i.

⁸ Ḿpúyú Lefii nyéma na Yuta nyéma tēna lapa isu kətulu Yoyata ka tuxu-we tō. Na paa nyuxu tu wei í koti i yəlaa. Paa mpa pa caaləxi pa təmle ke kuyaku kuhesuxu wule tō, yaa mpa pa teesəxi-te tō. Mpi tō, Yoyata ta ha nəgəluxu hēsuxu ke pə wule nté.

⁹ Ḿpúyú Yoyata cəla yoolaa səsaa ke ηmantaasi, na Tafiiti kpaləh wei i ka we Iso taseele taa ké waanu waanu tō. ¹⁰ Ilena í puli yəlaa tənaya Iso taseele ntəxəh ηkuluxa na pə yoosina mpətəh nyəhka ke kətaya təlate, na kutuluxu pa kəhəkəh taa. Na pa səəlu puwa si pá ta wulau ke kətaya. Na paa wei na i ηmantaaya ke i nin taa. ¹¹ Ḿpúyú pa luna Sowasi, na pá pamu-i kawulaya kahuka, na pá cəle-i takəlaya. Ilena Yoyata na i pəyalaa pá pəli i nyuxu taa ké nim na pá kra-i wulau. Tənaya yəlaa tēna naala kawilitaya na pa seeki-i si: Məna tetu wulau.

¹² Waatu wei Atalii nuwa samaa kəkəte, na pa sewa na pa kawilitasi ke mpu. Ilena í polo pa kin ke Iso taseele cəlo. ¹³ Ḿpúyú i loosa wulau kufalu səha Iso taseele akele cələxə nənəxə, na yoolaa səsaa na akantee hullaa we i kin. Na samaa náa ηmaaləxi, na yonyoolaa náa huləxi akantee. Na wilitilaa náa keesəyəna soo mataa. Tənaya Atalii cəla i wontu, na í má kapuka si: Waali luw nté, waali luw nté.

¹⁴ Yoyata ta səli si pá ku Atalii ke Iso taseele cəlo tēna. Pə tō ké i təma yoolaa nunuwa (100) nyuxu nyéma si pá ləsi-i kpeəhə. Wei í təhə-we, ile pa ku puutu.

¹⁵ Ilena pá ləsi Atalii na pá pona-i kawulaya təyaya krahanəh nənəxə, na pá ku-i.

pənaxa ŋka, na í mugi liyitee ke Iseγeli nyóma kin, na í tayanəna mə Iso təseele.

Ama Lefii nyóma ná tá paasəna ləŋ. ⁶ Pə tō ké wulav yaa kətulv səsə Yoyata, na í pəəs-i si: Pepe tō ké n ta caali Lefii nyóma na pá mugi Yuta na Yosalem pə yəlaa kin ke liyitee, isu Tacaa təmlə tū Moisi na Iseγeli nyóma ka suw tō. Na pá tayanəna Iso kutuluyū ŋku kv taa wə nəγə pəelvyv takəlası tō? ⁷ Mpi tō, əlv isayav Atalii na i waali nyóma pa yela Iso təseele ké na tə wakəli. Haləna pá kpaγa Iso wontu ke Iso təseele taa, na pá laana tvyv Paali.

⁸ Mpyú wulav Sowasi yəγətəa na pá saaki atakaa, na pá su-i Iso təseele nənəγə na awalı tō. ⁹ İlena pá kpaali Yosalem na Yuta kawuləγa təna taa si, paa Iseγeli tū wei í kəna lampuu wei Iso təmlə tū Moisi ka suwa waatu wei pa təsəγa wuləγa tetv tō. ¹⁰ Mpyú nyvyv nyóma, na samaa təna təpai pona pa lampuu na laŋhulvmlə. Haləna atakaa su. ¹¹ Waatu wei pa pukina atakaa ké Lefii nyóma si pá wiili i taa na wulav nəγə, İlena pá maγana liyitee ke səsəm. Na wulav takəlası ŋmaalv na kətulv səsə təma paasənlv pá hutı. Na pá məŋna atakaa ke i lonte. Pə kpaγav waatu unı tō, yaasi inəγı pa lakəγa paa ifemle nte, na pá hikiyi liyitee ke tuutuuma. ¹² Mpyú wulav na Yoyata pa cəla liyitee anəγı təmlə nyvyv nyóma. İlena pəle pá kpaγa pəe saakəlaa, na kaafəntanaa, na nyəγəlvvyv na pə kvseemvyv pə lutaa si, pá tayanəna Iso təseele na tó lá teu. ¹³ Ntəna təmlataa niki pa təma na pa nyəm təna. Na pá tayanı Iso təseele ke teu na tó məli isu tə wule taa.

¹⁴ Waatu wei təma təma, İlena a nyvyv nyóma kəna liyitee kukaasə, na pá cəla wulav na Yoyata. Na pá

lu wontu nti pa lakəna Iso təsele taa tō. Isu Iso seev wontu, na kətuɣu nyəntu, na wula na liyitee nyəɣətu kəpuna. Pa lakaya kətasi nsi kəkə lusa si təna təɣo Iso təsele ké, haləna Yoyata səm.

Sowasi wakəlana Iso

¹⁵ Mpyó Yoyata kpatəla teu təkun̄kun̄ku. I pusi yoosa nunowa na hiu na naanowa (130) ɔlena í sí.

¹⁶ ɔlena pá pimi-i kawulaya pəlaav taa ké Tafiti te. Mpi tō, i ka lapa kəpantu ke Isyeli taa ké na í kusí Iso na i təsele pə nyuɣu.

¹⁷ Yoyata səm waali ké Yuta nyuɣu nyəma polaa na pá mayana Sowasi na pá sam-i. ɔlena ílé í nu pa təm nti. ¹⁸ Mpu pə lapəna na Isyeli nyəma lə Taca təsele təm. Na pá yele pa cəɣnaa Iso ké seev, na pá laaki tesikasi na tuɣ lələɣ. Mpyó isayatu nti tə yelaa na Taca muna Yosalem na Yuta nyəma na páána. ¹⁹ Pə waali ké Iso kpa i kuyəɣətu teləsəlaa si pá híli-weyə pa isayatu nti. Ama pa taa nəɣəlu ta nuna-we. ²⁰ Mpyó Iso Feesuɣu kuləna Yoyata pəyalu kətuɣu Sakali. Na í səɣ samaa taa, na í yəɣəti si: Iso yəɣəta si pepe tō ké u təkəɣi ma kiɣ? Təu, timpi í lə-m tō, í kaa waa. Maa lə-me tətō.

²¹ Tənaɣa yəlaa pəela nəɣə ke kətuɣu Sakali tō. Na wulav yele na pá yaɣa-i pəe ke Iso təsele kataya taa.

²² Wulav ka səwa kəpantu nti Yoyata ka lapa-i tō. Na í yele na pá kú i pəyalu Sakali. Waatu wei Sakali caakaya hēev, ɔlena í má kapuka si: Taca ná nti pa laki-m isəntō tō, na n̄ hə pa ŋkraɣɣ.

Sowasi kawulaya tənaɣa

(Awulaa II 12:18-22)

²³ Pənaɣa sikaa, ɔlena Sili nyəma yoolaa polo Sowasi ke yoonav, na pá watí Yuta na Yosalem ɔcate.

Ilēna pá kú nyɔɔɔ nyéma na pá tilina pa wontu tənaya pa wulav ke Tamasi. ²⁴ Silii yoolaa taa wɛɛ paxale. Yuta nyéma ka lɔwa pa caanaa Isɔ tɔɔɔ ílé i tɔwɛɛ Silii yoolaa mpɛ pa niŋ taa. Saləka wei Tacaɔ tɔwa Sowasi tɔɔɔ. ²⁵ M'pɔyú Silii nyéma tɛɛwa na pá yele-i wahala sɔsɔ taa, na i waali nyéma kuli i tɔɔ na pá ku-i i kato tɔɔ ké kɔtulɔ Yoyata pɔyalɔ sɛm tɔɔ. Na pá pimi-i Tafiiti icatɛ taa. Ilɛ pə taya kawulaya pəlaav taa. ²⁶ Mpa pa kula Sowasi tɔɔ tɔɔɔ Amoni alɔ Simeyati pɔyalɔ Sapati. Na Mowapɔ alɔ Siməlitɔ pɔyalɔ Yosapati.

²⁷ Pa ŋmaa Sowasi pɔyalaa hɛla na tɔmnaa mpa Isɔ kuyɔɔtɔtɔ teləsulɔ ka yɔɔɔta i tɔɔ tɔ. Na Isɔ tɔsɛɛɛ tayanɔɔ tɔm ke takəlaya ŋka pa yaa si, Awulaa kɔsɛyɛsətu takəlaya tɔ ka taa. Sowasi pɔyalɔ Amasiya lɛɛtəna i lonte ke i sɛm waali.

25

Amasiya kawulaya (Awulaa II 14:1-7)

¹ M'pɔyú Amasiya tɔɔɔ kawulaya ke i lɔlɔɔɔ pusi hiu na kakpasɔ nyəŋka taa. Yosalem ke i tɔɔɔ kawulaya ke pusi pɔɔɔlayafɛi hiu na naanɔwa. I too ka ké Yosalem tɔ ké, na pá yaaki-i si Yowatan. ² Amasiya lapa mpi pə maya Tacaɔ tɔ yaa, ama i ta lana i lotu tənaya.

³ Waatu wei Amasiya kawulaya caya teu, ilēna í kú i waali nyéma mpa paa kɔwa i caa Sowasi tɔ. ⁴ Ama i yela pa piya. Isu Tacaɔ yepu na pá ŋmaa Moisi kiiu taa tɔ si: Pa kaa kɔ cɛcɛ ké i pɔyaya isayatu tɔɔ. Yaa pá kú pɔyaya ke ka caa nyəntɔ tɔɔ. Ama wei i lapa isayatu tɔ, inɔ i ká sɛna.

⁵ Μρύγύ Amasiya kota Yuta na Pencamee pa kpeka nna a tōo ι tōkaya kawulaya tō pē apalaa. Uena í kpa yoolaa kpeka nyōōη nyōma na pē keesēna pa lōlōη. Uena pá kala mpa pa pusi we isu hiu tō. Na pá hiki yēlaa iyisi ηmōnuyv na nunuwa (300000), mpa pa mōna youu pote na pá nyōma ηmantasī na kpalēη pē tōm tō. ⁶ Μρύγύ Amasiya kraγa Iseyeli nyōma yoolaa taa yoolaa ke apalaa iyisi nunuwa (100000), na í felī pa tōō ké liyitee nyēgētu isu tōōnēnaa tooso. ⁷ Ama Iōō kuyōgōtutu telōsulv nōgōlv ι kōma na í heeli-ι si: Ta Caa, pē fei si Iseyeli yoolaa í tēηi-η. Mpi tō, Tacaā kaa sēna mpe inī. ⁸ Ye nyana-we í polaa, paa n ká yoo isēna, isu Tacaā yelaa na n se nyá kolontunaa. I tike ι wenna tōη si í la na n kēli yaa n kpsi.

⁹ Ntēna Amasiya pōōsi Iōō kuyōgōtutu telōsulv si: Na isēnaya maa la liyitee nna a tēna ma tema felōyv tō a tōm? Iōō kuyōgōtutu telōsulv si: Tacaā pēsēγi na í lēeti-η-ye na pē kēli mpu.

¹⁰ Μρύγύ Amasiya mēlēna Iseyeli yoolaa. Pa taa ka haηna Yuta nyōma ké, na pá kpena pááná sōsōna.

¹¹ Uena Amasiya tōgō apalōtv na í kraγa ι yoolaa na pá tēe tōm tetekāle taa. Na í kō Itōm yoolaa ke iyisi naanōwa (10000). ¹² Na pá kpa yoolaa iyisi naanōwa (10000) lelō na pa ise, na pá kraana-weγe pulaya tōō. Uena pá tusi-weγe ipilisav taa, na pá hoti pa tēna na pá sí.

¹³ Waatu inēγi Iseyeli yoolaa mpa Amasiya ka tōgōnaa si, pá taa tēηi-ι youu tō, pa wata Yuta acalēe wēna a we Samalii na Pēti-Holōη pa hekū taa tō. Na pá kō yēlaa iyisi tooso (3000) na pá kuu pa wontu ke tuutuuma.

Sowasi yoonav ke Amasiya
(Awulaa II 14:8-14)

¹⁴ Waatu wei Amasiya luna Itōm nyōma tayoole na akaitu, ilena í kpena Itōm nyōma tun na í laaki na í waki-ι tulaalunaa. ¹⁵ Mpygy Taca mu Amasiya na pānā na í tili Iso kyogotutu telosulo naxoluyu ι kin. Na ílé í pōsi Amasiya si: Pepe tō ké n tēgēgi tun wei ι ta pōsi na í ya ι yōlaa ke nyā nin taa tō?

¹⁶ Tēnaya wulav cepa Iso kyogotutu telosulo naxo tō na í pōsi-ι si: Ue ma kra-η si n la kawulaya taa tōm tasolu na? Ye nn caaki má nyēsi nyā ise su.

Mpygy Iso kyogotutu telosulo suma. Ilena í tayanu kraγau si: Ma nyōma si Iso tu ι taa si ι ká kv-η. Mpi pō tō n lapa yaasi nu ι taka, na n kisi ma tōm tō.

¹⁷ Mpygy Amasiya caa ι layatu tasōlaa. Ilena í tili na pá heeli Yehu pēyalu Sowakasi pēyalu Sowasi si: Ma na-η té suli na té yoo. ¹⁸ Ntēna Sowasi cō-ι si: Lipan pyuy tō sōsōu ka sōlēmōna tūyu sōsōu si: Ha ma pēyalu ké nyā pēelō. Mpygy taale wontuyu nakuli ku tōma sōsōu tō na kú pyuti-ι. ¹⁹ Na Sowasi tasa si: Pepe tō ké n hēn nyā tι si n kōla Itōm nyōma? N laki kalampaani ké yem ké. Pu kōla teu si n caya nyā te. Pepe tō ké n caa si má na-η té yoo na nyā na Yuta nyōma í lá asalav ke yem?

²⁰ Ama Amasiya ta nu. Ue Iso caakaya ké si í kú í na ι yoolaa ke timpi pa sū Itōm tun ke laav tō.

²¹ Mpygy Sowasi na Amasiya pa yoolaa sula yoo ke Peti-Semesi ke Yuta tetu taa. ²² Ilena Iseγeli nyōma kēli Yuta nyōma na pá se na pá kpe. ²³ Mpygy wulav Sowasi kra Yuta wulav Amasiya ke Peti-Semesi na í kēli-ι. Ilena í polo Yosalem na í kú kolunja ke pūgy ke meētēlōnaa ηmunuyu (200) cōlo

ke Ifəlayim nənəγə na ηkuluŋa nyəŋka pə həkʉ taa.
²⁴ M̄p̄óyó Sowasi kuu wola na liyitee nyəγətʉnaa, na wontunaa kʉpantʉnaa mpa paa we Iso təseele taa ké Opeti-Itəm kin̄ t̄ə. Na kawulaya təyaya kpancooŋ. Na í kuu yəlaa t̄ət̄ə, na í pona Samalii.

Amasiya kawulaya tənaya
(Awulaa II 14:15-20)

²⁵ Pusi naanʉwa na kakpasi ke Amasiya tasa t̄əγʉ ke Iseyeli wulav Sowasi səm waali. ²⁶ Pa keesa Amasiya t̄əm lentɪ ke pə kpaγav t̄ə kancaalaya na t̄ə tənaya t̄əγʉ Yuta na Iseyeli pa awulaa takəlaya taa.
²⁷ Waatʉ wei Amasiya kisa Tacaa t̄əγʉ yəlaa kula ɪ t̄ə ké Yosalem. Ilena kʉyakʉ nakʉli Amasiya se na í polo Lakisi. Na pá t̄əŋɪ-ɪ t̄əna na pá kv-ɪ. ²⁸ Pə waali ké pa tʉ-ɪ keke taa na kpaγanəŋ paγale h̄ə, na pá polo pá pimi-ɪ pa təyaya pəlaav taa.

26

Osiyasi kawulaya
(Awulaa II 14:21-22; 15:1-3)

¹ Waatʉ wei yəlaa kpa Amasiya pəyalʉ Osiyasi ke kawulaya ke ɪ caa lonte t̄ə, ɪ pusi we naanʉwa na naatoso. ² Inɪ ɪ ləkəna Ilatɪ ɪcatɛ ke ɪ caa səm waali, na í tayani-təγe ηmau.

³ Osiyasi lʉlʉyʉ pusi naanʉwa na naatoso nyəŋka taa ké ɪ t̄əya kawulaya ke Yosalem taa ké pusi nule na naanʉwa na naale. I t̄əo ka ké Yosalem tʉ ké na pá yaaki-ɪ si Yekoliya. ⁴ M̄p̄óyó Osiyasi lapa mpi pə maya Tacaa t̄ə ɪsu ɪ caa Amasiya.

Osiyasi t̄əntɛ kʉpantɛ na ɪsayale

⁵ Sakali na ı sãm tã, ı segesaya Osiyasi ke Iso nunav ké. Na Osiyasi kaasayi ı ti si í cekëna Tacaaluyun nyëntv. Na Iso náá yeleva na í waaki.

⁶ Mpyúyú Osiyasi pola Filiisi nyéma ke yoonav na í yáki Kati na Yaphene na Asətətı pə acalere koloosi. Uena í tayanı acalere ke Asətətı na Filiisi nyéma həyöluyv taa. ⁷ Na Iso sənə-ı í na Filiisi nyéma na Kuu-Paali Laalupunaa na Meuni nyéma pa yoonav taa. ⁸ Haləna Amoni nyéma náá feləyi-ı lampuunaa.

Osiyasi nyuyv kulaa ké na pə tala Icipiti tetv tonja. ⁹ Mpyúyú ı ημά ate na iso kutulun səsəη ke Yosalem ıcate kolunja ηkulunja nənəyə, na tetekəle taa nyəηka, na kolunja təkəηlle, na í nyəəsi kutulun ınəyi teu. ¹⁰ Na í ημά tətəηlenaa ke wulaya tetv həyöləη taa. Na í huli ləkənaa payale. Mpi tã, ı ka wəna kaləkəη payale ke tetekəle na tetv ihəntav taa ké. Pécó ı wəna hataa na tuη wei pa yaa si lesəηnaa tã ı paasənlaa. Mpi tã, ı ka səəla haləm ké.

¹¹ Osiyasi paasayana yoolaa mpa pa nyéma youu təyə. Na í fayə-weyə kpeka na pə keesəna kukaluyv ηku wulav waali nyéma taa ləlv Hananiya ka tv takəlası ηmaalv Yeiyei na təma tayanlv Maaseya tã.

¹² Yoolaa taa yoolaa mpe pa ləlv nyəəη nyéma ka we iyisi naale na nasətoso (2600) ké. ¹³ Mpe pa paasayanana yoolaa iyisi ηmənuyv na nunəwa na naatosompəyələya na nasəle na nunəwa (307500). Pa səəlv puwa si pa yookina wulav kolontunaa.

¹⁴ Ye pa təkki youu wulav cəlyi-weyə kpaləη ké, na ηmantaasi, na youu kahusi, na pə tokonaa, na təəη, na pəntəlvpe. ¹⁵ Mpyúyú nyëntv nəyölv ı lupa Osiyasi ke youu maləfənaa səsaa napəli taka na pá su-weyə ate na iso kutulun na koloosi ηkulunasi taa.

Pa tōkēna-weye nyómá na pa lōkēna pēe kuyasēlee. Iso sēna-i teu kē na i tonj sōsōygi na pá puki poolunj.

¹⁶ Ama i tonj inu i sūsa-i tēhōm taa. Uēna pá wakēli-i na í yelee i Iso Tacaā tēhōyū ke teu. Halēna kuyaku nakuli í sūv i mayamaya ke Iso tēsēlee taa si, i wōki tulaalūnaa ke kōtaya tēlate. ¹⁷ M̄pōyū kōtulv sōsō Asaliya, na i waali nyōma ke nunaasa mpa pa wēna apalōtv ke teu tō, pa tēja i waali. ¹⁸ Uēna pá sēj wulav isentaa na pá tōm-i si: Ta caa, n fēina mpaav si n̄ wō Iso kē tulaalūnaa. Alōj lōlōyū nyōma mpa pa krawa kōtōyū tēmle tō, pēle pa tēmle kē. Mpu tō, lu, n tēja wakēlōyū kē. Pō kaa kusī nyá nyūyū ke Tacaā isentaa.

¹⁹ Waatv inu tō, na Osiyasī tōka tulaalv cofolo ke i niñ taa si i wōki. Tēnayale i mv kōtēlaa na pááná. M̄pōyū kōtōj ŋku kv pilisiygi yulv tō kv lu i tokuyū taa kē kpakpaa ke Iso tēsēlee taa. Na kōtēlaa sēja kōtaya tēlate kite tēna na pá nyēnōygi. ²⁰ Kōtulv sōsō Asaliya na lēlaa pa ná wulav ke mpv, uēna sōyōntv pu-we na pá lōsi-i kpakpaa. I mayamaya i nawa si Tacaā tv-i niñ, uēna í se lōj ke Iso tēsēlee taa.

Osiyasī kawulaya tēnaya
(Awulaa II 15:5-7)

²¹ M̄pōyū wulav Osiyasī pēsa asilima kōtōj tv, halēna i sēm. Uēna í cayana i tike ke i kōtōj ŋkv kv tō. I fēina mpaav si í mēli Iso tēsēlee taa. Ntēna i pēyalv Yotam wei i nyēnāya kawulaya tēyaya tō tō, í paasēyōna tētū yēlaa. ²² Amōti pēyalv Iso kuyōyōtōtv tēlōsulv Isayii ŋmaa Osiyasī tōm kancaalaya na tē tēnaya ke takēlaya taa. ²³ Waatv wei Osiyasī sēpa, uēna pá pimi-i awulumpiya pēlaav taa. Ama pa ta pimi-i pa tēyaya nyēŋkv taa kē i asilima kōtōj tō. Uēna i pēyalv Yotam lēeti i lonte.

27

Yotam kawulaya
(*Awulaa II 15:32-38*)

¹ Yotam lɔlvɔv pusi hiu na kakpasɪ nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔw kawulaya ke Yosalem kɛ pusi naanɔwa na naatoso. I too keke kɔtvɔv Satɔki pɛɛɔ. Pa yaakaya-ɪ si Yelusa. ² Mɔvɔyɔ Yotam lapa mpi pə maya Taca tɔ. I lakaya teitei kɛ ɪsu ɪ caa Osiyasi. Iɛ ɪ ta sɔv Iɔ tɛsɛɛle taa kɛ. Paa na mpv tɔ, yɔlaa ta layasi pa tɔntɛ.

³ Yotam ŋmana Iɔ tɛsɛɛle ɪsɔtaa nɔnɔɔ na ɪ nyɔɔsi kolɔŋa lona payale ke Ofeli hɔɔlvɔv taa. ⁴ Mɔvɔyɔ ɪ ŋmawa acalɛ ke Yuta pulasi taa. Na kutulɔŋ tɔŋ nyəŋ na tɔtɔŋlɛnaa ke hɔtɔŋ taa.

⁵ Mɔvɔyɔ Yotam yooŋa Amoni nyɔma na ɪ kɛli-wɛ. Na pɛɛ pɔ feli-ɪ liyitee nyɔɔtɔv ke tɔnɔnaa tooso, na tɔɔnaya pɛɛ ke tɔnɔnaa iyisi naatoso (6000). ⁶ Iɛna Yotam tɔŋ sɔsɔɔɪ na pɔ puki. Mpi tɔ, ɪ tɔŋaya Iɔ Taca ke teu kɛ.

⁷ Pa keesa Yotam yooŋ na ɪ tɔma pə tɔm ke Iɛyeli na Yuta pə awulaa takɔlaya taa. ⁸ Yotam lɔlvɔv pɛnaya hiu na kakpasɪ nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔw kawulaya. Yosalem ke ɪ tɔɔw kawulaya ke pusi naanɔwa na naatoso. ⁹ Waatv wei ɪ sɔpa, ɪɛna pɔ pimi-ɪ Tafiiti tɛ. Iɛna ɪ pɔyalv Ahasɪ lɛɛti ɪ lonte.

28

Ahasɪ kawulaya tɔɔv
(*Awulaa II 16:1-6*)

¹ Ahasɪ lɔlvɔv pɛnaya hiu nyəŋka taa kɛ ɪ tɔɔw kawulaya ke Yosalem ke pusi naanɔwa na naatoso. I ta la mpi pə maya Taca tɔ, ɪsu ɪ cɔsɔ Tafiiti. ² Ama Iɛyeli awulaa ke Ahasɪ keena. Halɔna ɪ lu tɔv Paali

λεεσῆ. ³ Na í wōpɪ-ɪ tulaalɔnaa ke Hinom tetekele taa. Na í wō ɪ piya ke kəkō, ɪsu acaalətu nti piitimnaa lakaya na Tacaa təɣɔni-we na pə fεε Iseyeli nyéma tō. ⁴ Na Ahasɪ laa cefelinaa təkətəle ke pulasɪ nyōɔŋ taa ke hətɔ tεε. Na í wō pə tulaalɔnaa.

⁵ M̀p̀ỳg̀ỳ Iso Tacaa tɔ Ahasɪ ke Siliɪ wulav niŋ taa na í yooɔa-ɪ. Na p̀a kuu Ahasɪ yoolaa tuu-tuumaa ke yomle, na p̀a tɛɛna Tamasi. Na Iso tɔ Ahasɪ tətəɣɔ Lemaliya p̀əyalɔ Iseyeli wulav Peka niŋ taa. Na ílé í wakəli-ɪ tənəŋnaŋ. ⁶ Yuta yoolaa taa yoolaa iyisi nunɔwa na hiu (120000) ke Peka kɔwa kɔyakɔ kulɔmɔɣɔ. Mpi tɔ, Ahasɪ kisa ɪ cəsɔnaa Iso Tacaa tɔ pə tɔ. ⁷ M̀p̀ỳg̀ỳ Ifəlayim tɔ Sikəli ná kɔwa wulav p̀əyalaa taa lɛɔ Maaseya na Asəlikam wei ɪ ké kawulaya təyaya nyɔɣɔ tɔ tɔ. Na wulav waali tɔ maɣamaya Iləkana. ⁸ Ilena Iseyeli nyéma kpa pa tɛtɔnaa Yuta nyéma alaa na piya ke yəlaa iyisi ŋmɔnɔɣɔ (200000). Na p̀a kuu pa wontu ke tuutuuma na p̀a tɛɛna Samalii.

⁹ Tacaa kɔyɔɣɔtɔtu tɛləsɔɔ nəɣəɔ ɪ ka we Samalii na p̀a yaaki-ɪ si Oteti. M̀p̀ỳg̀ỳ Oteti lu Iseyeli yoolaa səŋɣɔ, na í heeli yoolaa si: Mə caanaa Iso Tacaa mɔna Yuta nyéma na p̀aáná təɣɔ ɪ tɔ-weɣe mə niŋ taa. Ilena míí kú yəlaa ke səsəm ɪsu taale wontu na Iso nu. ¹⁰ Pəle pə paasi í caa si í tú yomle ke Yuta na Yosalem nyéma, apalaa na alaa. Pə taya mə ti təm nté í caa kɔɣɔ ke mə Iso Tacaa ɪsentaa? ¹¹ Mpu tɔ, í nu ma təm na í yeke Yuta nyéma mpe. Ye pə taya mpu, Tacaa p̀aáná ká huuna-mε.

¹² Mpuɣɔle Iseyeli nyɔɣɔ nyéma lɛlaa ná kisa-we na təm nti. Pɔntɔnaa nté Yohanəŋ p̀əyalɔ Asaliya, na Mesileməti p̀əyalɔ Pelekiya, na Salum p̀əyalɔ

Yehisikiya, na Hatəlayi pəyalu Amasa. ¹³ Ulena pá tə-we si: I taa kəna saləkatunaa mpeye cəne. I caaki si Tacaa í nyəni-tuyu asayaa ke pa təm taa ké, na pé səsə-tuyu tasəkəle. Pəyele tə tema-teye weenav, na Tacaa mu-tv na pááná.

¹⁴ Tənaɣa yoolaa heta saləkatunaa mpeye kpakpaa ke təne iní. Na pá kisi pa wontu nti paa kuuwa təɣə nyuyv nyəma na samaa təna isentaa. ¹⁵ Ḿpúɣú yəlaa mpa pa ləsa si pá paasəna təmle nté tə pa səsə saləkatunaa ke apalv. Haləna pá ləsi pa wontunaa mpa paa kuuwa tə pa taa ké tokonaa na ntaŋkpala na pá cəla mpa pa laŋaa tə. Na pá ha pa tənaya təɣənaɣa na lvm, na pá lá mpa pə kɔwa təɣə kəle. Na pá cayasi mpa paa pəsəyi təntə təɣə kraŋasi tə. Na pá pona pa tənaya paŋ icate Yeliko ke pa tətənaa cəle. Ulena mpe pá məli Samalii.

*Ahasi sələmvv ke Asilii sənav
(Awulaa II 16:7-20)*

¹⁶ Ḿpúɣú Yuta wulav Ahasi tēka Asilii wulav ke waatv iní i taa si: Kə na í sənə-m. ¹⁷ Mpi tə, Itəm nyəma ka yookayana-i tətəɣə, na pá kpaaki i yəlaa ke yomle. ¹⁸ Ulena Filiisi nyəma náá watí Nekəfi ke Yuta həɣələy taa, na Peti-Semesi, na Ayaləŋ, na Keteləti, na Soko, na Timna na Kimso na pə cəle acaləe, na pá caya a taa. ¹⁹ Isəna Tacaa həmma Yuta nyəma ŋkraŋuyv ke wulav Ahasi wei i ta təkí Tacaa təm, na í tusi i yəlaa na pá kisi Isə təɣəle.

²⁰ Ḿpúɣú Asilii wulav Tekəla-Falasaa kisa Ahasi ke sənav na í nyəŋsi i isə na pé tv-i piti taa. ²¹ Ulena Ahasi kuu Isə təsəele na kawulaya təyaya na i waali nyəma wənav təna na í ha Asilii wulav. Ama i ta waa pulv. ²² Paa na pə tv Ahasi ke piti taa tə, i təŋna

Tacaa ke kisuyu ké. ²³ Na í laaki Tamasi nyóma tuŋ wei ɪ lapa na í kpisi tɔ. Na í tɔŋ si: Tuŋ waasəyɔna Silii nyóma. Ue maa laa-ɪ na í waasi má tɔtɔ. Ama kuloməŋ ɪni ɪ wakələyɔna í na ɪ yɔlaa. ²⁴ M̀p̀ỳg̀ Ahasi kpeyela Iso taseele taa kɔtaya wontu, na í yaki-ti na í tɔki tɔ nɔnɔsi. Pə waali ké ɪ sika təkətɔlenaa ke Yosalem mpatɛ tɔna taa. ²⁵ Na í ŋmá tɔlaalenaa tɔtɔyɔ ɪ kawulaya acalee tɔna taa. Na í waki ɪ tuŋ ke tulaalɔnaa, na í kraasəyi ɪ cɔsɔnaa Iso Tacaa páná.

²⁶ Pa keesa Ahasi tɔm na ɪ tɔma. Na ɪ lakasi kancaalaya na si tɔnaya ke Yuta na Iseyeli pa awulaa takɔlasɪ taa. ²⁷ Waatu wei ɪ sɔpa, ɪlena pá pimi-ɪ Yosalem. Ue pə taya awulaa pɔlaav taa. M̀p̀ỳg̀ ɪ pəyalɔ Isekiyasɪ lɛeta ɪ lonte taa.

29

Isekiyasɪ kawulaya na Iso taseele tayanvyɔ (Awulaa II 18:1-4)

¹ M̀p̀ỳg̀ Isekiyasɪ pəsa wulav ke ɪ lɔlvɔv pusi hiu na kakpasɪ nyəŋka taa. Yosalem ke ɪ tɔyɔ kawulaya ke pusi pəyɔlaya fɛi hiu na naanɔwa. Isekiyasɪ too kelee Sakali pɛɛɔ Api. ² Ulena Isekiyasɪ la mpi pə maya Tacaa tɔ. Isu ɪ ləŋce Tafiiti.

³ Haləna Isekiyasɪ tɔli Iso taseele nɔnɔsi ke ɪ kawulaya pənaya kancaalaya nyəŋka taa, na í tayanɪ-tɛ. ⁴ M̀p̀ỳg̀ ɪ kota kɔtɔlaa ke ilim tɔlule nɔnɔyɔ tɛɛ. ⁵ Na í tɔ-wɛ si: Lefi lɔlvɔv nyóma mɛ, í nu ma tɔm. ɪ la mə na Iso taseele mə nyɔŋ tɔɔ asilima keelvɔv kɔtaya. ɪ laasi tɔ taa acaalətv wontu nti tɔ wɛɛ tɔ, na í tayanɪ-tɛ. ⁶ Tá cɔsɔnaa ta tɔŋ Iso Tacaa ke teu. Ṕć pa lapa mpi pə ta maya-ɪ tɔ. Pa kpeesa-ɪ na pá kisi Iso taseele ke nyənvɔv, na pá ha-ɪ siyile. ⁷ Haləna pá

təki tə nənəsi, na tə kəkəsi te. Na pá yele tulaalvnaa na kotası nsi kəkə lusa sı tēna təyō lapv ke Tacaa ke tə taa. ⁸Tənaya Tacaa ná mu pááná na Yosalem na Yuta, na í yele-weyε wahala taa, na yēlaa wonjiyi-wε. Na pa təm we səyontv na tē susəyi watv isı í naakvɣv na mə isəpee tō. ⁹Pə tōw kē tá caanaa səpa yooou taa, na tá alaa na tá piya pəsi yomaa. ¹⁰Ue ma caa sı má na Isə tē pēeli nəyō. Na í pááná katatəlaya nyəna wena í mōna-tv tō á heε. ¹¹Ma yēlaa me, í taa wεε mpa paa paasəyəna tō. Mpi tō, meye Tacaa ləsa a sı í səy í kin na mə sōlv pu sı í lapı-ı təmle na í wəpı-ı tulaalv kē í hətε taa.

¹²Lefii nyéma mpa pa polaa təyəle Kehati ləlvɣv nyéma. Amasayi pəyalv Mahati, na Asaliya pəyalv Sowēli. Na Melali ləlvɣv nyéma. Apiti pəyalv Kisi. Na Yehaleleli pəyalv Asaliya, na Keesəy ləlvɣv nyéma. Simma pəyalv Yowa, na Yowa pəyalv Iteni, ¹³na Uəsafay ləlvɣv nyéma. Simli na Yeiyei, na Asafi ləlvɣv nyéma. Sakalı na Mataniya, ¹⁴na Heman ləlvɣv nyéma. Yehiyeli na Simeyi, na Yetutuy ləlvɣv nyéma. Semaya na Usiyeli. ¹⁵Mpúyú pa kpəyela pa ləlvɣv nyéma tēna na pá la-weyε nyəy tōw asilima keelvɣv kətaya. Pə waalı kē pa lapa mpv tətəyō Isə təsēle, isı Tacaa ka suw na wulav heeli-wε tō. ¹⁶Mpúyú kətəlaa svv kutuluɣv taa, na pá tayanı. Na pá kuu kv taa asilima wontu na pá luna taya tōw. Uena Lefii nyéma náá kpaɣa-tı na pá lə Setəly tetəkəle taa kē ıcate waalı. ¹⁷Isətv kuyakv kancaalaya nyəykv wule ke pa caala Isə təsēle ke tayavɣv. Pə tala kuyakv pələfei nyəykv ıle pa tala í kpaay taa kele. Na pá tayanı í tənaya kuyeyy pələfei tətō. Uena təmle te isətv kuyeyy naanowa na naatoso wule.

18 Pə waali ké Lefii nyóma pola wulav Isekiyası te, na pá heeli-ı sı: Tacaawulav, tə tayana İso təsele na kotası nsi kəkə lusa sı təna tə sı təlate. Na pə wontu təna na İso potopotonaa taapəli. 19 Ye pə kaasa İso wontu nti wulav kaanutu Ahası ka pilisa ı kawulaya waatu tə, tə tayana təle na tē sı-tı na tə mpa. Ntəyəle kətaya təlate İsentaa.

Isekiyası mələnav ke İso seev na kotası

20 Tev fema tanañ təhulu, İlena wulav Isekiyası koti ıcate səsaa. Na ı na-we pá polo İso təsele. 21 Na pá kpena latəcənaa, na İwaan, na İweesi, na pəntuləñ ke naatosompəyalaya mpəyalaya sı, pa lakı kotası ke wulav təyaya nyóma na İso təsele na Yuta nyóma pa İsayatu tayanyu tə. Mpyúy Isekiyası təma Aləñ ləlyu nyóma kətəlaa sı: İ la kotası nsəyi Tacaawulav kətaya təlate tə. 22 İlena pá caaləna latəcənaa ke lentəy na pá tiyisi caləm na pá ĩmusı-wəyi kətaya təlate tə. Na pá lentı tətəy İwaan, na İweesi, na pá la mpv tətə. 23 Pə kaasa pəntuləñ, İlena pá pona-ı wulav na samaa pa kin na pá tənı ı tə ké pa niñ. 24 İlena kətəlaa lentı na pá ĩmusı caləm ke kətaya təlate tə sı, pə ĩusı İseyeli nyóma təna İsayatu. Mpi tə, İseyeli nyóma təna tə ké wulav yelaa na pá lá kətaya ĩka kəkə lusa ka təna tə, na İsayatu ĩsusyu nyəñka.

25 Mpyúy wulav sí Lefii nyóma ke İso təsele taya tə na kpenkpenaa na cəməñ na sañkənaa. İsu Tafiti na İso kuyəyətutu teləsəlaa Katı na Natan pa suw tə. Tacaawulav İso kuyəyətutu teləsəlaa mpe na pá teləsəyi. 26 Na Lefii nyóma caya pa təcayale. Na cəməñ wei Tafiti ka yelaa na pá lu tə, na kətəlaa nää ĩləyi pa akantee. 27 İlena Isekiyası tə sı: İ la kotası nsi kəkə lusa sı təna tə. Saa wei pa caalaa, İlena pá

tó Tacaa ke yontu na akantee na cəməŋ wei Iseyeli wulav Tafiiti lupa tō. ²⁸ Mpyó samaa tēna hēnta atē. Na yonyoolaa náá tēŋna yontu na pa cəməŋ maru, na akantee hulvuv, halēna kətaya tēm. ²⁹ Waatu wei pə tēna pə tēma, ilēna wulav na i cələ nyéma tēna luŋ akula na pá hēnti atē. ³⁰ Ilēna wulav na səsaa pá tō Lefii nyéma si: I sa Tacaa tətō, na mə yontu nti Tafiiti na Isə kuyəyətutu teləsvlə Asafi paa lupa tō. Mpyó Lefii nyéma yona laŋhulvmlē. Pə waali ké pa hēnta atē na pá sē Tacaa.

³¹ Ntēna wulav Isekiyası tō samaa si: Isu í hav mə təyi Tacaa ke pənente tō, í kəna nəyō kulvmaŋa krentvuv na samtu pə kvhaaŋ ke Isə təsele taa.

Ilēna kotilaa kəna tōla na pá lá kətasi nsi. Halēna luyū kulvuvuv nyéma tēna la kətasi nsi kəkō lusa si tēna tō. ³² Latəcēnaa nutoso na naanvwa na iwaan nūnūwa (100) na iweesi ŋmuvuv (200) ke pa lapəna kətasi nsi kəkō lusa si tēna tō. ³³ Na naaŋ ke nasətoso (600) na heeŋ na pəŋ ke iyisi tooso (3000) na pá lá kətasi lensi. ³⁴ Kətəlaa mpa paa wee tō, pa fei payale. Ue pa ta pəsi na pá liti kətasi nsi kəkō lusa si tēna tō si tōla tēna. Pə tōo ké pa tētūnaa Lefii nyéma lelā səna-we na pá tēsi pa tēmlē. Halēna kətəlaa lelā la nyəŋ tōo asilima keelvuv kətasi. Mpi tō, Lefii nyéma ka kəla səlūvuv ke pa ti tayanvuv na pə kəli kətəlaa. ³⁵ Kətasi nsi kəkō lusa si tēna tō si tuutuuma na pə səsəna svlvm mpi pa hawa tō pə paasi, pu wee si pa pona kətaya təlate tōo ké nəyō kulvmaŋa krentvuv kətasi nantv nim cələ nim cələ.

Isəna pa su Isə sēev ke Isə təsele taa təyōle. ³⁶ Mpyó Isekiyası na yəlaa tēna pa laŋa hulvməna mpi Isə hvla-we si pá la tō. Mpi tō, pə lapa ləŋ ké.

30

Tɛɛv acima tɔɔv

1-5 M'pɔgɔ wulav Isekiyasɩ na ɩ kupayalaa, na Yosalem nyɔma tɔna pa kotaa si, pa naaki si paa pɛsi na pɔ tɔɔ Tɛɛv acima ke pɛnaya isɔtu naale nyɔn taa yaa isɔna. Mpi tɔ, kɔtɔlɔa mpa paa lapa nyɔn tɔ asilima keelɔv kɔtaya tɔ, pa fɛi payale. Pɔcɔ yɔlɔa taa kotɩ Yosalem. Ile pa taa pɛsi na pɔ tɔɔ-ɩ ɩ tɔɔv nɔɔ taa. M'pɔvɔle lɔmayasɔle nɩtɛ tɔ maya wulav na ɩ yɔlɔa. Na pɔ tisi na pɔ kotɩ Iseyeli nyɔma tɔna si, pɔ kpeyeli Yosalem na pɔ tɔɔ Tɛɛv acima. Mpi tɔ, yɔlɔa mpa paa tɔɔ-ɩ isɩ pa suwa tɔ, pa wɛ pɔcɔɔ. Tɔnayaɔle wulav kusa tillaa na pɔ cɔɔ Iseyeli na Yuta tetɩ tɔna ke pɔ kpayav ilim ntɔɔn na pɔ mpɔtɔn tɔ. Na pɔ yaa yɔlɔa na pɔ polo Isɔ tɔsɛɛle na pɔ tɔɔ acima anɩ na Iseyeli Isɔ Tacaa hɔtɛ taa. Halɩ Isekiyasɩ tu nɩmaa lɛtɔlɔnaa na ɩ yaa kpeka wena pɔ kaasɔna ilim ntɔɔn tɔ tɔ. ⁶ M'pɔgɔ wulav na ɩ kupayalaa pa tv niɩ ke takɔlɔsi taa. Na tillaa yasɩ tetɩ tɔna taa si: Iseyeli nyɔma mpa mɛ ɩ fita Asilii yoolaa niɩ taa tɔ, ɩ mɔli Apɔlaham na Isaaka na Yakɔv pa Isɔ kiɩ. Na Isɔ kɔ mɔli mɔ kiɩ. ⁷ ɩ taa keɛna mɔ caanaa na mɔ tɛtɔnaa mpa pa ta nuna pa cɔsɔnaa Isɔ Tacaa tɔ. Ilɛna Isɔ wakɔli-wɛ isɩ ɩ naakɔv tɔ. ⁸ ɩ taa la kaanɩtɔnaa isɩ mɔ cɔsɔnaa. ɩ nuna-ɩ na ɩ mɔli Isɔ tɔsɛɛle nte ɩ tayana tam tɔ tɔ tɔ taa. Na ɩ pɛsi ɩ tɔmle nyɔma. Ile Isɔ pɔáná sɔsɔna wena ɩ mɔna-mɛ tɔ a kɔ hɛɛ. ⁹ Ye ɩ mɔla Tacaa kiɩ, kolontunaa mpa paa kúú mɔ nyɔma ke yomle tɔ, paa yeɛ-wɛ na pɔ mɔli cɔnɛ. Ye mu keɛsɔna Tacaa tɔ, ɩlé ɩ kaa lɔ-mɛ. Pɔ taya pulɔ, ɩ kɛ kupan kɛ na ɩ wɛ suulu.

10 Ḿróyó tillaa còowa Ifəlayim na Manasee pa tetu acalee taa. Haləna Sapuləh kpekəle taa. Ama yəlaa tuu-weyə na pá wəh-wə. 11 Paa na mpv, Asee na Manasee na Sapuləh pa kpeka yəlaa ləlaa nawa pa isayatu, na pá məli Yosalem. 12 Ḿróyó Tacaa tó Yuta nyéma ke nəgə kulomaya na pá təh wulaw na nyuyv nyéma pa kusəsutu isu i ka yəgətuyv tə.

Isekiyası təkı Təev acima

13 Ḿróyó samaa tuutuuma nəgəlv i kota Yosalem ke pənağa isətv naale nyəh, na pá təgə Kukusəm fei potopoto acima. 14 İlena pá suv kpesuyv ke icate taa təlaalənaa. Na pá kpenna tulaalvnaa təwətənaa, na pá lə Setəlh tetekəle taa. 15 Ḿróyó pa kəwa Təev acima wontu ke isətv kuləm inı i kuyeyəh naanəwa na liyiti wule. Kətəlaa na Lefii nyéma paa wə asilima taa. İlena fəele kra-wə na pá lá nyəh tə asilima keelvəv kətaya. Na pá lá kətasi nsi kəkə lusa sı təna təgə İso təsele. 16 Pa paasəna pa təma ke tam ké isu İso yəlv Moisi kiiu wəv tə. Na Lefii nyéma náa cəlyi kətəlaa ke kətaya təla caləm. Na pele pá pəlyi kətaya təlate tə. 17 Samaa taa yəlaa payale taa la nyəh tə asilima keelvəv kətaya sı pá la Tacaa təmlə. Pə tə ké Lefii nyéma paasayana təla lentuyv ke mpa pa taa mva sı pá la kətaya təma ke Tacaa hətə taa tə pa lona taa. 18 Ifəlayim, na Manasee, na İsakaa, na Sapuləh pa kpeka yəlaa taa payale ta lata nyəh tə asilima keelvəv kətaya. Pəyele pa təma Təev acima təgənağa ke təgəv. Anı pə kisina-weyə İso Təm taa. Ḿróyó Isekiyası sələməna-wə sı: 19 Hai, tá cəsənaa İso Tacaa, wii mpa pa kaasəyi pa ti na lotu kuləmtv sı pá nyi nyá luyv nyəntv tə. Paa pa ta la ti tayənyv kətaya. 20 İlena

Taca mu Isekiyasī sēlēmuyū, na í yele pa ηkpaηuyū hām.

²¹ M̄p̄yū Iseyeli nyéma caya Yosalem ke kyeyē naatosomp̄yōlaya, na pá t̄ki k̄k̄us̄om̄ fei p̄o-topotonaa acima na lan̄hul̄m̄le. Na Lefii nyéma na k̄t̄l̄aa pa saη Taca ke paa kyak̄u ηku na c̄m̄ēη haηaa. ²² Ilena Isekiyasī kraasi Lefii nyéma m̄pa pa laki Taca t̄m̄le na luyū kul̄m̄uyū t̄o pa apal̄tv̄. Kyeyē naatosomp̄yōlaya t̄acu k̄é ȳl̄aa t̄k̄aya acima t̄ȳōnaηa, na pá laki n̄ȳō kul̄m̄aya k̄p̄ent̄uyū k̄t̄asi na pá saη pa caanaa Īs̄o Taca na yontu. ²³ M̄p̄yū samaa mayasaa si pá s̄ōsi acima kyeyē ke naatosomp̄yōlaya t̄ōt̄o. Na pá la m̄p̄u na lan̄hul̄m̄le. ²⁴ M̄pi t̄o, Isekiyasī ka cela samaa ke lat̄ēc̄naa iyaya (1000), na heeη ke iyisi naatosomp̄yōlaya (7000). Na k̄p̄ayala n̄á c̄ele-i lat̄ēc̄naa iyaya (1000) na heeη ke iyisi naan̄wa (10000). P̄ele p̄e paasi k̄t̄l̄aa tuutuuma lapa nȳōη t̄ō asilima keel̄uyū k̄t̄aya. ²⁵ Ȳl̄aa t̄ēna lan̄a ka h̄ēna, paa Yuta nyéma, na k̄t̄l̄aa na Lefii nyéma. Hal̄ēna p̄ē k̄p̄ēna Iseyeli t̄ētv̄ ilim̄ n̄t̄ȳōη t̄ō nyéma m̄pa paa k̄ōma acima t̄ō t̄o. Na m̄pa pa t̄ēma Yuta taa k̄é cayav̄ t̄o. ²⁶ Yosalem taa ȳl̄aa lan̄hul̄m̄le ka w̄ēna t̄ē m̄p̄aa k̄é. M̄pi t̄o, p̄ē k̄p̄ayav̄ Iseyeli wulav̄ Tafiiti p̄ȳal̄v̄ Sal̄m̄ēη p̄ōle taa, na p̄ē k̄ō waatu in̄i t̄o. Pa ta t̄ȳōta acima an̄i a taka k̄é icate taa. ²⁷ P̄ē t̄ēma Ilena Lefii k̄t̄l̄aa kul̄i na pá wiina Īs̄o si: Kooli samaa ke k̄p̄ant̄v̄. M̄p̄yū Īs̄o nu pa kus̄ēl̄ēmt̄v̄ na í mu pa n̄ōsi ke i t̄ēcayale taa.

31

Isekiyasī tayan̄ȳi Īs̄o t̄ēēle taa t̄ōma

¹ Waatu wei acima tema, ilena Isegele nyóma tona còo Yuta acalée taa. Na pá yáki pree kulalaana, na pá seti pə tesikasi, na pá yáki cefelinaa təkətəlena. Na pá la mpv tətəyó Yuta tətə tona taa. Na Pəncamee na Ifəlayim na Manasee pa kpeka taa. Ilena paa wei í məli í tē.

² Ḿpúyú Isekiyasí faya kətəlaa na Lefii nyóma ke kpeka. Na í tó paa wei ké í təmle ke Iso təséele taa. Pa təmle nté si pá paasəna kətasi nsi kəkə lusa si tona tó. Na nəyó kuləmaɣa krentuyv nyənsi na yontu na Tacaa samtv. ³ Ḿpúyú wulav ləsa í maɣamaɣa í liyitee taa, na í yana tanan na taanaɣa kətasi nsi kəkə lusa si tona tó si wontu. Na pə kpenna kuyaku kvheesuyv wule kətasi. Na isətv kuyaku kancaalaya nyəŋku nyənsi, na acima lenna nyənsi, isv pa keesuyv Tacaa kiiu taa tó.

⁴ Ilena wulav tó Yosalem yəlaa tona si: I cəla kətəlaa na Lefii nyóma ke pa paa nyəm. Ilena pele pá ha pa təyi pa təma taa, isv pa keesuyv Tacaa kiiu taa tó. ⁵ Wulav heela-weyə mpv, ilena Isegele nyóma tuutuuma kəna pa kvhaləm kancaalaya kuləlvəm, na səlvm, na nim, na tuj nim, na təyənasi lensənaa, na pa həyələŋ naanvwa taa kuləmvuyv. ⁶ Ḿpúyú Yuta acalée lenna na Isegele nyóma tətə, ná pona pa kvwenam həyələŋ naanvwa taa kuləməŋ. Paa naan, paa heen, paa kvəəŋ wei pa ha pa Iso Tacaa tó. Na pá kaa huwa anaamnaa ke waani waani. ⁷ Isətv tooso nyəŋ taa ké pa caalaa, na pá tē naatosompəyəlaya nyəŋ taa. ⁸ Isekiyasí na kvpaɣalaa pa polaa na pá ná mpi yəlaa kənaa tó. Ilena pá sée Isegele Iso Tacaa na í yəlaa.

⁹ Ḿpúyú wulav pəəsa kətəlaa na Lefii nyóma ke

kucōōŋ unī ī tōm. ¹⁰ Uena Satāki luluyū tū kōtulū Asaliya cō sī: Hatoo kūyaŋku yēlaa caala kōnāv kē pa kūhalēm kūhav tō, tōyōnaya takī-tuyū. Halēna pō kaasi sōsōm. Pō taya pūlv, Tacaā koola ī yēlaa kē kūpantū kē. Halī kūkaasēm kaana cāne.

¹¹ Uena wulav tō sī: Ū ŋmā wontu tēsule kē Išo tēsēele kin. Pa tēma ŋmav, uena ¹² pā pōna tēnaya pa kūcōōŋ na hōyōlēŋ naanūwa taa kūlvūmuyū, na Išo nyēm na pā su teu. Na pā kpa Lefii tū Kōnaniya kē paasēnlū, ī waali tū ntē Simeyi. ¹³ Mōpōyō Isekiyasi, na Išo tēsēele nyuyū tū, na kōtulū sōsō Asaliya, na Kōnaniya na Simeyi pa kpa pa waali nyōma. Mpeyele Yehiyeli, na Asasiya, na Nahati, na Asayeli, na Yelimōti, na Yosapati, na Iliyeli, na Isēmakiya, na Mahati, na Penaya. ¹⁴ Mōpōyō pa tō Lefii tū Imēna pēyalū Kōlee wei ī tanaya Išo tēsēele ilim tēlule nōnōyō tō sī ī mūyi kūcōōŋ wei pa lakaya Išo tō, na ī faya katē nyēm na katē taa katē nyēm. ¹⁵ Ue ī waali nyōma tēma ntē sī pā tala tōyōnasi kē pa tētōnaa kē teu. Paa sōsaa paa sākpema na pō kēsēna pa tēma kpeka kē acalēe nna a taa kōtēlaa wēē tō. ¹⁶ Pō taya apalaa mpa pa tēna pa hēla pa ŋmaawa tō pa tike pa talayana. Ama na apalūpiya mpa paa wēna pusi tooso tooso tōyō. Na mpa pa kōnaya pa Išo tēsēele taa kē paa ifemle nte na pā laki Išo sēēv tēma na pō kēsēna pa kpeka tōyō. ¹⁷ Paa kēsēna kōtēlaa lūlvŋ kē na pā tō pa hēla. Na Lefii tū wei ī wēna pusi hiu, uē pa tū ī nyōnte. Na pō kēsēna ī tēmle na ī kpekāle. ¹⁸ Pa na pa lūlvŋ nyōma tēna hēla kē pa ŋmaakaya. Paa alaa, na apalūpiya, na alūpiya. Na pa cōlv nyōma mpa pa pēsōyi na pā tōyō Išo kūcōōŋ unī tō. ¹⁹ Ama pō kaasa Alōŋ luluyū nyōma kōtēlaa mpa paa wē kōtēlaa

acalēe cōlō cacakēh tēe tō. Pēle paa lēsa yēlaa kē paa icaate nte tō taa kē. Na pā talēyi tōyonaya na Lefii nyōma mpa pa hēla pa ŋmaawa tō.

²⁰ Isekiyasi tēhā tampana kē ɪ kawulaya tēna taa kē, na ɪ laki kɔpantv, na ɪ Iso Tacaa lanle hēna-ɪ.

²¹ Waatu wei ɪ caala Iso tēsēele na Iso sēev taγanvγv, na ɪ hōlōyī yēlaa sɪ pā tēh Tacaa kiin, na ɪ cālōyī ɪ ti sɪ ɪ nyi Iso na lotu kōlōmtv ɪlena Iso yele na ɪ waaki.

32

Senakelipi wata Yuta kawulaya (Awulaa II 18:13; Isayii 36:1)

¹ M̄pōyō wulav Isekiyasi nuna Iso na ɪ la teu. Ntēna Asilii wulav Senakelipi na ɪ yoolaa pā watɪ Yuta koloosi acalēe sɪ pa lēekēyi-yē. ² Isekiyasi nawa sɪ Senakelipi kēh, na ɪ mayasēyi sɪ ɪ ka yoonā Yosalem, ³ ɪlena ɪ heeli ɪ yoolaa nyvγv nyōma na ɪ tanlaa sɪ pā tēki lvm sēelaa mpa pa wē icaate waali tō. Na pēle pā mv ɪ tōm nti. ⁴ M̄pōyō samaa kotaa na pā tēki sēelaa tēna. Na sēelo wei ɪ kpenaya tetv tēe lōov taa tō. Pa lapa m̄pōyō sɪ ye Asilii nyōma ɪ kōma pā taa hiki lvm kē sōsōm.

⁵ M̄pōyō Isekiyasi nyōv ton, na ɪ taγanɪ icaate kolonja ŋka kaa yēkaa tō. Na ɪ ŋmā ka tōv kē tēfenlenaa. Na ɪ ŋmā kolonja lenka na pē taa tōv. Na ɪ taγanɪ Milo. Na ɪ lu ŋmantasɪ na kpalēh kē sōsōm kē Tafiti tē. ⁶ Pē waali kē Isekiyasi kpa yoolaa nyvγv nyōma sɪ pā paasēna icaate.

ɪlena Isekiyasi koti yēlaa tēnaya icaate patōma taa, na ɪ tasa-wēyē layatv sɪ: ⁷ ɪ taa nyā, ɪ nyōv ton, na ɪ kaasɪ mē ti. ɪ taa selina Asilii wulav, na ɪ yoolaa tuutuuma. Pōpōtv fēi lelen, tē wēna ton na pē kēlɪ-ɪ.

⁸ Mpi tó, ı yoolaa tike ke ı wena. Ama ta Iso Tacaa ká yoonaa tá nǎǎ na í ya-tv.

Íróyó wulav tǎm nti tǎ waasa ıcate yǎlaa tǎna.

*Tǎm nti Senakelipi heela Yosalem nyǎma tǎ
(Awulaa II 18:17-37; Isayii 36:2-22)*

⁹ Pǎ waalı kǎ Asilii wulav Senakelipi na ı yoolaa pa tama Lakisi ıcate. Tǎnaya Isekiyası kusa ı yoolaa nyuǎ nyǎma napǎlı sı pá polo pá pǎası Isekiyası na Yuta na Yosalem pǎ nyǎma sı: ¹⁰ Aweye í taaki, na í caya Yosalem ıcate taa na tǎá tama-teye kotaya? ¹¹ Isekiyası puǎsiyi-me sı mǎ Iso Tacaa ká lǎsi-mege ma ninj taa tǎ ı tsvǎyi-mege. Isu nyǎǎı na lǎkǎtu ku mǎ tǎna. ¹² Ntǎnj Isekiyası unı ı kuna tǎkǎtǎlenaa na Tacaa kǎtaya tǎlatǎnaa, na í heeli Yuta na Yosalem pǎ nyǎma sı pá lakı pa kǎtası ke kǎtaya tǎlate kǎlǎmtǎle tǎǎ, na pá wǎkı tulaalǎnaa na? ¹³ Í tǎ nyı mpi ma na ma yoolaa na ma mayamaya tǎ lapa ate yǎlaanaa tǎ taa? Piitimnaa mpe pa taa nǎǎlv tǎyǎ ta kayatı-tv sı tǎ taa tv ninj ke pa tetǎ tǎǎ. ¹⁴ Ma yoolaa kpiisa tetǎnaa mpa tǎ, pa taa nǎǎlv ikǎnte ta pǎası na tǎ yǎ tǎ yǎlaa. Ue isǎnaya mǎ Iso ná lakı na í lǎsi-mege ma ninj taa? ¹⁵ Í taa yele na Isekiyası looliyi na í tsvı-mege mpv. Í taa mv ı tǎm. Ma lelǎyi sı tǎyǎ nakulı ku ta pǎası na kú ya ku piitim yaa ku kawulaya nyǎma yaa ku tetǎ ke ma cǎsǎnaa ninj taa, yaa ma nyǎnj taa. Mpv unı tǎtǎyǎ mǎ Iso kaa waası-me tǎtǎ.

¹⁶ Íróyó Asilii wulav tillaa tǎwaa Iso Tacaa na ı tǎmle tv Isekiyası.

*Asilii wulav kǎtvǎy ke Tacaa
(Awulaa II 19:14-19; Isayii 37:14-20)*

¹⁷ Asilii wulav ka ηmaa λeetəli ké na í footi Iseγeli Išo Tacaa si: Ate piitimnaa tuη ta pəsi na í ləsi ι yəlaa ke ma niη taa. Mpu tətəγə Isekiyası Išo kaa pəsi na í ləsi ι yəlaa tətə.

¹⁸ Μρύγú Asilii wulav tillaa yəγətəna nəγə səsaya ke Hepəla təm taa si: Mpa pa caya Yosalem kolunə təw tə səγəntu í kpa-we, na pa apalutu le. Na í λeeki icate təheε. ¹⁹ I yəγətaya Yosalem Išo ké isu ι yəγətuyu piitimnaa ləlaa tuη wei yəlaa lupa kulupu tə.

*Asilii nyəma sewa, na pa wulav səm
(Awulaa II 19:15,35-37; Isayii 37:15,36-38)*

²⁰ Μρύγú wulav Isekiyası na Aməti pəyalu Isayii wei ι ké Išo kuyəγətutu teləsulə tə pa wiina Tacaa si: Waasi-tu. ²¹ Ulena Išo kəna Silii nyəma tesikile taa ké isətəa tillu na í kú yoolaa taa yoolaa təna na nyuyu nyəma. Ulena Asilii wulav məli ι tetu taa na fεεε. Μρύγú kuyaku nakvli Asilii wulav suv ι tuyu kutuluyu taa, na ι piya kululası kv-ι.

²² Isəna Tacaa yapa Isekiyası na Yosalem yəlaa ke Asilii wulav na kolontunaa ləlaa niη taa təγəle. Ulena í yele na pá heεsi pə təna pə taa. ²³ Μρύγú yəlaa paγale kəna Tacaa ke kvhaan, na Yuta wulav Isekiyası ke kvəəη. Na piitimnaa mpa pa cəəna-we tə pá nyaηna wulav.

*Isekiyası Kawulaya tēm
(Awulaa II 20:1-21; Isayii 38:1-8; 39)*

²⁴ Waatu inı ι taa ké kvətəη isayav nakvli kv kpa Isekiyası. Ulena í wiina Tacaa, na ílé ι hvli-ι na yaasi nəγəlv si ι ká waa-ι. ²⁵ Ama Isekiyası ta sa Išo ké kvpantvnaa mpe pa təw. Halı ι həma ι təγi na Tacaa náá mv ι na Yosalem na Yuta nyəma na páána.

26 ʔena Isekiyası na ı yəlaa pá ná pa wakəlvu. ʔe Tacaata tasa-weyeye páána muna ke ı kawulaya waatu taa.

27 Isekiyası ka wena ké, pə́cə ı həte yaawa. Ḿpúyú í ημά kutuluη na í su pə́ taa ké liyitee nyəğətu, na wola, na liyitee pəe, na səsəη nimnaa, na kpaləη, na liyitee wontunaa lentı. 28 Na í ημά tətəyə kutəyəη, na sulum, na nim, pə́ təsule na kaləkəη tətəyələ na tətəsələ. 29 Haləna í ημά acaləe, na í su naaη, na heeη, na pə́η pə́ kaləkəη. Mpi tə, ʔə ka ha-ı wəna ke tuutuuma ké.

30 Isekiyası ını ı keena Kihəη lum seelə wei ı wə ısəta tə, na í la ləu na lum kpeηna ilim tətule tə ké Tafiiti tə.

Isekiyası waakaya ı kulapəm taa ké. 31 Pə́ tə ké waatu wei Papiloni tetə təkəlaa kusa pa yəlaa sı pá polo pá ná Isekiyası tetə taa təma səsəna tə, ʔə yela-ı na í təη ı luyə nyəntə sı ı naaki ı waali.

32 Pa keesa Isekiyası təm lentı ke Aməti pəyalə ʔə kyəyəğətətə teləsulə ʔayii kənanatə takəlaya taa, na Yuta na ʔeyeli pa awulaa nyəηka taa. Ka taa ké pa keesəyi ısəna ı təntə lapa ʔə ké teu tə. 33 Waatu wei Isekiyası səpa, ʔena pá pimi-ı Tafiiti ləlvu nyəma pəlaav həyələv ısəta nyəηku*fa* taa. ʔena Yosalem nyəma la ı ləyaya na pá yələna-ı. Na ı pəyalə Manasee ləti ı lonte taa. ^a

33

Manasee kawulaya (Awulaa II 21:1-18)

^a 32:33 ʔsəta pəlaav: Yuta nyəma huliyi pəlaav ké ʔena pə́ taa ké pəlaaη na ı pıla təma tə, ısu atə na ısə kutuluvu.

¹ Manasee loluyv pusī naanowa na naale nyēhka taa ké ı pōsa Yuta wulav. İlena í tōyō pusī nule na naanowa na kakpasī (55) ke Yosalem taa. ² M̄p̄ȳḡȳ ı lapa mpi p̄ə ta maɣa Tacaa tō. ı keena piitimnaa mpa İso ka tōyōnaa na p̄ə f̄e-w̄e tō pa lakasī isayasi. ³ Halēna í tayanı ηmav ke t̄ək̄ət̄elēnaa mpa ı caa İsekiyasī naa yōkaa tō. Na tıȳ wei pa yaa sı Paalēnaa tō ı t̄əlaalēnaa, na í saakı tesika kulalaaya na í lun̄iyi is̄ət̄ul̄nası. ⁴ Na í ηmá t̄əlaalēnaa l̄empa ke Yosalem İso t̄əs̄ēle nte Tacaa ka t̄əma sı unı ı ka caya t̄ə taa ké tam tō. ⁵ Na í siki is̄ət̄ul̄nası t̄əlaalēnaa ke İso t̄əs̄ēle taası naale t̄ə. ⁶ Halēna Manasee w̄ó ı piya ke k̄ək̄o ke t̄uyv Hinom tetek̄ele taa. Na í lakı tutv na totopo p̄ə t̄əma anı a t̄əna, na í sv̄sı k̄əȳn̄aη. Mpi p̄ə ta maɣa Tacaa tōyō ı lakaya tam. İlena p̄ə kpa İso ke p̄ááná. ⁷ Na í saakı t̄uyv na í sı İso t̄əs̄ēle taa. P̄əyele Tacaa ka t̄əma Tafiiti na ı p̄əyalv Sal̄m̄əη ke heeluyv sı: Yosalem ıcat̄e nte ma l̄əsa İseyeli k̄peka t̄əna taa tō t̄ə İso t̄əs̄ēle taa ké maa caya tam ké ma ȳl̄aa hek̄v. ⁸ Ye İseyeli ȳl̄aa t̄ək̄əyi ma kus̄əs̄utv na ma kiıȳ wei Moisi hula-w̄e tō, ma kaa yele na p̄á t̄əȳnı-w̄eȳe tetv nti ma hawa pa c̄əs̄ōnaa tō t̄ə taa. ⁹ Ama Manasee ná ȳl̄aa ké na Yuta na Yosalem ȳl̄aa isayav̄ k̄əlı isv̄ piitimnaa mpa Tacaa k̄piisaa na p̄ə f̄e m̄p̄e tō.

¹⁰ M̄p̄ȳḡȳ Tacaa ȳȳt̄əna wulav na ı ȳl̄aa. Ama pa taa n̄əȳlv ta ke ηk̄paηuyv. ¹¹ Kena í yele na Asilii wulav yoolaa nyuyv nȳéma k̄ə, na p̄á kpa Manasee na p̄á tv ı n̄əȳo taa ké ηk̄pası, na p̄á h̄ək̄o-ı aluk̄pala ke teu, na p̄á t̄ena Papiloni. ¹² M̄p̄uȳv̄le Manasee lan̄le wak̄ēlaa na í p̄asa ı t̄əyi s̄əs̄əm na í wiina ı caanaa İso Tacaa sı: ¹³ Nȳənı ma p̄ət̄ət̄ele. İlena İso mv ı kus̄əl̄əmv̄tv na í m̄əȳna-ı Yosalem ke ı kawulaya taa.

²⁴ M̄p̄r̄ȳḡ wulav Aməŋ waali nyéma kula i təə na pá kv-i i təyaya taa. ²⁵ Ama Yuta nyéma k̄wa mpa pa kv-i mpv t̄ə. Ilena pá l̄eeti i p̄əyalv Sosiyas̄i ke i lonte.

34

*Sosiyas̄i kawulaya na Iso s̄eəv tayanv̄ȳv
(Awulaa II 22:1-2; 23:4-20)*

¹ Sosiyas̄i l̄lv̄ȳv p̄usi p̄əlef̄ei naan̄wa nyəŋka taa ké, i p̄əsa Yuta wulav. Yosalem taa ké i caya p̄usi hiu na naan̄wa na k̄vl̄m̄aya. ² M̄p̄r̄ȳḡ i lapa mpi p̄ə maya Tacaa t̄ə. I t̄əma teitei ké isu i l̄ŋce Tafiiti, i ta lu i ikpate taa.

³ I kawulaya p̄ənaɣa p̄əlef̄ei naan̄wa nyəŋka taa t̄ə, na í t̄əŋa ifepu ké. Waatv̄ in̄i i taa ké i caala i l̄ŋce Tafiiti Iso l̄ȳv nyəntv̄ ke p̄eek̄ȳv. P̄usi liyiti t̄eewa, ilena í sv̄v cefelinaa t̄ək̄ət̄elena na p̄ə t̄uŋ na p̄ə tesikas̄i ke k̄piis̄ȳv ke Yosalem na Yuta p̄ə taa.

⁴ Pa ȳka t̄ȳv Paali t̄ək̄ət̄elena ke i isentaa na p̄ə tulaalv̄ t̄əw̄te nte t̄ə w̄e p̄ə t̄ə t̄ə. Na pá seti tesikas̄i na pá wak̄eli t̄uŋ waan̄i waan̄i t̄ənaŋnaŋ. Na p̄ə p̄əsi m̄vl̄m̄ na pá p̄əli i laalaa p̄əlaaŋ t̄ə. ⁵ Na pá w̄ə t̄uŋ k̄ət̄elaa m̄wa ke pa k̄ət̄as̄i t̄əlat̄ena t̄ə. Isəna Sosiyas̄i t̄ayana Yuta na Yosalem t̄əɣ̄le.

⁶ P̄əle p̄ə waali ké Sosiyas̄i c̄əwa Manasee, na Ifəlayim, na Simiyəŋ, na Nefətali p̄ə k̄peka taa, na p̄ə c̄əlv̄ h̄əɣ̄ləŋ taa. ⁷ Na í ȳk̄i t̄əlaalena na tulaalv̄na t̄əw̄te ke Iseyeli k̄peka t̄əna taa. Na í faya tesikas̄i na t̄uŋ ke h̄əɣ̄las̄i. Ilena í m̄əli Yosalem.

*K̄ətv̄lv̄ s̄əə kulusa k̄iu tak̄əlaya t̄ə
(Awulaa II 22:3-10)*

⁸ M̄p̄r̄ȳḡ Sosiyas̄i kawulaya p̄ənaɣa p̄əlef̄ei hiu nyəŋka, k̄ȳakv̄ nak̄v̄li, Sosiyas̄i t̄əŋna Yuta tetv̄ Iso

σευ na Iso taseele ke tayanyu. Ilena í tó Asaliya pəyalu Safan, na icate paasənlv Maaseya, na wulav təm yəyətvlv Yowakasi pəyalv Yowa si: I polo í tayani ma Iso Tacaa taseele ημαυ. ⁹ Μρύγύ apalaa mpe pa pona kətvlv səsə Hilikiya ke Iso taseele liyitee nna Lefii nyéma tanlaa ka mwəwa Manasee, na Ifəlayim, na Iseyeli kpeka lenna, na Yuta na Yosalem nyéma pa kiη tō. ¹⁰⁻¹¹ Ilena pele pa cele-yeyē tēma nyuyv nyéma mpa pa paasayana Iso taseele tayanyu tō si: I yana pee, na lətasi. Na í felv ηmalaa, na kantaa, na tēma lataa. Na pá ηmana kutulvη lələη wei Yuta awulaa ka yelaa na í hoti tō. ¹² Lefii tv Melali lvlvυv nyéma Yahati, na Opatiya, na Kehati lvlvυv nyéma Sakali, na Mesulam, pa paasayanana tēma nyéma, na pá laki pa tēma ke teu. Lefii nyéma lelāa mpa paa nyéma cəməη mapv tō, ¹³ pele pa makayana mpaav wontu na səyəllaa tēηna. Na pa taa lelāa nāa paasəyana pa tēma waanv waanv lataa. Na takəlasv ηmaav na tēma tayanyu na nənəsiv tanjυv.

¹⁴ Waatv wei pa kpakayaa liyitee nna paa siwa atakaa taa ké Iso taseele taa tō. Ilena kətvlv Hilikiya mayana Tacaa kiiυ ηkv ι ka heela Moisi na í ηmaa tō kv takəlasv. ¹⁵ Μρύγύ ι heela takəlasv ηmaalv Safan ke ka təm na í cele-ι ké. ¹⁶ Safan ná pona-keye wulav, ilena í keesəna í tēma təm si: Nyá təmle nyéma tēma tēma wena n ka hula-we təyə lapv. ¹⁷ Na kətəlaa ná koosa Iso taseele atakaa liyitee na pá cela tēma nyuyv nyéma na tēma lataa.

¹⁸ Ilena Safan tasa si: Halv kətvlv səsə Hilikiya celam takəlaya.

Μρύγύ Safan naala-keye kalvυv ke wulav.

*Sosiyasi yóyótana Iso kuyóyótutu telósulv alvnyəŋ
Huləta
(Awulaa II 22:11-20)*

¹⁹ Waatu wei wulav nu kiiu takəlaya ŋke ka təm, ilena i laŋle wakəli na í cəli i wontu. ²⁰ Ḿpóyú i yaa Hilikiya, na Safaŋ pəyalv Ahikam, na Mika pəyalv Apətəŋ, na takəlasí ŋmaavl Safaŋ, na i waali nyəma taa lelv Asaya na í tə-we si: ²¹ I polo í pəəsi Taca a ke ma na Iseyeli kakaasaya na Yuta yəlaa tá təm, na takəlaya ŋka tə hika isəntə tə kele ka təm tətə. Mpi tə, tá cəsonaa taa təkí kusəsutu nti pa ŋmaa ka taa tə. Pə təw ké Taca pááná ka huuna-tuyv səsəm.

²² Ḿpóyú Hilikiya na i taapalaa pa pola Iso kuyóyótutu telósulv alvnyəŋ Huləta teye Yosalem kpekəle kufate taa. Huləta paalv kele Tokehəti pəyalv Salum, Hasəla saali. Salum iní paasayanana kətəlaa wontu kususutu. Ḿpóyú apalaa mpe pa keesa pa təm ke Iso kuyóyótutu telósulv. ²³ Ntəna Huləta tə-we si: I teləsi wulav si Iseyeli Iso Taca təma si: ²⁴ Maa yelev na mpusi kəw Yosalem na yəlaa pa təw isu pa ŋmaav takəlaya kanə ka taa tə. ²⁵ Mpi tə, Yosalem yəlaa lə-m na pá laaki tun. Uena pa lakasi nsi si kpa-m pááná. Pə təw ké ma pááná huuna icate tənəye səsəm a ta tiita. ²⁶ Ye pə kaasa wulav ilə, Iseyeli Iso Taca heeliyi-i si: Isu n nuw takəlaya ŋke ka taa təm ke teu, na ²⁷ nti ma yóyota Yosalem na i yəlaa pa təw tə. Na ŋ ná nyá təwakəlle, na ŋ layasi na ŋ cəli nyá wontu na laŋwakəlle na ŋ pəli isəlvəm tə, maa mu nyá kusələmvət. ²⁸ Maa yelev na ŋ sí səm kəpam, na pá pi-ŋ nyá pəlaav taa. N kaa na mpusi wei i ká kəw Yosalem icate na tə yəlaa təw tə.

Sosiyasi na Iso pa nɔɔɔ pɛɛlvɔv kɔfam
(Awulaa II 22:20–23:3)

Ɔpɔyɔ kɔtɔlv sɔsɔ Hilikiya na ɪ taapalaa pa polaa na pɔ heeli nɔpɔyɔ wulav. ²⁹ Ɔpɔyɔ wulav kota Yuta na Yosalem pɔ nyɔvɔ nyɔma tɔnaya ɪ kin ke kɔakɔaa. ³⁰ Na pɔ na pa samaa pɔ polo Iso tɔsɛɛɛ, na kɔtɔlaa, na Lefii nyɔma, na paa yɔlaa mpa. Ɔlena wulav kala-wɛɛɛ kiiu takɔlaya ŋka pa hiiwa Iso tɔsɛɛɛ tɔ. ³¹ Pɔɛ pɔ waali kɛ ɪ sɔŋa ɪ kumte tɔ kɛ Iso tɔsɛɛɛ taa, na ɪ na Tacaa pɔ pɛɛli nɔɔɔ. Na samaa tisi si mɔ paa tɔki ɪ kiiŋ na ɪ kɔsɛɛsɔtɔ, na ɪ kɔtɔtɔtɔ, na luyɔ kɔlvɔmɔvɔ, na lotu kɔlvɔmtɔ. Na pɔ laki pɔ tɔna mpi pa ŋmaa takɔlaya ŋke ka taa tɔ. ³² Ɔpɔyɔ wulav yɔlaa na pa tɔna mpa pa wɛ Yosalem tɔ pɔ tɔki nɔɔɔ ŋke, na Pɛncamɛɛ kɔkɔɛɛ nyɔma. Pɔ kɔpɔɔv waatɔ ɪnɪ tɔɔɔ Yosalem yɔlaa tɔŋa nɔɔɔ ŋka pɔ na pa cɔsɔnaa Iso pa pɛɛlaa tɔ. ³³ Ɔlena Sosiyasi kɔ acaalɔtɔ nti yɔlaa lakaya Ɔsɛɛli tɔtɔ tɔna taa tɔ, na ɪ cɔɔli-wɛ si pɔ sɛɛ pa Iso Tacaa. Mɔv pɔ tɔ kɛ pa taa nɔɔɔlv ta yɛɛ Tacaa tɔŋvɔv, halɔna Sosiyasi sɔm.

35

Sosiyasi tɔki Tɛɛv acima
(Awulaa II 23:21-23)

¹ Ɔpɔyɔ Sosiyasi tɔɔɔ Tɛɛv acima ke ɪsɔtɔ kancalaya nyɔŋ kɔvɛɛŋ naanɔwa na liyiti nyɔŋkɔ wule, na pɔ kɔ pɔ ɪwɛɛsi. ² Ɔlena ɪ tɔ kɔtɔlaa ke pa tɔma na ɪ sɔsɔ-wɛɛɛ apalɔtɔ si: Ɔ paasɔna Iso tɔsɛɛɛ. ³ Na ɪ heeli Lefii nyɔma mpa pa sɛɛsɔŋi samaa ke kiiŋ na pɔ laki Tacaa tɔmle tɔ si: Ɔ su Iso atakaa kɛ Iso tɔsɛɛɛ nte Ɔsɛɛli wulav Tafiiti pɔyɔlv Salvmɔŋ ŋmawa tɔ tɔ taa. Ɔ taa taa-ɪ hɔɔɔlvɔv. Pɔnɛntɛ ɪ

paasəna mə Iso Tacaa təmlə, na ı yəlaa İseyeli nyəma.
⁴ ı faya mə taa ısu mə ləlɔŋ na mə təmlə kpeka
wew tɔ, ısu Tafiti na ı pəyalɔ Salɔmɔŋ pa keesuyɔ
takəlaya taa tɔ. ⁵ Na ı tayani mə yəlaa kpeka na ı
polo Iso təsele taa, na ı səna İseyeli nyəma ləlaa, na
pə keesəna ısəna pa faya pa ləlɔŋ tɔ. ⁶ Pə wew ké sɪ ı
la Təew acima kətasi. Mɔv tɔ, ı la nyɔŋ tɔ asilima
keeluyɔ kətaya, na ı paasəna mə tətɔnaa, na acima
la teu ısu Tacaa keesuyɔ Moisi tɔ.

⁷ Μρύγυ Sosiyasi ləsa ı maɣamaya ı kalakəŋ taa ké
ıwewsi na pinasi iyisi hiu na naanɔwa (30000) na ı ha
İseyeli nyəma mpa paa kɔta tɔ sɪ pá lana Təew acima
kətasi, na naaŋ ke iyisi tooso (3000). ⁸ ɪlena ı waali
nyəma náa ha samaa na kətəlaa na Lefii nyəma ke
təla tɔtɔ. Na Iso təsele paasənlaa, Hilikiya, na Sakali,
na Yehiyeli pələ pá ha kətəlaa ke ıwewsi na pinasi ke
iyisi naale na nasətoso (2600), na naaŋ ke ŋmɔnuyɔ
na nunɔwa (300) sɪ pá lana Təew acima kətasi. ⁹ ɪlena
Lefii nyuyɔ nyəma Konaniya na ı newaa na Semaya
na Netaneyeli na Hasapiya na Yeyiyeli na Yosapatı
pələ pá ha pa tətɔnaa ke ıwewsi na pinasi ke iyisi
kakpası (5000) na naaŋ ke nasələ na nunɔwa (500).
¹⁰ ısəna pa tayana acima tɔɣəlɔ. Kətəlaa ná səŋa pa
təsəŋlə ké, na Lefii nyəma ke pa kpeka taa ısu wulav
ka suw tɔ. ¹¹ ɪlena pá lenti ıwewsi na pinasi, na pá
celəɣı kətəlaa ke caləm na pá pələyi kətaya tətate tɔ.
ɪlena Lefii nyəma náa litiyi wontu tənəŋ. ¹² Μρύγυ
pa su təla na a mpa, ɪlena pə tu kələna latəcenaa
mpa pə wew sɪ pá la Tacaa ke kətaya ŋka kəkɔ lusa ka
təna tɔ. Na pə keesəna ısəna İseyeli nyəma ləlɔŋ fayaa
tɔɣɔ teitei, ısu pə wew takəlaya ŋka Moisi celaa tɔ ka
taa tɔ. ¹³ Na pá wɔ Təew acima ıwewsi ısu pa tu laki

tó. Pə kaasa kətasi tóla lenna, ilena pá təsi-yeyē tiipee na sələpanaa yaa wontu lentí taa. Na pá pona Iseyeli nyóma tənaya ləŋ. ¹⁴ Pə waali, ilena Lefii nyóma paasəna kətəlaa na pa mayamaya pa nyəm. Aləŋ ləluyú nyóma kətəlaa wəkayana kətaya ŋka kəkə lusa ka təna tó na nim cələ nim cələ kətasi lensənaa. Pə tó ké Lefii nyóma ná lakaya təŋəŋaya. ¹⁵ Asafi ləluyú nyóma yonyoolaa ná wə pa təma taa, isu Tafiiti na Asafi paa seyesuyú tó. Na wulav layatu tasəlaa Heman na Yetutuŋ na nənəsi tanlaa ke pa nyəna taa. Pa taa nəŋəlú ta kuli. Mpi tó, Lefii nyóma lelaa lakaya pələyē təŋəŋaya tətəŋə. ¹⁶ Isəna pa tayanə Tacaac acima ke kuyaku ŋku təŋələ. A təŋə na a kətasi lapu lapa teitei ké isu Sosiyasi suw tó.

¹⁷ Təev acima aní ı waali ké Iseyeli nyóma kotilaa təna təŋə kukusum fei potopotonaa acima ke kuyeyə naatosompəŋəlaya. ¹⁸ Too pə kraŋav Isə kuyəŋətutu teləsulə Samiyeyeli waatu tó, Iseyeli wulav nəŋəlú ı ta tayanəta acima isu kətəlaa na Lefii nyóma na Yosalem na Yuta nyóma na Iseyeli nyóma lelaa sənəv Sosiyasi na pá lá tó. ¹⁹ Sosiyasi kawulaya pənaya pələfei hiu nyəŋka taa ké pa təŋə Təev acima aní.

*Sosiyasi kawulaya tənaya
(Awulaa II 23:28-30)*

²⁰ Mpyəŋ waatu nəŋəlú Sosiyasi təma Isə təsele tayanuyú. Ilena Icipiti wulav Neko kraŋa ı yoolaa na í təŋna Kaakemisi ke Ifəlati pəŋə tó na pá polo yoo. Ntəna Sosiyasi mayasi isu í kayati-wə. ²¹ Ilena Neko tili na í pəsi Yuta wulav si: N tanəŋi-m suwe? Pə taya nyaya ma kəŋ yoonəv. Ama ma kolontu lelu ké. Halí Isə heela-m si má la təcau. Mpu tó, Isə wə ma waali ké. Ye n kayata-m ı ká ku-ŋ. ²² Paa na mpu

Sosiyasi ta nu. Pécó Iso mayamaɣa heelina-i tɔm nti. Ḿpóyó Sosiyasi yusa i ti na i polo Mekito tɛtɛkɛ taa si pá yoo. ²³ Uena nɔɣɔlv hiki-i nyámle ke tɔyoole tɛna. Na í tó i tɛmle nyéma si: I luna-m ma nuki wɔsasi ke teu kɛ.

²⁴ Na tɛmle nyéma ləsi-i i keeke taa na pá to-i leelv taa na pá kpeena Yosalem na í sí tɛna. Na pa pimi-i i cɔsɔnaa pɛlaav taa na Yuta na Yosalem nyéma wii-i.

²⁵ Ḿpóyó Iso kuyɔɣɔtv tɛlɛsvl Selemii wii-i lɔyaya wula. Na pɛ kpaɣa kɔyaŋku na pɛ suna saɣa tɔ yonyoolaa apalv nyéma na alv nyéma yooki-tɔɣi. Halí tɔ wɛ lɔyaya wula takɔlaya taa.

²⁶⁻²⁷ Sosiyasi tɛm lenti, pɛ kpaɣav tɔ kancaalaya na tɔ tɛnaya tɔ, tɔ wɛ lɛɣɛli na Yuta awulaa takɔlaya taa. Ka taa kɛ pa keesɔɣi isɛna Sosiyasi tɛɣa Taca kiinj ke teu tɔ.

36

Sowakasi na Sowakim na Sowakɛɣ pa kawulasi (Awulaa II 23:30–24:17)

¹ Ḿpóyó Yuta tɛtv nyéma kpaɣa Sosiyasi pɔyalv Sowakasi ke wulav na pá lɛti i caa lonte ke Yosalem taa. ² Sowakasi lɔlvɣv pusi hiu na tooso nyɛɣka taa kɛ i tɔɣɔ kawulaya ke isɔtvnaa tooso ke Yosalem. ³ Icipiti wulav Neko kusa-i kawulaya kpɛlaya tɔ kɛ Yosalem, na í tó Yuta nyéma si pá fɛli-i lampuu ke liyitee nyɛɣɔtv kiloona iyisi tooso (3000) na wɔla ke kiloona hiu na naanvwa. ⁴ Pɛ waali kɛ pa kpa Sowakasi neu Iliyakim ke Yosalem na Yuta pɛ wulav, na pá layasi-i hɔtɛ si Sowakim. Uena pá tɛɛna i taalv Sowakasi ke Icipiti.

⁵ Sowakim ləlvəy pusi hiu na kakpası nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem taa ké pusi naanəwa na kəlvəm. ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə.

⁶ Məpəy Pəpiloni wulav Nepukanəsaa na ı yoolaa pa wata Yuta tetv. Na pə kpa Sowakim na pə həkə-ı alukpala ke teu na pə tənə-ı Pəpiloni. ⁷ Na pə kuu tətəy İso təsele taa wontunaa payale na pə pona Nepukanəsaa kawulaya təyaya taa ké Pəpiloni.

⁸ Sowakim təm lentı wε İseyeli na Yuta pə əwulaa takəlaya taa. Ka taa ké pa keesa ı acaalətv lakası nsi sı taa ı tv ı ti, na mpi pə mayana-ı tə. ı pəyalv Sowakən ləetəna ı lonte taa.

⁹ Sowakən ləlvəy pusi pələfei naanəwa*fa* nyəŋka taa ké ı pəsa wulav ke Yosalem ke isətənaa tooso na kuyeyen naanəwa. ı lapa mpi pə ta maya Tacaa tə.
^a ¹⁰ Pənyaya sikaa, ılena Nepukanəsaa kuu Sowakən na İso təsele taa wontu səsəntv, na ı pona Pəpiloni. ılena ı kpa Sowakən ləlvəy tv ke Yosalem na Yuta pə wulav.

Setesiyası kawulaya na Yosalem ıcate kuuu

(Awulaa II 24:18–25:21; Selemii 39:1-10; 52:1-27)

¹¹ Setesiyası ləlvəy pusi hiu na kəlvəmaya taa ké ı pəsa Yuta wulav ke pusi naanəwa na kəlvəmaya ke Yosalem. ¹² Məpəy ı lapa mpi pə ta maya ı İso Tacaa tə. Haləna İso yəyətəna-ı na İso kuyəyətvtv teləsəlv Selemii nəy na ı kisi ı isayətv ke nav. ¹³ Paa na Nepukanəsaa kə lapa na Setesiyası tuuna Tacaa ke ı na Nepukanəsaa ıni pa nəy pəeləyvtv təm taa tə, Setesiyası kula Nepukanəsaa tə na ı lá lanəkrusəŋ na ı kisi İseyeli İso Tacaa tεe ké məlvəy. ¹⁴ Na

^a **36:9** pusi pələfei naanəwa: Awulaa II 24:8 taa pa yəyətə tənə sı pusi pələfei hiu.

pə kpeɲna kətəlaa nyɔɔy nyéma na samaa, na pá luləsəɣi isayatu, na pá laki piitim lemɔpi nyéma acaalətu təna. Na pá pilisi Tacaa Iso təseele ke Yosalem. ¹⁵ Pa cəsənaa Iso Tacaa kusa tillaa ke təm paɣale si: ɪ polo í yəɣətəna-wɛ na ma nəɣə. ¹⁶ Ama Iseɣeli nyéma foota-wɛ na pá wonɪ Iso kuyəɣətutu teləsəlaa, na pá kisi Iso Təm. Ulena Tacaa náá m-wɛ na pááná ke katatəlaya, a feina kəale. ¹⁷ Iso yelaa ké na Papiloni wulav na ɪ yoolaa pa watɪ-wɛ, na í tu-wɛɣe pa niɪ taa na pá kv Iseɣeli yoolaa. Halɪ pə kpeɲna Iso təseele taa, ɪ ta kenti ifepiya na pɛelaa na apalaa na kukratəlaa pa taa nəɣəlv tə. ¹⁸ Ḿpóɣú pa kuu Iso təseele wontu səsəəntu na səkpɛtu təna, na kpancoou. Na pá kpaɣa wulav na ɪ waali nyéma pa nyəm na pá pona pə tənaya Papiloni. ¹⁹ Ulena pá nyaɣasi Iso təseele na kawulaya təyaya ke kəkə. Na pá yəki Yosalem ɪcate kolunɪ na wontu kɔpantu. ²⁰ Mpa yoo kpisaa təɣə Papiloni wulav kuuwa, na pá pəsi ɪ yomaa, na pə kpeɲna wulav lulɔy nyéma. Haləna Pɛəsi nyéma kənte. ²¹ Ḿpóɣú pə lapa isu Tacaa ka heeluyɪ Iso kuyəɣətutu teləsulv Selemii ke təm nti na ɪ kraali tə si: Nəɣəlv kaa caya tɛtu taa ké pusi nutoso na naanɔwa. Haləna tə heesɔyɔ waatu té. Ulena pá lɛɛti heesɔyɔ waatənaa mpa pa taa paasəna tə.

Silusi mpaav hav si pá ημά Iso təseele

²² Pɛəsi wulav Silusi kawulaya pənaya kancaalaya nyəɲka taa ké Tacaa tu ɪ taa si ɪ ká yele na təm nti Iso kuyəɣətutu teləsulv Selemii ka yəɣətəna tə t́ lá. Haləna í t́ Silusi taa si í kraaləna nəɣə səsaya ke ɪ kawulaya təna taa, na pá ηmaa takəlasɪ taa si: ²³ Pɛəsi wulav yəɣətəna si, isətəna Iso Tacaa t́ ma niɪ taa ké tɛtu təna kawulasɪ. Haləna í t́-m si má ηma-ɪ Iso təseele ke

Yosalem κε Yuta tetv taa. Mə təna npa me í kέ ι yəlaa
to í məli Yosalem. Mə Iso Tacaa í su-me.

PIPI LI USO TOM TAKELAYA
Portions of the Holy Bible in the Lokpa language of
Benin

copyright © 1999 SIM

Language: Lokpa (Lukpa)

Translation by: SIM

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-10-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

ef14191a-91f7-51c1-ac89-7b93dd7c4377